

РАХУНКОВА ПАЛАТА

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішенням Рахункової палати
від 28.05.2019 № 12-4

ЗВІТ
про результати аудиту ефективності використання коштів
державного бюджету, виділених Міністерству культури
України на збереження історико-культурної та архітектурної
спадщини в національних і державних заповідниках,
здійснення заходів з охорони культурної спадщини,
паспортизація, інвентаризація та реставрація пам'яток
архітектури, культури та світової спадщини ЮНЕСКО

Київ 2019

ЗМІСТ

ПРЕАМБУЛА.....	3
ВСТУП.....	5
1. СТАН РЕАГУВАННЯ НА ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПОПЕРЕДНЬОГО АУДИТУ.....	7
2. АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ ВІДНОСИНИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ДІЯЛЬНІСТЮ У СФЕРІ ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ ТА АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНИ В ЗАПОВІДНИКАХ, І СТАН ЇХ ДОТРИМАННЯ.....	9
2.1. <i>Стан здійснення повноважень Мінкультури у сфері збереження історико-культурної та архітектурної спадщини в заповідниках.....</i>	<i>15</i>
2.2. <i>Стан організації та проведення внутрішнього контролю Мінкультури.....</i>	<i>19</i>
3. АУДИТ ПЛАНУВАННЯ І ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ НА ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В ЗАПОВІДНИКАХ	20
3.1. <i>Стан планування коштів державного бюджету за бюджетною програмою 1801490 .....</i>	<i>20</i>
3.2. <i>Стан затвердження та виконання паспортів бюджетної програми 1801490.....</i>	<i>24</i>
4. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ, ВИДІЛЕНИХ НА ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИКО- КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В ЗАПОВІДНИКАХ.....	26
5. АНАЛІЗ СТАНУ ЗБЕРЕЖЕННЯ, ОБЛІКУ, ОХОРОНИ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ	36
5.1. <i>Стан збереження і використання об'єктів нерухомої культурної спадщини, що мають виняткове історичне та архітектурне значення.....</i>	<i>36</i>
5.2. <i>Стан збереження, обліку та використання предметів музейного фонду заповідників.....</i>	<i>49</i>
5.3. <i>Оцінка стану охорони, охоронної сигналізації, систем пожежної сигналізації та пожежогасіння об'єктів культурної спадщини.....</i>	<i>58</i>
ВИСНОВКИ	60
ПРОПОЗИЦІЇ.....	68
Додатки 1–4.....	72

ПРЕАМБУЛА

Підстава для проведення аудиту: стаття 98 Конституції України, статті 4, 7 Закону України «Про Рахункову палату», План роботи Рахункової палати на 2019 рік.

Мета аудиту: встановлення фактичного стану справ та надання оцінки щодо своєчасності і повноти бюджетних надходжень, продуктивності, результативності, економності використання бюджетних коштів, виділених Міністерству культури України на збереження історико-культурної та архітектурної спадщини в національних і державних заповідниках, здійснення заходів з охорони культурної спадщини, паспортизація, інвентаризація та реставрація пам'яток архітектури, культури та світової спадщини ЮНЕСКО; оцінка управлінських рішень та стану внутрішнього контролю у цій сфері.

Предмет аудиту: кошти державного бюджету, що спрямовувались у 2017 та 2018 роках на виконання бюджетної програми «Збереження історико-культурної та архітектурної спадщини в національних і державних заповідниках, здійснення заходів з охорони культурної спадщини, паспортизація, інвентаризація та реставрація пам'яток архітектури, культури та світової спадщини ЮНЕСКО» (КПКВК 1801490); їх рух; управлінські рішення Міністерства культури України щодо реалізації вказаної бюджетної програми; нормативно-правові, організаційно-розпорядчі, акти та документи, що регламентують порядок виділення коштів державного бюджету та їх використання; бюджетна та фінансова звітність; первинні документи, документи бухгалтерського обліку, інші документи та дані, що стосуються видатків за напрямом аудиту.

Об'єкти аудиту: Міністерство культури України (далі – Мінкультури, Міністерство, головний розпорядник бюджетних коштів); державні організації (установи, заклади): Національний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця» (далі – НІКЗ «Гетьманська столиця»); Національний заповідник «Давній Галич» (далі – НЗ «Давній Галич»); «Шевченківський національний заповідник» (далі – Шевченківський НЗ); Національний заповідник «Замки Тернопілля» (далі – НЗ «Замки Тернопілля»); Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав» (далі – НІЕЗ «Переяслав»); Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник (далі – НКПКЗ); Національний заповідник «Софія Київська» (далі – НЗ «Софія Київська»); Національний історико-культурний заповідник «Качанівка» (далі – НІКЗ «Качанівка»); Національний заповідник «Хортиця» (далі – НЗ «Хортиця»); Національний історико-культурний заповідник «Чигирин» (далі – НІКЗ «Чигирин»), Кременецько-Почаївський державний історико-архітектурний заповідник (далі – Кременецько-Почаївський ДІАЗ).

Направлення запитів з питань аудиту: до Державної фіскальної служби України, Державної казначейської служби України, Міністерства

юстиції України, Чернігівської обласної державної адміністрації, Фонду державного майна України.

Початкові обмеження щодо проведення заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту):

часові: 2017 рік та 2018 рік;

географічні: міста Київ, Переяслав-Хмельницький, Батурин, Чигирин, Канів, Запоріжжя, Збараж, Галич, Почаїв та село Качанівка.

Термін проведення заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) та підготовки проекту Звіту: 22.10.2018 – 06.05.2019.

Критерії оцінки:

- **продуктивність:** встановлення співвідношення результатів діяльності розпорядників бюджетних коштів і використаних для досягнення таких результатів коштів бюджету;

- **результативність:** встановлення ступеня відповідності фактичних результатів діяльності розпорядників бюджетних коштів запланованим результатам; стан досягнення запланованих показників та термінів;

- **економність:** стан досягнення об'єктами аудиту запланованих результатів за рахунок використання мінімального обсягу бюджетних коштів або досягнення максимального результату при використанні визначеного державним бюджетом обсягу коштів за КПКВК 1801490;

- **законність:** відповідність управлінських рішень об'єктів аудиту щодо спрямування та використання коштів державного бюджету положенням чинного законодавства.

Методи збирання даних: аналіз нормативно-правових, організаційно-розпорядчих актів та документів, пов'язаних з предметом заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту); аналіз показників паспортів бюджетної програми за КПКВК 1801490 на 2017 рік та 2018 рік та звіту про виконання паспорта за 2017 рік та за 2018 рік; перевірка руху коштів Державного бюджету України; аналіз внутрішніх організаційно-розпорядчих документів та статистичних даних; аналіз матеріалів попередніх перевірок контролюючих органів та стану внутрішнього контролю розпорядників бюджетних коштів; опрацювання матеріалів засобів масової інформації та спеціальних видань; опитування посадових осіб об'єктів аудиту; огляд об'єктів аудиту; використання матеріалів контрольно-аналітичних заходів, здійснених Рахунковою палатою у попередні періоди.

Аудит проведено відповідно до затвердженої програми. За результатами аудиту на об'єктах контролю складено дванадцять актів, три з яких підписано із зауваженнями.

ВСТУП

Культурна спадщина є сукупністю успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів культурної спадщини¹. Збереження культурної спадщини є невід'ємною частиною життя будь-якої країни.

Державна культурна політика значною мірою є питанням стратегічної ваги, що безпосередньо впливає на безпеку та незалежність нашої держави. Історична архітектура та традиційне міське середовище формують уявлення про гармонію та естетичні смаки багатьох поколінь, програмують життєвий уклад, традиції та світогляд майбутніх українців.

Збереження і примноження, використання об'єктів культурної спадщини у суспільному житті та захист культурних цінностей належать до пріоритетних напрямів політики держави у сфері культури. Відповідно до ратифікованих Верховною Радою України міжнародних конвенцій охорона культурної спадщини є міжнародно-правовим зобов'язанням нашої держави перед світовою спільнотою.

Україна має близько 180 тис. пам'яток культурної спадщини, з них: загальна кількість пам'яток, які перебувають на державному обліку – 140,4 тис. пам'яток, кількість щойно виявлених об'єктів – 36,8 тис. пам'яток. За умови їх збереження та ефективного розвитку навколишньої інфраструктури, країна може суттєво збільшити свій культурний і туристичний потенціал. Проте **чинне законодавче регулювання не забезпечує захисту культурної спадщини, стан її охорони є вкрай незадовільним.**

До Державного реєстру нерухомих пам'яток України внесено 9946 пам'яток культурної спадщини, з них: за категорією національного значення 956 об'єктів; за категорією місцевого значення – 8990. З метою захисту вони вносяться до Списку історичних населених місць, якими сьогодні визначено 401 населений пункт в Україні.

Відповідно до частини третьої статті 17 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» для населених пунктів – історичних місць в межах визначених ареалів у складі генерального плану мають бути визначені режими регулювання забудови та розроблені історико-архітектурні опорні плани.

Проте станом на 01.01.2019 із 401 історичного населеного місця лише в 98 (24 відс.) затверджені історико-архітектурні опорні плани. Як наслідок, у **76 відс. населених пунктів правила забудови фактично не регламентовані.** Разом з тим опорні плани відсутні в 50 відс. обласних центрів, зокрема містах Києві та Львові, де розташовані об'єкти всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

---

¹ Стаття 1 Закону України від 08.06.2000 № 1805 «Про охорону культурної спадщини».

В Україні шість історико-архітектурних об'єктів внесено до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО², з яких два: «Собор святої Софії та прилеглі монастирські будівлі, Києво-Печерська лавра» та «Стародавнє місто Херсонес Таврійський і його хори (5 ст. до н. е. – 14 ст. н. е.)» віднесено до сфери управління Міністерства культури України. Набуття статусу об'єкта світової спадщини не передбачає фінансування з боку ЮНЕСКО, проте визначає пам'ятку як таку, що має всесвітню цінність та сприяє іміджу держави.

За результатами візиту реактивної моніторингової місії Центру всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (березень 2017 року), члени місії висловили занепокоєння гідрогеологічними умовами буферної зони Києво-Печерської лаври та Софії Київської, оцінили її як небезпечну, що спричинено щільністю забудови, у тому числі підземних паркінгів, що є причиною підвищення рівня ґрунтових вод, зміни підземних потоків, зволоження та зсувів ґрунтів, зменшення спроможності несучих основ фундаментів будівель і споруд.

Об'єкт «Стародавнє місто Херсонес Таврійський і його хори (5 ст. до н. е. – 14 ст. н. е.)» розташоване на території Кримського півострова³. **Відповідальність в Україні за стан збереження об'єкта всесвітньої спадщини покладена на Мінкультури.** Крім того, це також відображено у номінаційному досяє та плані управління вказаного об'єкта.

На сьогодні Мінкультури не володіє достовірною інформацією щодо стану збереження національних культурних об'єктів, у тому числі стосовно об'єктів всесвітньої культурної спадщини, що знаходяться на окупованій Російською Федерацією території Кримського півострова. Здійснюється лише моніторинг інформаційної мережі Інтернет (як українських, так і російських сайтів) стосовно культурних цінностей, що перебувають на тимчасово окупованій території, та стану їх збереження.

Відповідно до статті 5 Закону України від 15.04.2014 № 1207 «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», відповідальність за охорону культурної спадщини на тимчасово окупованій території покладається на Російську Федерацію як на державу, що здійснює окупацію, відповідно до норм і принципів міжнародного права.

При цьому Мінкультури не зверталось до МЗС України в частині привернення уваги міжнародної спільноти до проблем охорони культурної спадщини України, зокрема на тимчасово окупованих територіях України; до міжнародних судових інстанцій, про відкриття проваджень щодо незаконних

---

² Собор святої Софії та прилеглі монастирські будівлі, Києво-Печерська лавра; Ансамбль історичного центру Львова; Транскордонний об'єкт «Дуга Струве»; Резиденція митрополитів Буковини і Далмації; Стародавнє місто Херсонес Таврійський і його хори (5 ст. до н. е. – 14 ст. н. е.); Дерев'яні церкви карпатського регіону Польщі та України.

³ Крім того, на території АР Крим знаходиться відділ НЗ «Софія Київська» музею «Судацька фортеця».

дій третіх осіб по відношенню до культурної спадщини України за позовами до Російської Федерації.

Невирішеність низки проблем з моменту проведення у 2015 році останнього аудиту, відсутність ефективної системи захисту культурної спадщини в державі та продовження порушень збереження, охорони, паспортизації, інвентаризації та реставрації пам'яток архітектури, культури та світової спадщини ЮНЕСКО підтверджує актуальність теми аудиту.

1. СТАН РЕАГУВАННЯ НА ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПОПЕРЕДНЬОГО АУДИТУ

Рахунковою палатою у 2015 році проведено аудит ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Міністерству культури України на збереження історико-культурної спадщини в заповідниках, здійснення заходів з охорони, паспортизації, інвентаризації та реставрації пам'яток культурної спадщини.

Про результати аудиту поінформовано Верховну Раду України. Відомості про результати аудиту у формі рішення Рахункової палати надіслано Кабінету Міністрів України. На виконання вимог статей 35 і 36 Закону України «Про Рахункову палату» Мінкультури надіслано Звіт та рішення Рахункової палати від 24.11.2015 № 9-1 з рекомендаціями щодо усунення виявлених порушень і недоліків.

Незважаючи на затверджений наказом Мінкультури від 23.02.2016 № 76 «План заходів реалізації рекомендацій за результатами аудиту ефективності використання коштів з державного бюджету на збереження історико-культурної спадщини в заповідниках», згідно з яким кінцевий термін їх виконання визначено – грудень 2016 року, на дату проведення поточного аудиту із **чотирнадцяти рекомендацій** Рахункової палати **виконано лише чотири**.

Так, наказом Мінкультури від 17.06.2016 № 450 затверджено Перелік закладів культури базової мережі загальнодержавного рівня; у Верховній Раді зареєстровано законопроект № 6769⁴ «Про внесення змін до Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»; наказом Міністерства культури України від 20.11.2015 № 937 затверджено Положення про наглядову раду національного закладу культури сфери управління Міністерства культури України; звернено увагу керівників заповідників сфери управління Мінкультури на персональну відповідальність за дотриманням законодавства щодо економії бюджетних коштів та недопущення втрат бюджету.

---

⁴ Зазначений законопроект включено до розділу II «Питання, які доручається підготувати і доопрацювати для розгляду на сесії» Порядку денного десятої сесії Верховної Ради України восьмого скликання.

Інші десять рекомендацій Рахункової палати Міністерством не виконано, зокрема:

- не розроблено та не затверджено Порядок розроблення плану організації території історико-культурного заповідника та історико-культурної заповідної території, а також Порядок визначення та затвердження меж і режимів використання зон охорони пам'яток; Положення про історико-культурну заповідну територію;

- припинено роботу над проектом постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін у додатки 1 і 2 до постанови Кабінету Міністрів України від 18.04.2012 № 606» в частині удосконалення структури (чисельності працівників) місцевих органів виконавчої влади для забезпечення виконання повноважень у сфері охорони культурної спадщини;

- не затверджено Положення про Державний реєстр нерухомих пам'яток України та форма Державного реєстру нерухомих пам'яток України;

- не здійснюється публікація Державного реєстру нерухомих пам'яток України у спеціалізованому періодичному виданні;

- не здійснюються координація наукових досліджень заповідників у сфері охорони культурної спадщини та їх контроль;

- видатки на виконання наукових досліджень у паспорті бюджетної програми 1801490 за окремим напрямом не виділяються;

- чисельність працівників відділу внутрішнього аудиту Мінкультури не переглянуто.

За даними Мінкультури, проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про охорону культурної спадщини» та деяких інших законодавчих актів України щодо надання адміністративних послуг у сфері охорони культурної спадщини та запровадження єдиної державної інформаційної системи нерухомих об'єктів культурної спадщини», в якому впорядковано правовий статус адміністрації історико-культурних заповідників; передбачено заборону несанкціонованої забудови; впроваджено електронний облік об'єктів культурної спадщини; врегульовано відносини, пов'язані з одержанням документів дозвільного характеру, **розроблено, однак на розгляд Кабінету Міністрів України не подано. Отже, пропозиції Рахункової палати не враховано.**

Крім того, жодна посадова особа не була притягнена до відповідальності за порушення, виявлені під час попереднього аудиту.

Таким чином, унаслідок бездіяльності Мінкультури порушення і недоліки в сфері охорони історико-культурної та архітектурної спадщини набули системного характеру, що підтверджується матеріалами цього аудиту.

2. АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ ВІДНОСИНИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ДІЯЛЬНІСТЮ У СФЕРІ ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ ТА АРХІТЕКТУРНОЇ СПАДЩИНИ В ЗАПОВІДНИКАХ, І СТАН ЇХ ДОТРИМАННЯ

Відповідно до статті 54 Конституції України культурна спадщина охороняється законом. Держава забезпечує збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність, вживає заходів для повернення в Україну культурних цінностей народу, які знаходяться за її межами.

Правові засади діяльності у сфері культури, регулювання суспільних відносин, пов'язаних із створенням, використанням, розповсюдженням, збереженням культурної спадщини та культурних цінностей, і спрямованих на забезпечення доступу до них, визначає Закон України від 14.12.2010 № 2778 «Про культуру» (далі – Закон 2778). Крім цього Закону, засади діяльності та відносини у сфері охорони культурної спадщини регламентують закони України від 08.06.2000 № 1805 «Про охорону культурної спадщини» (далі – Закон 1805), від 18.03.2004 № 1626 «Про охорону археологічної спадщини» (далі – Закон 1626), від 29.06.1995 № 249 «Про музеї та музейну справу» (далі – Закон 249) та інші нормативно-правові акти.

До основних засад державної політики у сфері культури, згідно зі статтею 3 Закону 2778, зокрема, віднесено захист і збереження культурної спадщини як основи національної культури.

Державне управління у сфері охорони культурної спадщини, відповідно до частини першої статті 3 Закону 1805, покладається на Кабінет Міністрів України та спеціально уповноважені органи охорони культурної спадщини, до яких, зокрема, належать центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері охорони культурної спадщини; орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим; обласні, районні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації, виконавчий орган сільської, селищної, міської ради.

Згідно із частиною четвертою статті 3 Закону 1805 орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим, обласні, районні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації підзвітні і підконтрольні відповідним органам виконавчої влади та центральним органам виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері охорони культурної спадщини, в межах, передбачених законом. Однак навіть рекомендаційний перелік структурних підрозділів місцевих держадміністрацій⁵ не містить рекомендацій щодо окремого структурного

---

⁵ Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 18.04.2012 № 606 «Про затвердження рекомендаційних переліків структурних підрозділів обласної, Київської та Севастопольської міської, районної, районної в м. Києві та Севастополі державних адміністрацій».

підрозділу з охорони культурної спадщини, а також не всі голови державних адміністрацій скористалися своїм правом утворювати структурні підрозділи у сфері охорони культурної спадщини⁶. Отже, існують значні відмінності в організації роботи таких органів на місцях, які в сукупності не створюють єдиної системи управління.

Відсутність органів охорони культурної спадщини на місцях є однією із проблем у сфері охорони культурної спадщини.

Відповідно до пункту 1 Положення про Міністерство культури України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03.09.2014 № 495 (далі – Положення 495), Мінкультури є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику, зокрема, у сферах культури та мистецтва, охорони культурної спадщини, музейної справи, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей.

Як встановлено аудитом, у порушення частини третьої статті 6 Закону 1805 органи місцевої виконавчої влади не звітують перед Мінкультури про стан збереження об'єктів культурної спадщини.

Отже, відсутність єдиного принципу формування органів охорони культурної спадщини у структурі держадміністрацій не дозволяє здійснювати загальнодержавне управління у цій сфері, призводить до незадовільної організації роботи із збереження об'єктів культурної спадщини на місцевому рівні. Зазначене потребує нормативного врегулювання шляхом виокремлення цього напряму роботи підрозділів культури місцевих органів виконавчої влади.

Повноваження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони культурної спадщини, визначені частиною другою статті 5 Закону 1805, зокрема: ведення Державного реєстру нерухомих пам'яток України; здійснення координації та контролю за паспортизацією нерухомих об'єктів культурної спадщини (пункт 3); забезпечення публікації Державного реєстру нерухомих пам'яток України та внесення до нього змін (пункт 11); надання дозволів на проведення робіт на пам'ятках національного значення, їхніх територіях та в зонах охорони, на охоронюваних археологічних територіях, в історичних ареалах населених місць (пункт 17); надання дозволів на відновлення земляних робіт (пункт 19); погодження охоронних договорів на пам'ятки національного значення (пункт 21); застосування фінансових санкцій за порушення Закону 1805 (пункт 23) та інші.

---

⁶ Пунктом 2 постанови Кабінету Міністрів України від 18.04.2012 № 606 встановлено, що Головою обласної, Київської та Севастопольської міської, районної, районної в м. Києві та Севастополі державної адміністрації з урахуванням вимог законів та особливостей відповідної адміністративно-територіальної одиниці можуть утворюватися структурні підрозділи, не зазначені в рекомендаційному переліку, в межах бюджетних асигнувань, виділених для утримання відповідної місцевої державної адміністрації.

Проте Мінкультури не виконувало в повному обсязі покладені на нього повноваження. В порушення вимог частини першої статті 4¹ Закону України від 06.09.2005 № 2806 «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» (далі – Закон 2806) **Порядок проведення дозвільної (погоджувальної) процедури, переоформлення та анулювання документів дозвільного характеру та основні вимоги до порядку видачі або відмови в їх видачі, переоформлення, анулювання документів дозвільного характеру на зазначені документи дозвільного характеру у сфері охорони культурної спадщини, в Мінкультури не розроблено і на затвердження до Кабінету Міністрів України не подано.**

Закон 1805 в частині основних вимог до порядку видачі або відмови в їх видачі, а також переліку та вимог до документів, необхідних для отримання дозвільного документу, не узгоджується з вимогами статті 5 Закону України від 06.09.2012 № 5203 «Про адміністративні послуги» (далі – Закон 5203).

Крім того, Мінкультури понад тринадцять років не виконується вимога власного наказу від 24.05.05 № 329⁷ щодо затвердження постійної форми дозволів на проведення археологічних розвідок, розкопок, інших земляних робіт на території пам'ятки, охоронюваній археологічній території, в зонах охорони, в історичних ареалах населених місць, а також досліджень решток життєдіяльності людини, що містяться під землею поверхнею, під водою.

Відсутність в Міністерстві спеціальних бланків дозволів, окремого журналу їх реєстрації призвело до неконтрольованості і непрозорості процесу видачі дозволів. На час проведення аудиту Міністерство не володіє інформацією про кількість виданих дозволів.

Має місце правова неузгодженість між нормами абзацу першого статті 6¹ Закону 1805 та нормами частин першої і другої статті 11 Закону 5203. Абзацом першим статті 6¹ Закону 1805 встановлено, що дозволи, погодження і висновки надаються органами охорони культурної спадщини безоплатно.

Водночас частиною першою статті 11 Закону 5203 встановлено, що при наданні адміністративних послуг у випадках, передбачених законом, справляється плата (адміністративний збір), а частиною другою цього Закону встановлено, що надання адміністративних послуг у сфері соціального забезпечення громадян здійснюється на безоплатній основі. З наведених норм Закону 5203 випливає, що виняток для справляння плати (адміністративного збору) встановлюється лише у сфері соціального забезпечення громадян.

Однак Мінкультури не забезпечило приведення норм Закону 1805 до вимог Закону 5203 щодо встановлення плати за видачу документів

---

⁷ «Про затвердження тимчасових форм дозволів на проведення археологічних розвідок, розкопок, інших земляних робіт на території пам'ятки, охоронюваній археологічній території, в зонах охорони, в історичних ареалах населених місць, а також досліджень решток життєдіяльності людини, що містяться під землею поверхнею, під водою» (зарєєстровано в Міністерстві юстиції України 09.06.05 за № 647/10927).

дозвільного характеру у сфері охорони культурної спадщини. Вказане призводить до щорічного недоотримання Державним бюджетом України коштів за надання Міністерством адміністративних послуг.

Зокрема, абзацом другим статті 6¹ Закону 1805 встановлено, що рішення про надання або про відмову в наданні дозволу, погодження чи висновку приймається органом охорони культурної спадщини протягом одного місяця з дня подання фізичною чи юридичною особою відповідних документів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Аудитом встановлено, що Мінкультури видаються дозволи з **недотриманням законодавчо визначеного терміну. Так, наприклад** дозвіл від 26.06.2018 № 22-129/18 Мінкультури надано в 58-денний термін, а дозвіл від 03.07.2018 № 22-155/18 у 80-денний термін, що є порушенням вимог абзацу другого статті 6¹ Закону 1805, пункту 7 Порядку видачі дозволів на проведення археологічних розвідок, розкопок, інших земляних робіт на території пам'ятки, охоронюваній археологічній території, в зонах охорони, в історичних ареалах населених місць, а також досліджень решток життєдіяльності людини, що містяться під землею поверхнею, під водою на території України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13.03.02 № 316 (далі – Порядок 316).

Відповідно до вимог абзацу другої частини другої статті 35 Закону 1805, виконавець археологічних розвідок, розкопок зобов'язаний, зокрема, своєчасно здати звіт про дослідження органам, що видали дозвіл та кваліфікаційний документ.

Мінкультури не визначено **Порядку передачі на постійне зберігання до профільних державних сховищ предметів і колекцій, знайдених під час проведення археологічних розвідок, розкопок, польової документації та звітів про проведені розвідки, розкопки.** Водночас Інститутом археології НАН України не виконано частину другу статті 11 Закону 1626, а саме, не розроблено Порядок оформлення звіту про роботи, виконані відповідно до дозволу на проведення археологічних розвідок, розкопок.

Згідно зі статтею 13 Закону 1805 об'єкти культурної спадщини, незалежно від форм власності, відповідно до їхньої археологічної, естетичної, етнологічної, історичної, мистецької, наукової чи художньої цінності, підлягають реєстрації шляхом занесення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України за категоріями, зокрема, пам'ятки національного значення. У нормативно-правових актах процедура внесення об'єктів культурної спадщини до цього Реєстру визначена, зокрема, Порядком визначення категорій пам'яток для занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 № 1760 (далі – Порядок 1760).

На сьогодні процес внесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України є складним і довготривалим, ускладненим підготовкою значної кількості документів, та

передбачає значні фінансові витрати на виготовлення обов'язкових документів. **Понад 90 відс. інформації про об'єкти культурної спадщини зберігається винятково на паперових носіях та розрізнено, документообіг є виключно паперовий.** Порядок 1760 потребує нормативного врегулювання в частині спрощення системи обліку об'єктів культурної спадщини та підвищення її ефективності шляхом запровадження електронного реєстру. Закон 1805 не передбачає ведення електронного обліку пам'яток культурної спадщини, що потребує нормативного врегулювання.

Відсутність у Міністерстві єдиної уніфікованої державної системи обліку та збереження нерухомої культурної спадщини України, вільного доступу до загальної інформації про об'єкти нерухомої культурної спадщини та неможливість оприлюднення відповідної публічної інформації у формі відкритих даних не забезпечує належної охорони культурної спадщини та використання її економічного потенціалу для сталого розвитку держави і потребує реформування обліку нерухомої культурної спадщини.

До повноважень Мінкультури, визначених підпунктом 81 пункту 4 Положення 495, віднесено ведення баз даних щодо переміщених культурних цінностей відповідно до абзацу першого частини другої статті 10 Закону України від 21.09.99 № 1068 «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» (далі – Закон 1068). Наказом Міністерства культури України від 03.09.2013 № 819, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 05.11.2013 за № 1879/24411, затверджено форми та порядки ведення восьми реєстрів культурних цінностей. Як встановлено аудитом, **із восьми реєстрів функціонували та поповнювалися інформацією тільки чотири, а саме:** реєстр «Культурні цінності, повернені в Україну» (тільки до **2011 року**) та реєстри «Культурні цінності, які знаходяться у національному розшуку», «Конфісковані культурні цінності» і «Культурні цінності, які знаходяться у розшуку за запитами інших країн світу» (лише до початку **2014 року**).

За даними Мінкультури, на час проведення аудиту, внаслідок неможливості використання в повноцінному робочому режимі програми класифікаційної довідкової системи «Культурні цінності України» реєстри культурних цінностей, які обліковуються з 2011 року в Міністерстві, не функціонують. Відновлення їх роботи на наявному програмному забезпеченні та застарілій технічній базі, а також переустановлення на сучасне серверне обладнання неможливе. Робота з відновлення функціонування реєстрів культурних цінностей, а також відновлення і поповнення їх баз даних Міністерством не здійснюється.

Невиконання Мінкультури повноважень в частині ведення баз даних щодо переміщених культурних цінностей, відсутність реєстрів культурних цінностей України унеможлиблює здійснення дієвого

облікового контролю за місцем перебування об'єктів культурної спадщини, їх переміщенням та збереженням.

Наказами Мінкультури від 15.12.2016 № 1189 та від 15.12.2017 № 1348 затверджено плани діяльності Міністерства культури України з підготовки проектів регуляторних актів на 2017 та 2018 роки відповідно (далі – План на 2017 рік та на 2018 рік). Контроль за виконанням наказів покладено на заступника Міністра культури – керівника апарату Карандеєва Р. В. Згідно з планами, Управлінню охорони культурної спадщини Мінкультури необхідно було підготувати у встановлені терміни проекти регуляторних актів у 2017 році – сім (два проекти законів України, три проекти постанов Кабінету Міністрів України, два проекти наказів Мінкультури), а у 2018 році – шість (по два проекти відповідно).

Як засвідчив аудит, із семи пунктів Плану на 2017 рік, підготовка яких здійснювалась Управлінням охорони культурної спадщини Міністерства, розробка трьох проектів регуляторних актів була визнана недоцільною, терміни виконання інших чотирьох проектів перенесено на 2018 рік. Із шести пунктів Плану на 2018 рік виконано лише два показники (33,3 відс. плану), розроблення одного нормативного акта визнано недоцільним, терміни виконання одного проекту регуляторного акта перенесено на 2019 рік, а щодо двох проектів нормативних актів проводиться правова експертиза в управлінні правового забезпечення Мінкультури.

Отже, внаслідок неякісного планування та неналежної організації роботи з виконання Планів на 2017 рік та на 2018 рік, переважна кількість затверджених завдань (від 50 до 67 відс.) з року в рік не виконується. За два роки лише один раз було зафіксовано виконання показників Плану на 2018 рік – 33 відсотки. Разом з тим до Планів на 2017 рік та на 2018 рік Мінкультури вноситься суттєва частка (від 17 до 43 відс.) формальних завдань з розроблення проектів нормативних актів, потреба в яких, як з'ясовано в ході виконання аудиту, відсутня.

Водночас відділом формування державної політики у сфері охорони культурної спадщини Мінкультури у 2017–2018 роках проводилась робота щодо вдосконалення законодавчих актів, за результатами якої прийнято Закон України від 19.06.2018 № 2457-VIII «Про внесення змін до Закону України «Про охорону культурної спадщини» щодо збереження пам'яток культурної спадщини, включених до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО», на виконання завдань, які постали перед державою у зв'язку із ратифікацією Конвенції про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини.

Проте проект закону України «Про внесення змін до Закону України «Про охорону культурної спадщини» та деяких інших законодавчих актів України щодо надання адміністративних послуг у сфері охорони культурної спадщини та запровадження єдиної державної інформаційної системи нерухомих об'єктів культурної спадщини», а також понад 30 проектів нормативно-правових актів, розроблених з метою

удосконалення чи реформування сфери охорони культурної спадщини, на момент складання звіту **не були затверджені**. Зокрема, проект постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до порядку укладення охоронних договорів», «Про затвердження Концепції реформування у сфері охорони нерухомої культурної спадщини», «Про затвердження Порядку формування та діяльності кваліфікаційної ради з видачі кваліфікаційних документів»; проект наказу Міністерства культури України «Про затвердження Порядку визначення та затвердження меж і режимів використання зон охорони пам'яток та внесення змін до них» тощо. Як наслідок, діяльність Мінкультури, як центрального органу виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини, **не мала дієвого впливу на вирішення нагальних проблем у повному обсязі**.

Як засвідчив аудит, несвоєчасне погодження управлінням правового забезпечення Мінкультури проектів нормативних актів у сфері охорони культурної спадщини негативно впливає на стан формування нормативно-правової бази та не забезпечує належної координації і регулювання діяльності у сфері охорони культурної спадщини.

Таким чином, Мінкультури не забезпечено розроблення та подання на затвердження регуляторних актів, визначених чинним законодавством, та не внесено зміни до низки нормативно-правових актів, що регулюють сферу охорони культурної спадщини. Як наслідок, наявна нормативно-правова база у цій сфері містить суттєві недоліки, прогалини та є недосконалою.

Отже, на державному рівні Міністерство не забезпечило належного державного управління у сфері охорони та збереження культурної спадщини, зокрема в національних і державних заповідниках.

Як засвідчив аудит, основними проблемами у сфері охорони культурної спадщини є: **недосконалість правового регулювання; відсутність інформаційної бази даних об'єктів культурної спадщини; відсутність режимів використання об'єктів культурної спадщини та територій, пов'язаних з ними; неефективність заходів контролю у сфері охорони культурної спадщини; відсутність органів охорони культурної спадщини на місцях; нерозвиненість державно-приватного партнерства у сфері охорони культурної спадщини.**

2.1. Стан здійснення повноважень Мінкультури у сфері збереження історико-культурної та архітектурної спадщини в заповідниках

Основним завданням Мінкультури є забезпечення формування та реалізація державної політики **у сфері охорони культурної спадщини**, музейної справи, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей (підпункт 1 пункту 3 Положення 495). Підпунктами 5 і 6 пункту 4 Положення 495 встановлено, що Мінкультури відповідно до покладених на нього завдань здійснює, зокрема, нормативно-правове регулювання; визначає перспективи та пріоритетні напрями розвитку у сфері охорони культурної спадщини,

вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей. Відповідно до норм підпунктів 68 та 73 пункту 4 Положення 495, Мінкультури у межах повноважень, передбачених законом, погоджує, зокрема: програми та проекти містобудівних, архітектурних та ландшафтних перетворень, меліоративних, шляхових, земляних робіт на пам'ятках національного значення, їх територіях, в історико-культурних заповідниках, у зонах охорони, на охоронюваних археологічних територіях, а також програми та проекти, реалізація яких може позначитися на об'єктах культурної спадщини; затверджує: державні норми і правила з питань охорони культурної спадщини; методики і правила дослідження об'єктів культурної спадщини; порядок обліку об'єктів культурної спадщини; положення про історико-культурні заповідники, що належать до сфери управління Мінкультури; плани організації території історико-культурних заповідників, що належать до сфери управління Мінкультури; порядок розроблення плану організації території історико-культурного заповідника та історико-культурної заповідної території.

Результати аудиту засвідчили, що Мінкультури у 2017–2018 роках **не здійснювало повноваження, визначені пунктом 4 Положення 495**, у заповідниках сфери управління Мінкультури, а саме щодо:

- **призначення відповідних охоронних заходів** щодо збереження пам'яток національного значення та їхніх територій **у разі виникнення загрози їх руйнування чи пошкодження** в результаті дій природних факторів або проведення будь-яких робіт (підпункт 58). Дані про звернення громадян, інших юридичних та фізичних осіб про порушення у сфері охорони культурної спадщини за період 2017–2018 років у частині заповідників сфери управління Мінкультури відсутні. Зазначене є наслідком бездіяльності посадових осіб Мінкультури, відповідальних за цей напрямок роботи;

- **визначення меж територій** археологічних пам'яток національного значення та затвердження зони їх охорони, охоронюваних археологічних територій, історичних ареалів населених місць та встановлення режиму їх використання (підпункт 64). Порядок визначення та затвердження меж і режимів використання зон охорони пам'яток та внесення змін до них, незважаючи на зауваження попереднього аудиту Рахункової палати, всупереч вимогам статті 32 Закону 1805 протягом понад вісімнадцяти років не розроблено.

Мінкультури **не володіє інформацією** в розрізі заповідників сфери його управління **про кількість наданих погоджень** (підпункт 68): на відчуження або передачу пам'яток національного значення їх власниками чи уповноваженими ними органами іншим особам у володіння, користування або управління; науково-проектної документації на виконання робіт із консервації, реставрації, реабілітації, музеєфікації, ремонту та пристосування пам'яток національного значення; на розміщення реклами на пам'ятках національного значення, в межах зон охорони пам'яток, історичних ареалів

населених місць; документації із землеустрою в частині відповідності законодавству у сфері охорони культурної спадщини за період 2017–2018 років. Як вбачається Рахунковою палатою, відсутність обліку наданих погоджень створює високий ступінь ризику зловживань посадовими особами Міністерства.

Мінкультури **не брало участі** у здійсненні державного контролю за використанням земель історико-культурного призначення (підпункт 69); **не забезпечило** проведення експертизи з питань консервації, реставрації, реабілітації, музеєфікації, ремонту та пристосування нерухомих пам'яток (підпункт 70); не організувало проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, спрямованих на збереження нерухомих пам'яток, традиційного характеру середовища та історичних ареалів населених місць (підпункт 71) у заповідниках сфери управління Міністерства.

Водночас статтею 5 Закону 1805 до повноважень Мінкультури віднесено, зокрема, здійснення науково-методичного керівництва у питаннях охорони культурної спадщини, затвердження методик та правил дослідження об'єктів культурної спадщини. Наказом Мінкультури від 11.07.2014 № 548 затверджено «Методичні рекомендації про порядок формування тематики та контролю за виконанням наукових досліджень науковими установами та проблемними науково-дослідними лабораторіями вищих навчальних закладів, що належать до сфери управління Мінкультури». Аудитом встановлено, що переліки тем науково-дослідних робіт заповідників та тематичні плани науково-дослідних робіт заповідників схвалено рішеннями вчених рад заповідників. Усі наукові теми НЗ «Софія Київська» та НКПКЗ пройшли державну реєстрацію в Українському інституті науково-технічної та економічної інформації Міністерства освіти і науки України (УкрІНТЕІ). При цьому координація наукових досліджень заповідників у сфері охорони культурної спадщини Мінкультури упродовж 2017–2018 років не здійснювалася.

Аудитом також встановлено, що Мінкультури **не затверджено ряд нормативно-правових актів** у сфері охорони культурної спадщини (підпункт 73). Зокрема:

- згідно з пунктом 4 частини першої статті 5 Закону 1805, Мінкультури затверджує державні норми та правила з питань охорони культурної спадщини, а щодо пам'яток архітектури та містобудування – спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері будівництва, архітектури, містобудування (Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, далі – Мінрегіон). Мінрегіоном розроблені і затверджені Державні будівельні норми України (далі – ДБН) «ДБН Б.2.2-12:2018 Планування і забудова територій», які погоджено Мінкультури. **При цьому зауваження Мінкультури до остаточної редакції ДБН Б.2.2-12:2018 «Планування і забудова територій» Мінрегіоном не враховано;**

- не забезпечено належного обліку в частині оцінки вартості об'єктів культурної спадщини. Розроблений Міністерством культури України «Порядок обліку об'єктів культурної спадщини», затверджений наказом від 11.03.2013 № 158, не передбачає оцінки вартості об'єктів культурної спадщини, що не дає можливості їх бухгалтерського обліку.

Все зазначене вище є наслідком бездіяльності посадових осіб Мінкультури;

- в порушення абзацу другого частини п'ятої статті 33 Закону 1805 Міністерством **не затверджено Типового положення про історико-культурну заповідну територію**. Як наслідок, з моменту набрання чинності цією нормою Закону і по теперішній час не оголошено жодної історико-культурної заповідної території;

- унаслідок невиконання протягом восьми років норми частини шостої статті 33 Закону 1805 Мінкультури **не забезпечило затвердження Порядку розроблення плану організації території історико-культурного заповідника та історико-культурної заповідної території**. Як наслідок, кожний шостий заповідник, що перебуває у сфері управління Міністерства, здійснює діяльність не маючи розробленого та затвердженого у встановленому порядку плану організації своєї території (генерального плану розвитку заповідника).

Відповідно до частини першої статті 33² Закону 1805, з метою забезпечення дотримання режиму історико-культурного заповідника, визначеного положенням про нього, орган, до сфери управління якого належить заповідник, утворює адміністрацію історико-культурного заповідника.

Внаслідок ігнорування Мінкультури протягом восьми років норми частини першої статті 33² Закону 1805, **в історико-культурних заповідниках не створені адміністрації, які повинні здійснювати культурно-освітню, науково-дослідну діяльність у сфері охорони культурної спадщини та музейної справи, а також туристичну діяльність**.

Водночас згідно з пунктом 7 частини першої статті 5 Закону 1805 **Мінкультури здійснює управління в порядку, встановленому законом, історико-культурними заповідниками державного значення**. Координація діяльності історико-культурних заповідників, віднесених до сфери управління Мінкультури, здійснюється відділом розвитку історико-культурних заповідників, який є структурним підрозділом управління охорони культурної спадщини Мінкультури.

Перспективи та пріоритетні напрями розвитку у сфері охорони культурної спадщини **визначаються заповідниками сфери управління Мінкультури самостійно** в програмах розвитку заповідників, спільно з місцевими органами виконавчої влади, в програмах збереження культурної спадщини міст, у співпраці з міжнародними пам'яткоохоронними інституціями.

Плани роботи заповідників сфери управління Мінкультури та звіти про їх виконання **Міністерством не погоджуються**. Як наслідок, вони не структуровані, більшість показників неможливо порівняти, що свідчить про відсутність у Мінкультури єдиних вимог до порядку складання планів роботи заповідників та надання звітів про їх виконання. Інформацію у звітах викладено довільно, без ув'язки з розділами плану роботи, що унеможливило здійснення аналізу виконання планів роботи заповідників.

Як засвідчив аудит, **для заповідників сфери управління Мінкультури не здійснює**: узагальнення практики застосування законодавства; підготовку пропозицій стосовно можливості передачі в користування державного майна, що перебуває в оперативному управлінні заповідників і пропозицій щодо умов такої передачі; надання організаційно-методичної допомоги заповідникам, віднесеним до сфери управління Мінкультури.

Заповідники сфери управління Мінкультури самостійно у рамках, передбачених Законом України «Про волонтерську діяльність», здійснюють волонтерські заходи на засадах добровільної, соціально спрямованої, неприбуткової та/чи благодійної діяльності.

Заповідники сфери управління Мінкультури **самостійно проводять заходи з впровадження зарубіжного досвіду** з питань охорони культурної спадщини в рамках Днів європейської спадщини, а також беруть участь у Міжнародних конференціях та науково-практичних семінарах.

Отже, **робота управління охорони культурної спадщини з координації діяльності історико-культурних заповідників, віднесених до сфери управління Мінкультури, належним чином не здійснюється**. Вказане свідчить про бездіяльність посадових осіб Міністерства, відповідальних за цей напрямок роботи.

2.2. Стан організації та проведення внутрішнього контролю Мінкультури

Організація та здійснення внутрішнього контролю Мінкультури є недосконалою. Відділом внутрішнього аудиту Мінкультури, штатна чисельність працівників якого становила шість осіб, відповідно до планів роботи у 2017–2018 роках проведено фінансові аудити та аудити відповідності з окремих питань фінансово-господарської діяльності у чотирьох заповідниках, що становить 17 відс. загальної кількості заповідників сфери управління Мінкультури (24). При цьому основні завдання бюджетної програми 1801490 – збереження історико-культурної та архітектурної спадщини в національних і державних заповідниках, здійснення заходів з охорони культурної спадщини, паспортизація, інвентаризація та реставрація пам'яток архітектури, культури та світової спадщини ЮНЕСКО – залишились поза увагою внутрішнього аудиту Мінкультури. Зазначене створює ризики порушень бюджетного

законодавства при плануванні та використанні бюджетних коштів відповідної бюджетної програми.

Результати роботи відділу внутрішнього аудиту Мінкультури, зокрема і матеріали аудитів заповідників, на колегії Міністерства культури України у 2017–2018 роках не розглядались. За порушення, виявлені під час аудитів заповідників, до відповідальності не притягнена жодна посадова особа.

3. АУДИТ ПЛАНУВАННЯ І ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ НА ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В ЗАПОВІДНИКАХ

Збереження історико-культурної та архітектурної спадщини в національних і державних заповідниках, заходи з охорони культурної спадщини, паспортизація, інвентаризація та реставрація пам'яток архітектури, культури та світової спадщини ЮНЕСКО у 2017–2018 роках здійснювалися Мінкультури в межах коштів, затверджених у Державному бюджеті України за КПКВК 1801490.

Метою вказаної бюджетної програми є збереження та використання об'єктів історико-культурної спадщини, завданням – забезпечення функціонування національних і державних історико-культурних заповідників.

Як встановлено аудитом, всупереч нормам частини сьомої статті 20 Бюджетного кодексу України **порядок використання коштів державного бюджету за бюджетною програмою 1801490 Мінкультури не розроблено.**

Незважаючи на назву бюджетної програми, Мінкультури у 2017–2018 роках **самостійно** визначено напрями використання коштів, зокрема у 2017 році – забезпечення функціонування заповідників, охорона заповідників, погашення кредиторської заборгованості, зареєстрованої в органах Казначейства станом на 01.01.2017; у 2018 році – проведення протиаварійних робіт на пам'ятках фортифікаційної архітектури національного значення.

Схема руху коштів Державного бюджету України, виділених за КПКВК 1801490 протягом 2017–2018 років, наведена у додатку 1.

3.1. Стан планування коштів державного бюджету за бюджетною програмою 1801490

Потреба в коштах державного бюджету на 2017 рік за КПКВК 1801490 розрахована заповідниками і врахована Мінкультури в бюджетному запиті на загальну суму 256 355,5 тис. грн, у тому числі: за загальним фондом – 218 975,7 тис. грн, що в межах граничних обсягів видатків споживання (на видатки розвитку граничні обсяги не доводилися); за спеціальним фондом – 37 379,8 тис. грн (видатки споживання – 35 785,2 тис. грн, видатки розвитку – 1 594,6 тис. гривень).

Додаткова потреба у бюджетних коштах загального фонду, яка не врахована у граничному обсязі, визначена у сумі 366 813,3 тис. грн, у тому

числі 80 781,8 тис. грн на видатки споживання та 286 031,5 тис. грн на видатки розвитку.

Аналізом показників бюджетного запиту на 2017 рік встановлено, що при плануванні видатків найбільшу питому вагу за загальним та спеціальним фондами становили видатки на оплату праці і нарахування на заробітну плату (38,5 відс.), реконструкцію та реставрацію (35,7 відс.), оплату послуг (крім комунальних) (7,5 відс.), капітальне будівництво (придбання) (6,1 відс.), оплату комунальних послуг та енергоносіїв (3,4 відс.), інші напрями – 8,8 відсотка.

Потреба в коштах державного бюджету на 2018 рік за КПКВК 1801490 розрахована заповідниками і врахована Мінкультури в бюджетному запиті на загальну суму 392 140,9 тис. грн, у тому числі: за загальним фондом 347 816,9 тис. грн, що в межах граничних обсягів видатків споживання, на видатки розвитку граничні обсяги не доводилися; за спеціальним фондом 44 324 тис. грн (видатки споживання – 42 024,3 тис. грн, видатки розвитку – 2 299,7 тис. гривень).

Додаткова потреба у бюджетних коштах загального фонду, яка не врахована у граничному обсязі, визначена у сумі 360 174,5 тис. грн, у тому числі 11 140,4 тис. грн на видатки споживання та 349 034,1 тис. грн на видатки розвитку.

Аналізом показників бюджетного запиту на 2018 рік встановлено, що при плануванні видатків загального та спеціального фондів найбільшу питому вагу становили видатки на реконструкцію та реставрацію (41,7 відс.), оплату праці і нарахування на заробітну плату (39,6 відсотка). Видатки на оплату послуг (крім комунальних) – 6,7 відс., оплата комунальних послуг та енергоносіїв – 3 відс., інші напрями – 9 відсотків.

Всупереч пункту 12 Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ⁸ (далі – Порядок 228) Мінкультури не здійснювало належний контроль за доцільністю запланованих видатків у проектах кошторисів розпорядників нижчого рівня. Як наслідок, НІКЗ «Чигирин» всупереч вимогам діючої на той час постанови Кабінету Міністрів України від 01.03.2014 № 65 «Про економію державних коштів та недопущення втрат бюджету» до видатків проекту кошторису на 2017 рік включено **239,6 тис. грн** на придбання побутової техніки та форменого одягу, що згідно зі статтею 116 Бюджетного кодексу є **порушенням бюджетного законодавства**.

У зв'язку з відсутністю належного контролю Мінкультури, заповідниками всупереч пункту 22 Порядку 228 до проектів кошторисів не подавались обґрунтовані розрахунки щодо послуг охорони (КЕКВ 2240 «Оплата послуг (крім комунальних)») із зазначенням кількості постів, охоронців, годин охорони та їх вартості. Як наслідок, кошторисами на 2017–2018 роки на послуги охорони необґрунтовано затверджено 22 заповідникам

---

⁸ Затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 № 228.

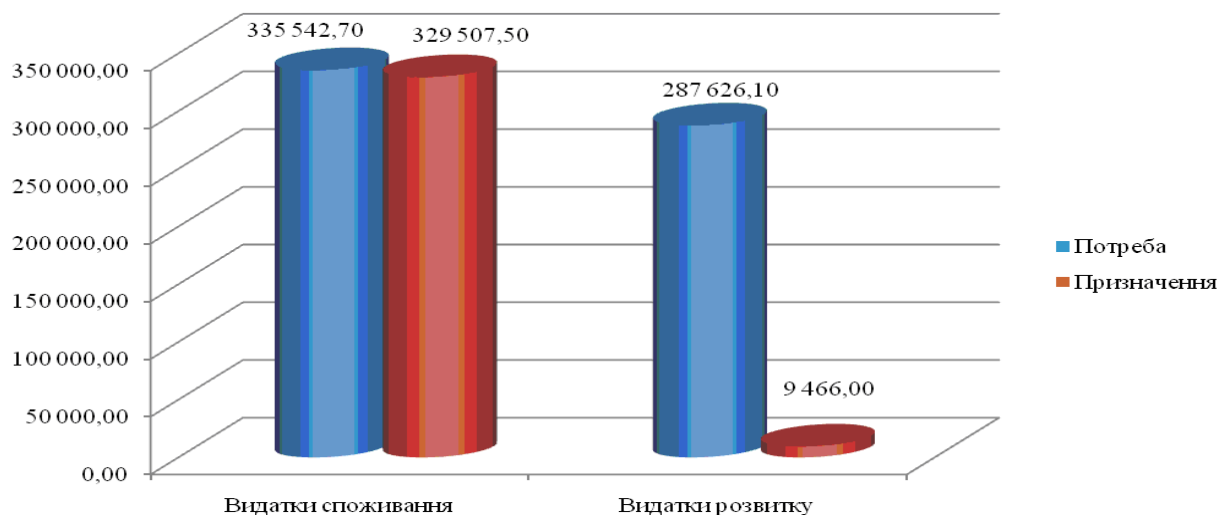
44 129,0 тис. грн, що згідно зі статтею 116 Бюджетного кодексу є порушенням бюджетного законодавства.

Відповідно до Закону України про Державний бюджет на 2017 рік за КПКВК 1801490 Мінкультури на виконання заповідниками функцій із збереження історико-культурної спадщини, здійснення заходів з охорони культурної спадщини затверджено бюджетні призначення в обсязі 338 973,5 тис. грн, або **54,4 відс.** потреби, у тому числі за загальним фондом 301 593,7 тис. грн, за спеціальним фондом 37 379,8 тис. гривень. При цьому у загальному обсязі затверджених асигнувань 2017 року видатки споживання становили 329 507,5 тис. грн (97,2 відс.), видатки розвитку – 9 466,0 тис. грн (2,8 відсотка).

Таким чином, у 2017 році потреба в коштах на видатки споживання за КПКВК 1801490 була задоволена на **98,2 відс.**, на видатки розвитку – на **3,3 відсотка**.

Задоволення потреби у коштах за КПКВК 1801490 в 2017 році у розрізі видатків розвитку та видатків споживання наведено у діаграмі 1.

Діаграма 1. Задоволення потреби в коштах за КПКВК 1801490 на 2017 рік, тис. гривень

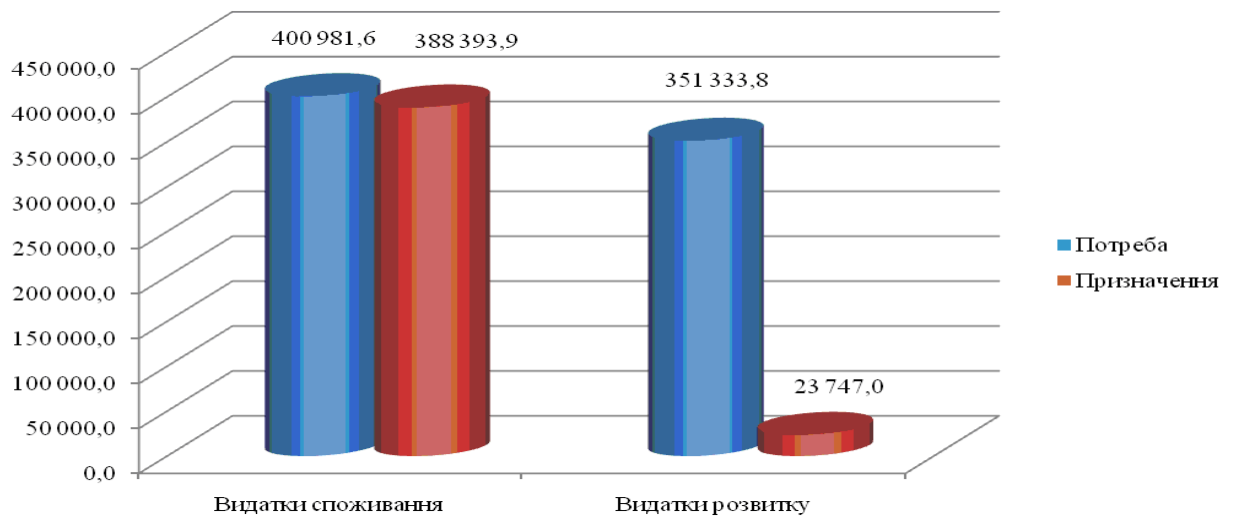
Відповідно до Закону України про Державний бюджет на 2018 рік за КПКВК 1801490 бюджетні призначення затверджено в обсязі 412 140,9 тис. грн, або **54,8 відс.** потреби, у тому числі за загальним фондом 367 816,9 тис. грн, за спеціальним фондом 44 324 тис. гривень.

При цьому у загальному обсязі затверджених бюджетних призначень 2018 року видатки споживання становили 388 393,9 тис. грн (94,2 відс.), видатки розвитку 23 747,0 тис. грн (5,8 відсотка).

Таким чином, у 2018 році потреба в коштах на видатки споживання за КПКВК 1801490 була задоволена на **96,8 відс.**, на видатки розвитку – на **6,8 відсотка**.

Задоволення потреби у коштах за КПКВК 1801490 в 2018 році за видатками розвитку та видатками споживання наведено у діаграмі 2.

Діаграма 2. Задоволення потреби в коштах за КПКВК 1801490 на 2018 рік, тис. гривень

Отже, не задоволення потреби в коштах у 2017–2018 роках за КПКВК 1801490 на проведення заходів зі збереження, охорони, паспортизації, інвентаризації та реставрації пам'яток не дає змоги заповідникам здійснювати реалізацію завдань у сфері охорони і збереження культурної спадщини. При цьому видатки споживання майже в повному обсязі (98,2 відс. та 96,8 відс.) затверджено на оплату праці, комунальні платежі та оплату послуг.

Інформація про розподілені асигнування на 2017 та 2018 роки за загальним фондом за виконавцями бюджетної програми, у тому числі апаратом Мінкультури, наведена у додатках 2, 3.

Всупереч абзацу дванадцятого пункту 47 Порядку 228, зміни до кошторисів заповідників вносилися Мінкультури без необхідних обґрунтувань, зокрема ще до надходження листів-звернень від заповідників. Загалом, протягом 2017–2018 років без відповідних підстав внесено зміни до кошторисів НКПКЗ, НКЗ «Гетьманська столиця», НЗ «Софія Київська», НІАЗ «Чернігів стародавній», НІМЗ «Бабин Яр», НІЕЗ «Переяслав», НІАЗ «Кам'янець», НЗ «Глухів» на суму **710,1 тис. грн**, що свідчить про формальне ставлення головного розпорядника до виконавської дисципліни, створює ризики порушень бюджетної дисципліни заповідниками, віднесеними до сфери управління Мінкультури, та згідно зі статтею 116 Бюджетного кодексу є **порушенням бюджетного законодавства**.

Спеціальний фонд бюджетної програми 1801490 планувався за такими надходженнями: послуги, що надаються бюджетними установами згідно з їх основною діяльністю, від додаткової (господарської) діяльності, від оренди майна бюджетних установ, від реалізації в установленому порядку майна (крім нерухомого майна), від отриманих благодійних внесків, грантів та дарунків, а також субвенція з місцевого бюджету державному бюджету на

виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів.

Всупереч вимогам пунктів 17, 22 Порядку 228 та пункту 2 розділу II спільного наказу Мінкультури, Мінфіну та Мінекономіки від 01.12.2015 № 1004/1113/1556, яким затверджено Порядок визначення вартості та надання платних послуг закладами культури, заснованими на державній та комунальній формі власності (далі – Порядок 1004/1113/1556), НІКЗ «Качанівка», НЗ «Давній Галич» та Кременецько-Почаївським ДІАЗ вартість платних послуг на основі економічно обґрунтованих витрат не розраховувалась. Як наслідок, заповідниками недоотримані надходження в сумі **414,6 тис. грн**, що згідно зі статтею 116 Бюджетного кодексу є **порушенням бюджетного законодавства**.

Всупереч власним наказам «Про мережу Міністерства культури України на 2017 рік» та «Про мережу Міністерства культури України на 2018 рік»⁹ до розподілу показників зведених кошторисів виконання бюджетної програми за КПКВК 1801490 у 2017–2018 роках, крім 24 заповідників, додано бюджетні призначення на апарат Мінкультури в розмірі 48 142,4 тис. гривень. У порушення пункту 29 Порядку 228 розрахунки потреби у бюджетних коштах на суму **48 142,4 тис. грн** (18 908,5 тис. грн у 2017 році та 29 233,9 тис. грн у 2018 році), які обґрунтовують показники видатків бюджету і є невід'ємною частиною кошторису, відсутні, що згідно зі статтею 116 Бюджетного кодексу є **порушенням бюджетного законодавства**.

У 2017 році відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 790-р «Про перерозподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству культури на 2017 рік» бюджетні призначення в розмірі 7 184,5 тис. грн були перерозподілені між іншими бюджетними програмами Мінкультури. У грудні 2018 року кошти в розмірі 19 998,6 тис. грн перерозподілені НІЕЗ «Переяслав» для придбання будівлі.

Отже, протягом 2017–2018 років Мінкультури приймало управлінські рішення, спрямовані на створення непередбаченого чинними нормативно-правовими актами механізму резервування нерозподілених асигнувань за бюджетною програмою 1801490 шляхом затвердження індивідуального кошторису апарату Міністерства за цією програмою. В такий спосіб Міністерство створило джерело фінансування непередбачених розрахунками видатків бюджетної програми 1801490 в обсязі 18 908,5 тис. грн у 2017 році та 29 233,9 тис. грн у 2018 році.

3.2. Стан затвердження та виконання паспортів бюджетної програми 1801490

Паспорт бюджетної програми 1801490 на 2017 рік затверджено спільним наказом Мінкультури та Мінфіну від 01.03.2017 № 149/316 на **15 днів пізніше** встановленого частиною восьмою статті 20 Бюджетного

---

⁹ Від 15.12.2016 № 1191 та від 15.12.2017 № 1350 відповідно.

кодексу та пункту 6 розділу I Правил 1098 терміну, що згідно з пунктом 17 частини першої статті 116 Бюджетного кодексу є **порушенням бюджетного законодавства**.

Паспорт затверджено в розмірі 338 973,5 тис. грн, у тому числі загальний фонд 301 593,7 тис. грн, спеціальний фонд 37 379,8 тис. гривень.

Паспортом передбачалося досягнення 15 результативних показників, зокрема 9 затрат, 4 продукту, 1 ефективності, 1 якості. Відповідно до звіту про виконання паспорта бюджетної програми за 2017 рік виконано на 100 відс. два результативні показники, а саме показник затрат «кількість заповідників» (24 од.) та показник якості «рівень погашення кредиторської заборгованості за капітальними видатками, зареєстрованої в органах Казначейства станом на 01.01.2017», перевиконано 5, невиконаними залишилося 8 показників.

Показник якості «рівень погашення кредиторської заборгованості за капітальними видатками, зареєстрованої в органах Казначейства станом на 01.01.2017» всупереч «Загальним вимогам до визначення результативних показників бюджетних програм», затвердженим наказом Мінфіну від 10.12.2010 № 1536 (далі – Наказ 1536), не висвітлює послаблення негативних чи посилення позитивних тенденцій, не відображає користі для суспільства від реалізації бюджетної програми.

Паспорт бюджетної програми 1801490 на 2018 рік затверджено спільним наказом Мінкультури та Мінфіну від 15.02.2018 № 117/275 на суму 412 140,9 тис. грн (у т. ч. загального фонду – 367 816,9 тис. грн, спеціального фонду – 44 324,0 тис. гривень).

Паспортом бюджетної програми у 2018 році передбачено досягнення 20 результативних показників, зокрема 9 затрат, 6 продукту, 3 ефективності та 2 якості.

Відповідно до Звіту про виконання паспорта бюджетної програми станом на 01.01.2019 із 20 результативних показників на 100 відс. виконано 2 результативні показники, а саме, показник затрат «кількість заповідників» (24 од.) та показник продукту «кількість об'єктів, що підлягають охороні в заповідниках» (133 од.), перевиконано 6, невиконаними залишилося 12 показників.

Усупереч пункту 6 Наказу 1536 показники продукту на 2018 рік не затверджені у т. ч. з урахуванням фактично досягнених показників попередніх бюджетних періодів, більш того, зменшені, у порівнянні із фактичним показниками 2017 року.

Крім того, всупереч пункту 5 Наказу 1536 показник «загальна площа, на якій проводяться протиаварійні роботи на пам'ятках фортифікаційної архітектури національного значення» із одиницею виміру «кв. м» віднесено до показників продукту, а не до показників затрат, як передбачено Наказом 1536.

Встановлений на 2018 рік показник продукту «кількість об'єктів, що підлягають охороні в заповідниках» також **не характеризує** результати

діяльності головного розпорядника за відповідний бюджетний період у межах бюджетної програми, як це вимагається Наказом 1536, і за змістом більше відповідає показнику якості, а не продукту.

Всупереч пункту 6 розділу III Правил 1098 у звітах про виконання паспортів за 2017–2018 роки **не наведені** пояснення розбіжностей за показниками, зокрема, у 2017 році «середні витрати на обслуговування одного відвідувача заповідника», у 2018 році «рівень проведення протиаварійних робіт на пам'ятках фортифікаційної архітектури національного значення».

Крім того, у 2018 році **не надано** пояснення щодо показника ефективності «середні витрати на один об'єкт, що підлягає охороні в заповідниках», а показник ефективності «середні витрати на 1 кв. м, на якому проводяться протиаварійні роботи на пам'ятках фортифікаційної архітектури національного значення» (план – 231,1 тис. грн, факт – 198,5 тис. грн) містить пояснення, що фактично цього показника **не стосується**. Зокрема, «зменшення середніх витрат на 1 кв. м, на якому проводяться протиаварійні роботи на пам'ятках фортифікаційної архітектури національного значення, пояснюється зменшенням видатків за рахунок економії коштів при проведенні тендерної процедури на послуги з охорони об'єктів».

Отже, Міністерством культури України протягом 2017–2018 років систематично не дотримувалися вимоги щодо складання та виконання паспортів бюджетної програми 1801490. Паспорти бюджетної програми затверджувалися за відсутності необхідного порядку використання коштів, результативні показники визначалися із порушенням вимог нормативно-правових актів та не виконувалися. Крім того, паспорт бюджетної програми 1801490 на 2017 рік затверджено із недотриманням встановленого Бюджетним кодексом терміну, що є порушенням бюджетного законодавства.

Таким чином, неефективні управлінські рішення Мінкультури спричинили планування потреби в коштах за програмою 1801490 на 2017–2018 роки з порушенням бюджетного законодавства у сумі 93 635,7 тис. гривень. Як наслідок, створено ризики неефективного використання бюджетних асигнувань на суму 48 142,4 тис. гривень.

4. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ, ВИДІЛЕНИХ НА ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В ЗАПОВІДНИКАХ

За даними зведених звітів про надходження та використання коштів загального фонду за 2017 та 2018 роки (КПКВК 1801490) на збереження історико-культурної спадщини в національних і державних заповідниках, здійснення заходів з охорони, паспортизації, інвентаризації та реставрації пам'яток культурної спадщини, із загального фонду державного бюджету Мінкультури спрямовано і використано заповідниками 657 573,5 тис. грн, у

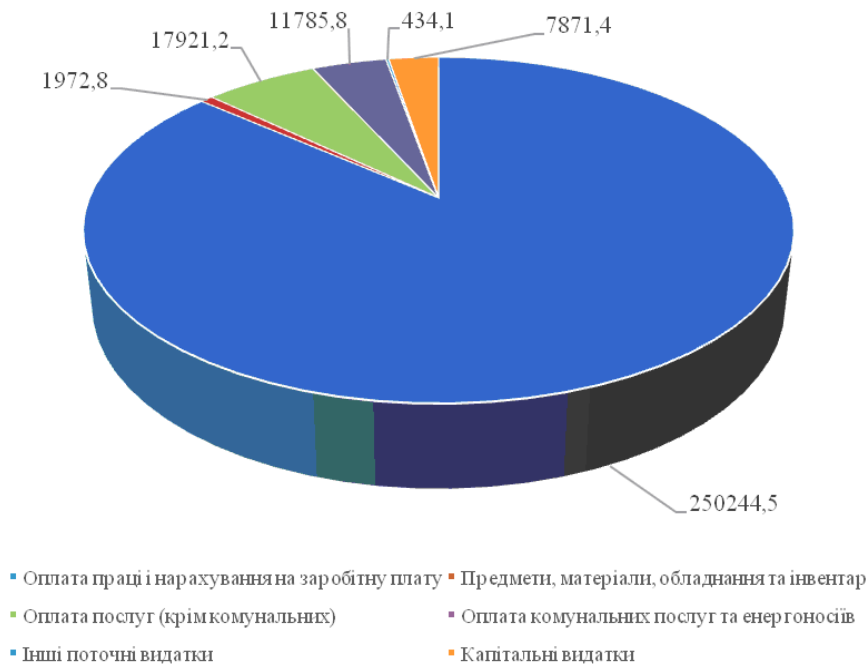
тому числі у 2017 році – 290 229,8 тис. грн (98,6 відс. планових призначень), у 2018 році – 364 343,7 тис. грн (99,1 відс. планових призначень).

У зв'язку з **неефективними управлінськими рішеннями** Мінкультури, нерозподілені видатки у 2017–2018 роках, затверджені на апарат Міністерства, становили **2 989,5 тис. грн** (2017 рік – 1 774,3 тис. грн, 2018 рік – 1 215,2 тис. гривень).

У 2017 році поточні видатки загального фонду становили 97,3 відс., або 282 358,4 тис. грн, з них найбільшу питому вагу – видатки на оплату праці з нарахуваннями **86,2 відс.**, або **250 244,5 тис. гривень**. Капітальні видатки (2,7 відс.) спрямовані на реставрацію пам'яток культури, історії та архітектури у сумі 7 871,4 тис. гривень.

Структура видатків загального фонду на 2017 рік та 2018 рік за напрямками використання бюджетних коштів за КПКВК 1801490 наведена у діаграмах 3, 4.

Діаграма 3. Структура видатків загального фонду на 2017 рік, тис. гривень

Інформацію про обсяги касових видатків загального фонду в розрізі 24 заповідників та апарату Мінкультури за 2017 рік та 2018 рік наведено у додатку 4.

У 2018 році поточні видатки загального фонду становили 94,5 відс., або 344 354,4 тис. грн, з них найбільшу питому вагу – видатки на оплату праці з нарахуваннями **75,7 відс.**, або **275 952,8 тис. гривень**. Капітальні видатки (5,5 відс.) спрямовано на оплату капітального будівництва (придбання будівель), землі та нематеріальних активів у сумі 19 989,3 тис. гривень.

Діаграма 4. Структура видатків загального фонду на 2018 рік, тис. гривень

За даними звітів (форми №№ 4-1, 4-2 та 4-4), до спеціального фонду 24 заповідників загалом надійшло:

- у 2017 році із 65 251,6 тис. грн (92,8 відс.) затверджених кошторисами видатків (70 250,8 тис. грн) використано 56 839,8 тис. грн (80,9 відс.) (загальний залишок коштів на кінець року 33 766,7 тис. гривень);

- у 2018 році із 83 895,4 тис. грн (84,4 відс.) затверджених кошторисами видатків (99 364,6 тис. грн) фактично використано 79 171,4 тис. грн (79,7 відс.) (загальний залишок коштів на кінець року 38 490,7 тис. гривень).

Найбільшу питому вагу в доходах спеціального фонду, що надійшли упродовж 2017–2018 років, становлять надходження від платних послуг, що надаються бюджетними установами згідно з їх основною діяльністю (екскурсійне обслуговування, відвідування заповідників з оглядом експозицій, відео- і фотозйомка тощо), 78,5 відс., або 117 031,4 тис. гривень.

Доходи від благодійних внесків, грантів і дарунків становили 6,1 відс. (9 108,3 тис. грн), від плати за оренду майна – 3,5 відс. (5 177,4 тис. грн), від додаткової (господарської) діяльності – 2,2 відс. (3 231,3 тис. грн), від реалізації майна – 1,3 відс. (1 984,8 тис. грн), субвенція з місцевого бюджету – 7,9 відс. (11 809,6 тис. гривень).

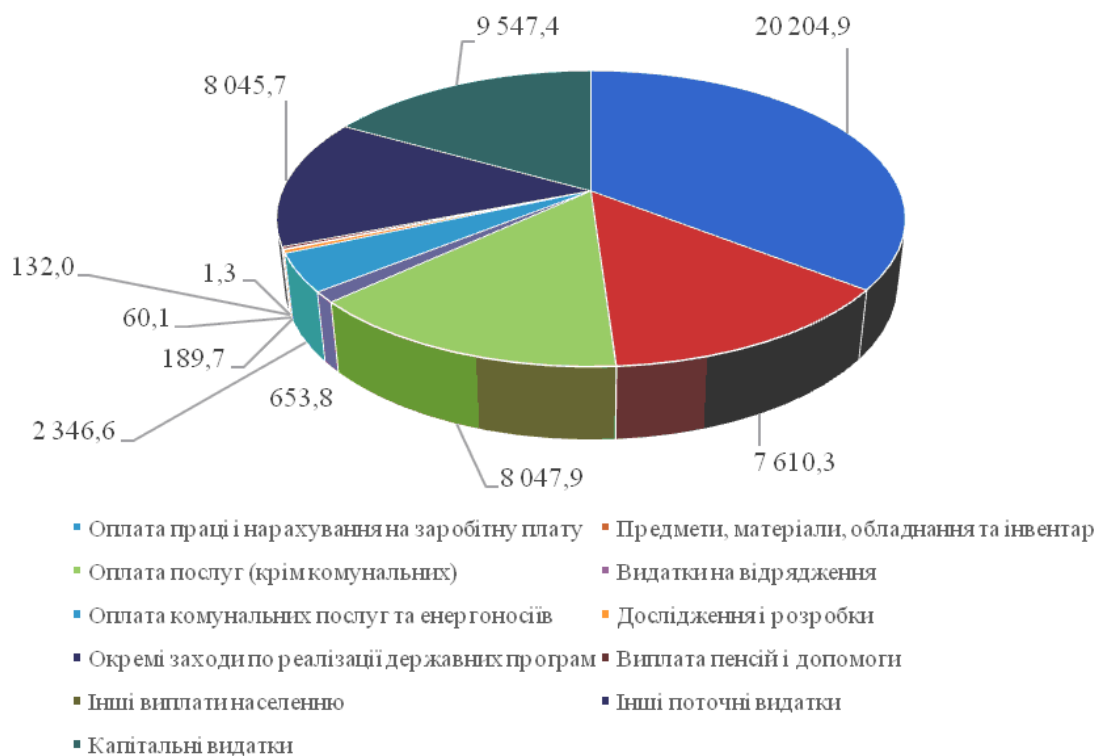
У 2017 році поточні видатки спеціального фонду становили 83,2 відс., або 47 292,4 тис. грн, з них найбільшу питому вагу – видатки на оплату праці з нарахуваннями 35,5 відс., або 20 204,9 тис. гривень. Капітальні видатки – 16,8 відс., або 9 547,4 тис. гривень.

На придбання предметів, матеріалів, обладнання та інвентарю спрямовано 13,4 відс. (7 610,3 тис. грн), на оплату послуг (крім комунальних) – 14,2 відс. (8 047,9 тис. грн), інші поточні видатки – 14,2 відс. (8 045,7 тис. гривень).

Найменше коштів спрямовано на окремі заходи з реалізації державних (регіональних) програм, не віднесених до заходів розвитку – 0,1 відс. (60,1 тис. гривень).

Структура видатків спеціального фонду на 2017 рік та 2018 рік за напрямками використання бюджетних коштів за КПКВК 1801490 наведена у діаграмах 5, 6.

Діаграма 5. Структура видатків спеціального фонду у 2017 році, тис. гривень

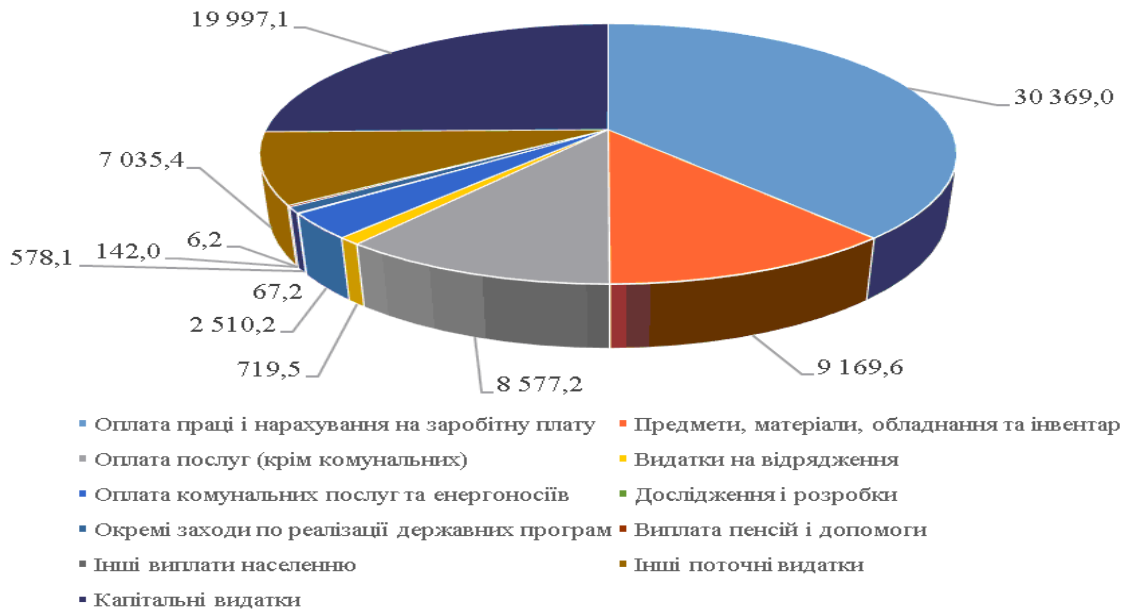
Інформацію про обсяги касових видатків спеціального фонду в розрізі 24 заповідників та апарату Мінкультури за 2017 рік та 2018 рік наведено у додатку 5.

У 2018 році поточні видатки спеціального фонду становили 74,7 відс., або 59 174,2 тис. грн, з них найбільшу питому вагу – видатки на оплату праці з нарахуваннями 38,4 відс., або 30 369,0 тис. гривень. Капітальні видатки – 25,3 відс., або 19 997,1 тис. гривень.

На придбання предметів, матеріалів, обладнання та інвентарю спрямовано 11,6 відс. (9 169,6 тис. грн), на оплату послуг (крім комунальних) – 10,8 відс. (8 577,2 тис. грн), інші поточні видатки – 8,9 відс. (7 035,4 тис. гривень).

Найменше коштів спрямовано на дослідження і розробки, окремі заходи з реалізації державних (регіональних) програм – 0,1 відс., або 67,2 тис. гривень.

Діаграма 6. Структура видатків спеціального фонду у 2018 році, тис гривень

У 2017–2018 роках найбільші доходи спеціального фонду отримували НКПКЗ, НЗ «Софія Київська», НЗ «Хортиця», НКЗ «Гетьманська столиця», НЗ «Замки Тернопілля», ДКЗ «Хотинська фортеця». Найменші – НІМЗ «Поле Берестецької битви», НЗ «Биківнянські могили», заповідники у містах Белз, Глухів, Бережани.

Отже, у 2017–2018 роках продовжувалася практика виділення коштів з державного бюджету на забезпечення поточних видатків заповідників, питома вага видатків на оплату праці працівників у загальних обсягах становила 86,2 відс. і 75,7 відс. за загальним фондом та 30,1 відс. і 31,7 відс. за спеціальним фондом відповідно. Внаслідок незабезпечення видатків розвитку заповідників фінансовими ресурсами, заходи зі збереження, охорони, паспортизації, інвентаризації та реставрації пам'яток в заповідниках майже не здійснювалися.

Проведеним аудитом встановлено, що Мінкультури в листопаді 2017 року за рахунок асигнувань загального фонду державного бюджету за КПКВК 1801490, які безпідставно відображалися в індивідуальному кошторисі апарату Міністерства (на той час загалом 18 908,5 тис. грн), було санкціоновано проведення **безспірного списання коштів** на задоволення виданих 14.08.2017 Господарським судом м. Києва по справі № 910/19551/16 наказів щодо стягнення судового збору в загальній сумі **434,1 тис. гривень**.

Судова справа за позовом Тернопільської обласної ради до Мінкультури, за результатами якої були прийняті рішення про стягнення з Мінкультури судового збору, стосувалася визнання права спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст Тернопільської області в особі Тернопільської обласної ради на нежитлові приміщення Північного та Південного навчальних корпусів та комплексу Ліцею (1731–1743 роки), розміщених за адресою: Тернопільська область, місто Кременець, вул. Ліцейна, 1. У цих приміщеннях здійснює діяльність навчальний заклад,

на сьогодні це Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Т. Шевченка.

Згідно з нормами статті 3 Закону України від 05.06.2012 № 4901 «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень», виконання рішень суду про стягнення коштів, боржником за якими є державний орган, здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, у межах відповідних бюджетних призначень шляхом списання коштів з рахунків такого державного органу, а в разі відсутності у зазначеного державного органу відповідних призначень – за рахунок коштів, передбачених за бюджетною програмою для забезпечення виконання рішень суду. Згідно із статтею 6 цього Закону **кошти, виплачені за рішенням суду про стягнення коштів згідно з цим Законом, вважаються збитками державного бюджету.**

В порушення умов договорів п'ятьма заповідниками проведено авансування послуг з охорони об'єктів на строк від одного дня до чотирьох місяців, які цими договорами не передбачені, загалом на суму **2 897,9 тис. грн¹⁰** (2017 рік – 1 358,0 тис. грн, 2018 рік – 1 539,9 тис. гривень).

Згідно з постановою Верховної Ради України від 14.11.2017 № 2209-VIII «Про висновки та пропозиції до проекту Закону України про Державний бюджет України на 2018 рік» видатки розвитку бюджетної програми 1801490 за загальним фондом рекомендовано збільшити на 20 000 тис. гривень. Законом України про Державний бюджет України на 2018 рік вказані видатки затверджено.

У грудні 2018 року кошти в розмірі 19 998,6 тис. грн були виділені НІЕЗ «Переяслав»¹¹ для **придбання будівлі**, що вирішить питання **збереження музейних колекцій** та надасть можливість розмістити додаткові музейні експозиції (фондосховища).

Як засвідчив аудит, незважаючи на вимоги законодавства щодо створення належних умов для зберігання і утримання музейних предметів (режими температурно-вологісний, санітарно-технічний, біологічний тощо)¹², **керівництвом НІЕЗ «Переяслав» не поінформовано Мінкультури, що будівля, яка буде придбана, не пристосована для зберігання і утримання фондів музею.** В інформації лише зазначено, що «...приміщення відповідає сучасним вимогам будівництва, зокрема наявна вентиляційна, протипожежна та охоронна сигналізація, облаштована система

---

¹⁰ НІКЗ «Чигирин» на суму 1 060,3 тис. грн, НІЕЗ «Переяслав» – 1 190,6 тис. грн, НІКЗ «Качанівка» – 245,5 тис. грн, Кременецько-Почаївський ДІАЗ – 31,6 тис. грн, НЗ «Софія Київська» – 369,9 тис. гривень.

¹¹ Довідки від 17.12.2018 про зміни до кошторису № 15-2-2099/1 та про зміни до плану асигнувань загального фонду бюджету № 15-2-2100/1 (КЕКВ 3122 «Капітальне будівництво (придбання) інших об'єктів» 19 447,7 тис. грн, КЕКВ 3160 «Придбання землі та нематеріальних активів» 550,9 тис. гривень).

¹² Підпункт 3 пункту 1 розділу II Інструкції з організації обліку музейних предметів, затвердженої наказом Мінкультури від 21.07.2016 № 580.

водовідведення атмосферних опадів, наявна гідроізоляція, вимощення по периметру будівлі тощо». В той же час Мінкультури при прийнятті управлінського рішення відповідних запитів заповіднику не надсилало, інформуючи тільки про стан виділення коштів¹³.

Аудитом встановлено, що відповідно до звітів про оцінку майна предмет закупівлі становили дві земельні ділянки загальною площею 0,12 га вартістю 550,9 тис. грн та **будівля «кафе на 50 місць з адміністративними приміщеннями загальною площею 608,7 кв. м» вартістю 19 447,7 тис. гривень.**

Як наслідок, прийняття Мінкультури рішення про виділення бюджетних коштів на придбання будівлі «кафе на 50 місць з адміністративними приміщеннями загальною площею 608,7 кв. м» є необґрунтованим, а проведення заповідником видатків в сумі **19 447,7 тис. грн є непродуктивним використанням коштів.** Крім того, переобладнання будівлі, що використовувалась як заклад харчування, під фондосховище вимагатиме додаткових витрат з державного бюджету.

Неефективні управлінські рішення Мінкультури при формуванні помісячного плану асигнувань на оплату комунальних послуг та енергоносіїв у 2017–2018 роках спричинили додаткові витрати¹⁴ бюджетних коштів НІКЗ «Качанівка» та НІЕЗ «Гетьманська столиця» за КЕКВ 2274 «Оплата природного газу» у сумі **23,3 тис. грн, що є неекономним використанням бюджетних коштів.**

Аудитом встановлено, що при управлінні бюджетними коштами заповідників Мінкультури у 2017–2018 роках не забезпечено їх ефективне використання. Так, у 2017 році Мінкультури виділило додаткові асигнування за КЕКВ 2273 «Оплата електроенергії» на суму 28 тис. грн НІКЗ «Гетьманська столиця» без відповідного їх зменшення за КЕКВ 2120 «Нарахування на оплату праці», незважаючи на звернення про це заповідника. Також у 2018 році НЗ «Замки Тернопілля» було виділено додаткові асигнування за КЕКВ 2240 «Оплата послуг (крім комунальних)» в розмірі 72 тис. гривень. Незважаючи на звернення заповідника, відповідні видатки за КЕКВ 2281 «Дослідження і розробки, окремі заходи по реалізації державних (регіональних) програм» не зменшено. Зазначене суперечить вимогам пункту 22 Заходів, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 11.10.2016 № 710, та згідно зі статтею 116 Бюджетного кодексу є **порушенням бюджетного законодавства у сумі 100 тис. гривень.**

Відсутність належного контролю Мінкультури за використанням бюджетних коштів, зловживання керівників заповідників призвели до порушення фінансової дисципліни та бюджетного законодавства при здійсненні грошових виплат працівникам (у тому числі керівникам) на

---

¹³ Листи від 06.08.2018 № 3543/15-4/13-18 та від 03.10.2018 № 4601/15-4/13-18.

¹⁴ Інфляційні витрати, пеня, відсотки річних, судовий збір згідно з пред'явленими судовими позовами із стягнення заборгованості.

загальну суму **1 711,1 тис. грн**, що згідно зі статтею 116 Бюджетного кодексу є порушенням бюджетного законодавства.

Так, зокрема, протягом 2017–2018 років у порушення вимог частини третьої статті 29 Закону 2778, абзацу восьмого частини другої статті 28 Закону 249 та пункту 4 постанови Кабінету Міністрів України від 22.01.2005 № 82¹⁵ (далі – Постанова 82), відповідно до яких допомога на оздоровлення при наданні щорічної відпустки встановлена у розмірі посадового окладу, керівникам шести заповідників¹⁶ у 2017 році та двох заповідників¹⁷ у 2018 році вдруге була виплачена, за погодженням з Мінкультури, протягом року допомога на оздоровлення при наданні щорічної відпустки в загальній сумі 82,6 тис. гривень. Крім того, керівниками двох заповідників¹⁸ були дозволені у 2017 і 2018 роках виплати у загальній сумі 1 570,6 тис. грн другої протягом року допомоги на оздоровлення при наданні щорічної відпустки всім працівникам.

У порушення абзацу п'ятого пункту 4 постанови Кабінету Міністрів України від 30.08.2002 № 1298¹⁹ та пункту 2 Постанови 82, відповідно до яких преміювання керівників установ здійснюється за рішенням органу вищого рівня у межах наявних коштів на оплату праці, а матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань виплачується за погодженням із засновником або уповноваженим ним органом, генеральному директору НІКЗ «Качанівка» без погодження з Мінкультури здійснені виплати у 2017 році в сумі 25,6 тис. гривень.

Генеральному директору НІКЗ «Гетьманська столиця» премія за III і IV квартали 2017 року в сумі 12,8 тис. грн виплачена до погодження з Мінкультури.

Крім того, в порушення вимог частини четвертої статті 48 Бюджетного кодексу України та пункту 2.1 Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Казначейства²⁰, Мінкультури погодило виплату керівнику НІКЗ «Качанівка» грошової винагороди за сумлінну працю та зразкове виконання трудових обов'язків за 2016 рік у розмірі 12,8 тис. грн у березні 2017 року, а керівнику НІКЗ «Гетьманська столиця» – премії за підсумками роботи у IV кварталі 2016 року в розмірі 6,4 тис. грн у січні 2017 року.

---

¹⁵ Про реалізацію окремих положень частини другої статті 28 Закону України «Про музеї та музейну справу».

¹⁶ НІКЗ «Качанівка», НІМЗ «Биківнянські могили», НЗ «Хортиця», НЗ «Замки Тернопілля», НІКЗ «Чигирин», Кременецько-Почаївський ДІАЗ.

¹⁷ НІКЗ «Качанівка», НІМЗ «Биківнянські могили».

¹⁸ Шевченківській НЗ, Кременець-Почаївський ДІАЗ.

¹⁹ Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери.

²⁰ Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 02.03.2012 № 309.

Безпідставне застосування НЗ «Хортиця» в штатному розписі додаткового коефіцієнту підвищення посадового окладу у два рази спричинило виплату 58 працівникам, які безпосередньо не здійснюють творчі, музейні, бібліотечні, науково-дослідні, культурно-освітні функції, а також функції з охорони культурної спадщини, в порушення вимог підпункту 2 пункту 2 Наказу Мінкультури від 18.10.2005 № 745 та підпункту 1 пункту 1 постанови Кабінету Міністрів України від 03.04.2006 № 413 «Деякі питання оплати праці працівників національних закладів культури» (в редакції, що діяла до 01.01.2019), в межах кошторисних призначень (за розрахунками) **3 033,0 тис. грн** (за 2017 рік – 1 641,8 тис. грн, за 2018 рік – 1 391,2 тис. грн), що згідно зі статтею 116 Бюджетного кодексу є **порушенням бюджетного законодавства.**

Внаслідок невідповідності штатних розписів заповідників наказу Мінкультури від 01.08.2012 № 823 «Про затвердження примірних штатних розписів державних та комунальних музеїв, заповідників та закладів музейного типу» у 2017 – 2018 роках встановлено необґрунтоване завищення фонду оплати праці за посадовими окладами у Шевченківському національному заповіднику на 134,7 тис. грн, НЗ «Давній Галич» у сумі 37,9 тис. грн, Кременецько-Почаївському ДІАЗ у сумі 972,1 тис. грн, НЗ «Замки Тернопілля» у сумі 16,5 тис. грн, НЗ «Хортиця» на суму 1 469,0 тис. грн, що є **неекономним використанням коштів у сумі 2 630,2 тис. гривень.**

НЗ «Хортиця» приймалися на роботу працівники за строковими трудовими угодами на 11 посад, передбачених штатним розписом, за відсутності відповідних вакансій, що призвело до утримання понадштатних одиниць працівників. Видатки на оплату послуг за рахунок коштів держбюджету становили загалом **219,5 тис. грн**, що є **неекономним використанням коштів.**

Всупереч вимогам пункту 2 чинного на сьогодні спільного роз'яснення Державного комітету Ради Міністрів СРСР із питань праці та заробітної плати та Секретаріату Всесоюзної Центральної Ради Професійних Спілок від 29.12.1965 № 30/39 «Про порядок оплати тимчасового заступника» (далі – роз'яснення 30/39), згідно з яким **виконання обов'язків за вакантною посадою допускається на строк не більше двох місяців**, керівництво Національним Києво-Печерським історико-культурним заповідником з **05.09.2017** здійснюється виконуючим обов'язки генерального директора Рудником О. В.

Рудника О. В. призначено відповідно до наказу Мінкультури від 05.09.2017 №727/0/17-17 за підписом Державного секретаря Карандеєва Р. В. з формулюванням «з 05.09.2017 до призначення керівника Заповідника з посадовим окладом згідно зі штатним розписом» **без попереднього призначення на штатну посаду.**

Як встановлено аудитом, оклад розрахований Заповідником із застосуванням розмірів тарифних розрядів і коефіцієнтів з оплати праці,

передбачених наказом Мінкультури від 18.10.2005 № 745 для генерального директора. Зміни до штатного розпису затверджені Першим заступником Міністра Фоменко С. В. 09.10.2017.

Кодексом законів про працю норми щодо виконання обов'язків за вакантною посадою не визначено.

Загалом, починаючи з вересня 2017 року по грудень 2018 року, в. о. генерального директора Руднику О. В. нараховано **974,9 тис. грн²¹** та виплачено 784,8 тис. грн²², що є порушенням законодавства.

Неналежний контроль Мінкультури та керівництва Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника за проведенням реставраційних та консерваційних робіт призвели до неекономного та нерезультативного використання бюджетних коштів, зокрема:

- у зв'язку з відсутністю нормативного врегулювання орієнтовних термінів виконання реставраційних та консерваційних робіт, передані на реставрацію в період з 2003–2016 років 29 предметів не відреставровано. При цьому художникам-реставраторам, у яких на реставрації тривалий час перебувають вказані предмети, протягом 2017–2018 років нараховано та виплачено премії на суму **54,2 тис. грн** (2017 рік – 9,4 тис. грн, 2018 рік – 44,8 тис. грн), що є нерезультативним використанням бюджетних коштів;

- витрати на оплату праці художників-реставраторів, які не атестовані у встановленому порядку та всупереч вимогам пунктів 52, 53 Інструкції 290 допущені до виконання реставраційних та консерваційних робіт, у 2017–2018 роках становили **547,3 тис. грн**, що є неекономним використанням бюджетних коштів;

- з недотриманням вимог пункту 8 розділу 2 Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників Випуск 81 «Культура та мистецтво»²³, у начальника відділу наукової реставрації та консервації рухомих пам'яток відсутня кваліфікація художника-реставратора першої та вищої категорії (атестацію у встановленому порядку жодного разу не проходила). Як наслідок, консерваційні та реставраційні роботи підвищеної складності згідно з вимогами художника-реставратора першої та вищої категорії нею не виконуються; стажування реставраторів нижчої категорії не здійснюється. Освіта відповідного напрямку підготовки та післядипломна освіта відсутня тощо. Витрати на оплату праці начальника відділу наукової реставрації та консервації рухомих пам'яток у 2017–2018 роках становили **959,9 тис. грн**, що є неекономним використанням бюджетних коштів.

Таким чином, невиконання впродовж 2017–2018 років Мінкультури в повному обсязі повноважень головного розпорядника,

---

²¹ Нараховано за 2017 рік 219,1 тис. грн; за 2018 рік 755,8 тис. гривень.

²² Виплачено за 2017 рік 176,4 тис. грн; за 2018 рік 608,4 тис. гривень.

²³ Затверджено наказом Міністерства культури і мистецтв України від 14.04.2000 № 168 за погодженням з Міністерством праці та соціальної політики України.

визначених статтею 22 Бюджетного кодексу України, призвело до використання коштів державного бюджету за КПКВК 1801490 з порушенням бюджетного законодавства на суму 4 844,1 тис. грн, іншого законодавства – 3 872,8 тис. грн, збитки державного бюджету становили 434,1 тис. грн, неекономно використано 4 380,2 тис. грн, непродуктивно – 19 447,7 тис. грн, нерезультативно – 54,2 тис. грн, а також допущено неефективне управління бюджетними асигнуваннями на суму 2 989,5 тис. гривень.

5. АНАЛІЗ СТАНУ ЗБЕРЕЖЕННЯ, ОБЛІКУ, ОХОРОНИ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

На сьогодні на державному обліку перебувають 140 372 пам'ятки культурної спадщини, які класифікуються за восьми видами: археології (72 472), історії (49 168), монументального мистецтва (2 351), архітектури та містобудування (15 996), садово-паркового мистецтва (332), ландшафтні (7) та науки і техніки (46).

Відсутність єдиної уніфікованої державної системи обліку, інформаційної бази даних культурної спадщини призводить до наповнення Державного реєстру нерухомих пам'яток України вкрай низькими темпами.

До Державного реєстру нерухомих пам'яток України внесено 9 946 об'єктів (7 відс. загальної кількості, що перебувають на державному обліку), з них в частині заповідників сфери управління Мінкультури внесено 468 об'єктів, що становить майже 50 відс. загальної кількості (980 пам'яток). При цьому Мінкультури, всупереч вимогам частини третьої статті 14 розділу III Закону 1805, **свідоцтво про реєстрацію об'єкта культурної спадщини як пам'ятки** власнику пам'ятки або уповноваженому ним органу **не видається**.

Удосконалення системи обліку і впровадження інформаційного ресурсу об'єктів культурної спадщини та культурних цінностей передбачалося шляхом реалізації розробленої та представленої Мінкультури ще 07.10.2015 **«Концепції державної політики реформування сфери охорони нерухокої культурної спадщини»**, яка до цього часу не затверджена.

Державна програма охорони культурної спадщини також не затверджена.

5.1. Стан збереження і використання об'єктів нерухокої культурної спадщини, що мають виняткове історичне та архітектурне значення

Відповідно до частини першої статті 13 розділу III Закону 1805, об'єкти культурної спадщини, незалежно від форм власності відповідно до їхньої археологічної, естетичної, етнологічної, історичної, мистецької, наукової чи художньої цінності підлягають реєстрації шляхом занесення до **Державного реєстру нерухомих пам'яток України** (далі – Реєстр) за категоріями національного та місцевого значення пам'ятки.

Середньостроковим планом дій Уряду до 2020 року, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 03.04.2017 № 275-р, та Планами пріоритетних дій Уряду на 2017 рік та 2018 рік, **передбачено створення електронного інформаційного ресурсу культурної спадщини і культурних цінностей** з базами даних про об'єкти культурної спадщини, культурні цінності, у тому числі предмети Музейного фонду України, звіти про виконання яких подаються за встановленою формою щокварталу до 5 числа наступного місяця.

Як засвідчив аудит, стандарти обліку об'єктів культурної спадщини в електронній формі та необхідне відповідне програмне забезпечення для запровадження та наповнення електронного інформаційного ресурсу культурної спадщини і культурних цінностей в Мінкультури відсутні. Звіти про виконання Планів пріоритетних дій Уряду на 2017 рік та 2018 рік не подавались.

На офіційному веб-сайті Мінкультури (mincult.kmu.gov.ua) у розділі «Державний реєстр нерухомих пам'яток України», рубрики «Міністерство», підрубрики «Діяльність» оприлюднено **інформацію у формі таблиці** під загальною назвою «Державний реєстр нерухомих пам'яток України» у **форматі документа WORD** окремо за кожним регіоном: «Реєстр пам'яток місцевого значення» та «Реєстр пам'яток національного значення», які заповнюються вручну.

Отже, **Мінкультури не забезпечено створення інформаційної бази даних об'єктів культурної спадщини.**

У зв'язку з вилученням з переліку облікової документації для занесення до Реєстру довідки про майнову цінність об'єкта культурної спадщини²⁴, Мінкультури не володіє інформацією щодо кількості пам'яток, занесених до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, за якими проведено грошову оцінку. Крім того, **Мінкультури не володіє інформацією щодо кількості пам'яток, розміщених на території заповідників, за якими проведено грошову оцінку.** Всупереч вимогам статті 19 Закону 1805 потреба в коштах у 2017–2018 роках на проведення грошової оцінки пам'яток заповідниками не обраховувалась і до Мінкультури не подавалась.

Отже, **формування Державного реєстру нерухомих пам'яток України на час проведення аудиту не завершено. Норма Закону 1805 стосовно публікації Реєстру та внесених до нього змін у спеціалізованому періодичному виданні не виконується.** Державний реєстр нерухомих пам'яток України – це таблиця у форматі документа WORD, яка містить перелік пам'яток архітектури, історії, археології і монументального

---

²⁴ Надання довідки про майнову цінність об'єкта культурної спадщини виключено з п. 3 Порядку 1760 у зв'язку зі змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 14.09.2016 № 626.

мистецтва національного значення, незахищена від стороннього впливу тощо. Зазначене свідчить про **недосконалість правової і методологічної бази формування та ведення Державного реєстру нерухомих пам'яток України, недостатню відкритість і прозорість цього процесу.**

Відповідно до статті 23 Закону 1805, усі власники пам'яток, щойно виявлених об'єктів культурної спадщини чи їх частин або уповноважені ними органи (особи) незалежно від форм власності на ці об'єкти зобов'язані укласти з відповідним органом охорони культурної спадщини охоронний договір.

Порядок укладення охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.2001 № 1768, регламентує, **що охоронний договір встановлює режим використання пам'ятки культурної спадщини, зокрема види і терміни виконання реставраційних, консерваційних, ремонтних робіт, робіт з упорядкування її території, інших пам'яткоохоронних заходів.**

Загалом в Україні охоронні договори укладені для 49 103 пам'яток, що становить лише 35 відс. загальної кількості (140 372 пам'ятки).

До повноважень Мінкультури, визначених абзацом другим підпункту 68 пункту 4 Положення 495, віднесено погодження охоронних договорів на пам'ятки національного значення. При цьому **Мінкультури не володіє інформацією щодо укладених (не укладених) заповідниками сфери його управління охоронних договорів.**

За даними анкетування заповідників, загалом на території 24 заповідників сфери управління Мінкультури розташовані 744 пам'ятки. Із загальної кількості пам'яток **охоронні договори не укладено майже на половину з них – на 350 пам'яток (у 13 заповідниках), або 47 відсотків.** Найбільше пам'яток, на які не укладено охоронні договори у НЗ «Давній Галич» – 140 із 151 та у НІЕЗ «Переяслав» – 115 із 120. На 16 пам'яток, що розташовані на території НЗ «Батьківщина Тараса Шевченка», **охоронні договори також не укладено.**

Незважаючи на те, що до повноважень управління охорони культурної спадщини Мінкультури віднесено здійснення координації діяльності історико-культурних заповідників, що належать до сфери управління Мінкультури, **контроль** за укладенням та дотриманням вимог охоронних договорів власниками (уповноваженими органами) пам'яток, щойно виявлених об'єктів культурної спадщини та їх частин у заповідниках сфери управління Мінкультури **не здійснювався.**

Візуальні обстеження та оформлення актів технічного стану пам'яток національного значення, в тому числі для укладення на них охоронних договорів, в заповідниках сфери управління Мінкультури у 2017–2018 роках не проводились.

Заходи впливу до власників пам'яток чи уповноважених ними органів (осіб), які не уклали охоронні договори з відповідним органом охорони культурної спадщини, зокрема складання постанов про

накладення відповідно до статті 44 Закону 1805 фінансових санкцій, не застосовувались.

Зазначене є наслідком бездіяльності посадових осіб Мінкультури, відповідальних за цей напрямок роботи.

За даними анкетування заповідників, **близько 40 відс. пам'яток заповідників** сфери управління Мінкультури **(292 од.) перебувають в незадовільному стані та потребують ремонтно-реставраційних робіт, з них 17 відс. (49 од.) перебувають в аварійному стані.**

Водночас, за 2017–2018 роки Мінкультури на проведення робіт на пам'ятках національного значення (крім пам'яток археології), їх територіях та в зонах охорони, в історичних ареалах населених пунктів видано лише 14 дозволів на **проведення протиаварійних та невідкладних консерваційних робіт, першочергових протиаварійних заходів, робіт з реставрації та відтворення об'єктів, робіт з поточного ремонту на 13 пам'ятках національного значення семи заповідників: НКПІКЗ, НАІЗ «Чернігів стародавній» ДІАЗ у м. Жовкві, НІЕЗ «Переяслав», НЗ «Замки Тернопілля», НЗ «Софія Київська», НІАЗ «Кам'янець».**

При цьому Міністерством у порушення вимог абзацу другого статті 6¹ Закону 1805, пункту 7 Порядку 316, НЗ «Софія Київська» та НІАЗ «Кам'янець» **дозволи видано з недотриманням законодавчо визначеного терміну від 6 до 31 календарних днів.**

Незважаючи на те, що у кожному дозволі на проведення робіт на пам'ятках національного значення Мінкультури вимагало після їх завершення передати до Міністерства відповідний звіт, ні виконавцями робіт, ні керівниками заповідників такі звіти **не подавалися**, що є порушенням вимог абзацу другого частини другої статті 35 Закону 1805.

При цьому **нагляд за виконанням робіт з дослідження, консервації, реабілітації, реставрації, ремонту, пристосування й музеєфікації пам'яток та інших робіт на пам'ятках, об'єктах археологічної спадщини і в зонах їх охорони, на охоронюваних археологічних територіях, в історичних ареалах населених місць, що згідно з підпунктом 59 пункту 4 Положення 495 віднесено до повноважень Мінкультури, у заповідниках сфери його управління не здійснювався.**

Річні (квартальні) плани заходів державного нагляду (контролю) за дотриманням фізичними та юридичними особами, у тому числі суб'єктами господарювання, вимог законодавства про охорону культурної спадщини на 2017 та 2018 рік, відповідно до пунктів 3.8, 3.10 Положення про сектор контролю та нагляду за дотриманням законодавства про охорону культурної спадщини управління охорони культурної спадщини Мінкультури²⁵, не складались та не затверджувались.

Зазначене є наслідком бездіяльності посадових осіб Мінкультури, відповідальних за цей напрямок роботи.

---

²⁵ Затверджено наказом Мінкультури від 05.12.2016 № 882/0/17-16.

На проведення ремонтно-реставраційних робіт на пам'ятках у 2017–2018 роках за бюджетною програмою 1801490 спрямовано 13 762,9 тис. грн (за рахунок загального фонду 7 871,4 тис. грн, спеціального – 5 891,5 тис. грн), що становить 1,7 відс. загального обсягу використаних заповідниками коштів за програмою.

Відсутність фінансового забезпечення ремонтно-реставраційних робіт на пам'ятках НКПКЗ та НЗ «Софія Київська» спричинила погіршення стану унікальних пам'яток, які включено до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, окремі з яких розташовані в зоні ризику природних та техногенних факторів.

Аудитом встановлено такий технічний стан пам'яток НКПКЗ: 103 – задовільний, з них мають частково незадовільний стан: Лазня братська, корпус № 34; Завод свічковий, корпус № 64, Оборонна стіна навколо Ближніх та Дальніх печер, корпус № 93; незадовільний стан – 33 пам'ятки. **В аварійному стані знаходяться дві пам'ятки:** Підпірна стіна Верхньої Лаври, корпус № 30а, Парохівий погріб, корпус № 101; **дві пам'ятки – у частково аварійному стані:** Монастирські мури, корпус № 92, Дальні печери, корпус № 91. При цьому за бюджетною програмою 1801490 протягом 2017–2018 років кошти на реконструкцію та реставрацію пам'яток архітектури не виділялися.

Як наслідок, реставраційно-консерваційні роботи на пам'ятці архітектури національного значення «Церква Спаса на Берестові» (корпус № 84) проводяться за рахунок благодійної допомоги Громадської організації «Андріївсько-Пейзажна ініціатива». За даними Заповідника, орієнтовна вартість виконаних ремонтно-реставраційних робіт у 2017 році – 15,0 млн грн у 2018 році – 9,0 млн гривень.

Із 76 пам'яток НЗ «Софія Київська» у задовільному стані перебувають 14 об'єктів (у м. Києві), у незадовільному – шість об'єктів: «Бурса» (окремі елементи аварійні), Пристінні келії, Флігель «Бурси», Надвірні служби (колишня каретна з прибудовами), корпус № 2, Наріжна башта мурів. Загальна проблема незадовільного стану полягає в необхідності удосконалення водовідвідних систем споруд. На багатьох пам'ятках спостерігаються місця замокання фундаментів, що свідчить про незадовільний стан гідроізоляції та системи відводу води від стін та дахів пам'яток заповідника. Це призводить до зволоження стін та відшарування фарбового та тинькового шару як ззовні, так і всередині пам'яток, що є загрозою для їх збереження.

Вкрай загрозлива ситуація щодо технічного стану пам'ятки національного значення «Бурса», в якій до цього часу розміщується Центральний державний архів-музей літератури і мистецтв України (далі – Архів-музей), дія договору оренди якого закінчилась 29.09.2017.

Вирішення питання щодо переміщення Архіву-музею на інші площі може бути досягнуто за рахунок наданих уповноваженими органами управління (Мінкультури і Мін'юсту) пропозицій стосовно забезпечення

Архіву-музею приміщенням з відповідним обладнанням, необхідним для належного зберігання, та збереження фондів Архіву-музею. Незадовільний (аварійний) стан будівлі «Бурси» та неможливість звільнення її приміщення у зв'язку з відсутністю відповідного приміщення для зберігання фондів Архіву-музею, **загрожує руйнуванням пам'ятки національного значення, втратою класичної рукописної спадщини та безцінних фондів**, які зберігає Архів-музей, а також втратою роботи сотнями його працівників.

Зазначене є наслідком бездіяльності уповноважених органів управління (Мінкультури і Мін'юсту) в частині вирішення на державному рівні питання збереження національного культурного надбання України.

Моніторингова місія Центру всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (березень 2017 року) відзначила в цілому задовільний стан пам'яток Софійського архітектурного ансамблю, одночасно звернувши увагу на **необхідність проведення невідкладних ремонтно-реставраційних робіт на пам'ятці – «Бурсі»**, про що зазначено у відповідному звіті експертів місії під час 41-ої сесії Комітету всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (липень 2017, м. Краків, Польща).

У липні 2017 року постійна комісія з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) зазначила про **можливість виникнення надзвичайної ситуації техногенного характеру, пов'язаної із незадовільним та непридатним до використання станом «Бурси»** (протокол постійної комісії від 10.07.2017 № 25).

НЗ «Софія Київська» у 2017 році спрямовано 199,9 тис. грн на ремонтно-реставраційні роботи з герметизації покрівлі купола Софійської Дзвіниці; у 2018 році – 446,6 тис. грн на реставрацію Наріжної башти мурів.

Відповідно до частини першої статті 32 Закону 1805, з метою захисту традиційного характеру середовища окремих пам'яток, їх комплексів (ансамблів), історико-культурних заповідників навколо них мають встановлюватися **зони охорони пам'яток** (охоронні зони, зони регулювання забудови, зони охоронюваного ландшафту, зони охорони археологічного культурного шару). Визначення меж територій археологічних пам'яток національного значення, затвердження зони їх охорони, охоронюваних археологічних територій, історичних ареалів населених місць та встановлення режиму їх використання згідно з пунктом 4.64 Положення 495 віднесено до повноважень Мінкультури.

При цьому **Мінкультури не володіє інформацією** про визначені межі територій археологічних пам'яток національного значення, затверджені зони їх охорони, охоронювані археологічні території, історичні ареали населених місць та встановлення режиму їх використання **в частині заповідників сфери управління Мінкультури**.

Як засвідчив аудит, Софійська площа (НЗ «Софія Київська») входить до охоронної зони ансамблю споруд Софійського собору, для якої визначено режим **особливо суворої охорони**. Зокрема забороняються перетворення, що

призводять до порушення традиційного міського середовища та зменшення його історико-культурного та композиційно-художнього потенціалу.

Неналежний контроль Мінкультури за режимом використання зон охорони пам'яток спричиняє перевищення рівня допустимого шумового навантаження під час **проведення масових заходів на Софійській площі, що негативно впливає на стан пам'яток**. Зазначене суперечить вимогам Конвенції про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини, прийнятої 16.11.72 та ратифікованої 04.10.88.

Найбільшу небезпеку становить застосування сучасної потужної аудіоапаратури та електрогенераторів, що є джерелами низькочастотних вібрацій, які створюють відчутний негативний вплив як на людській організм, так і на будівельні конструкції (вібрація підлог, тремтіння віконних шибок, вітрин, люстр тощо). Особливо чутливою до такого впливу є відшарована тинькова основа мозаїк і фресок XI ст. Софійського собору, **що становить пряму загрозу нанесення непоправної шкоди об'єктам культурної спадщини**.

Слід зазначити, що розташування на Софійській площі неодмінних елементів технічного і господарського забезпечення подібних заходів (великогабаритних концертних конструкцій та наметів, транспортних засобів, електрогенераторів, туалетних модулів, жаровень, смітників та інших дисгармонійних споруд та засобів) **майже впритул до стародавніх стін всесвітньо відомої пам'ятки порушує екологію довколишньої території, сприйняття пам'ятки в історичному середовищі, візуальну цілісність**, а також створює перешкоди для відвідувачів заповідника і туристів.

В охоронній (буферній) зоні ансамблю споруд Софійського собору заборонені перетворення, що призводять до порушення традиційного середовища та зменшення його історико-культурного, композиційно-художнього потенціалу та несуть загрозу технічному стану пам'яток (наказ Міністерства культури України від 23.03.2017 № 233²⁶). Проте поряд з Мурами північно-східної частини Заповідника побудовані готель «Хаятт» з підземним паркінгом та фітнес-центр по пров. Рильського.

Основні причини порушень – **недотримання режиму в охоронній (буферній) зоні щодо висоти, масштабу та архітектурного вирішення при зведенні нових і реконструкції наявних будівель, а також забудова підземного простору**, що зашкоджує існуючому гідрогеологічному режиму ґрунтових вод. Так, до потенційно небезпечних проблемних об'єктів можна віднести:

- будівництво багатоповерхового житлового комплексу з підземним паркінгом по вул. О. Гончара, 17–23 (розпочато у 2009 році), що перевищує

---

²⁶ «Про затвердження науково-проектної документації щодо розширення меж охоронних (буферних) зон об'єкта всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Київ: Собор Святої Софії та прилеглі монастирські будівлі Києво-Печерської Лаври».

висоту прилеглої історичної забудови та є недопустимим в охоронній (буферній) зоні ансамблю споруд Софійського собору, через негативний вплив на гідрогеологічний режим цієї території, що може призвести до підвищення рівня ґрунтових вод, а отже – до погіршення технічного стану об'єктів заповідника. На сьогодні будівництво призупинено і будь-які будівельні роботи не проводяться;

- будівництво адміністративної будівлі по вул. Михайлівській, 10, та вул. Михайлівській, 12;

- потенційні ділянки під забудову, на які були розроблені проекти і реалізація яких призведе до порушення режимів використання буферної зони, наприклад: проект будівництва житлового будинку з вбудованими приміщеннями та підземним паркінгом на перетині вулиць Стрілецької та Георгіївського провулку, 9/11;

- будинки, розташовані в безпосередній близькості від заповідника що пустують та на яких тривалий час не ведуться ремонтні роботи: на перетині вул. Володимирської та Софійської, 21/20, де в лютому 2018 року сталась пожежа; будинок по вул. Володимирській, 41/27 – пам'ятка архітектури місцевого значення.

У НКПЦЗ у 2017 році в межах охоронної (буферної) зони об'єкта, занесеного до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Київ: Собор Святої Софії та прилеглі монастирські будівлі, Києво-Печерська Лавра» (далі – Об'єкт), на території східного господарського двору Києво-Печерської Лаври, в районі пам'ятки архітектури місцевого значення «Брама північна» встановлено проведення будівельних робіт (облаштована підпірна стіна та фундамент майбутнього будівельного об'єму), а також проведення ремонтно-реставраційних робіт на пам'ятці архітектури національного значення «Церква Різдва Богородиці», що є складовою частиною об'єкта.

Міністерством **видано три приписи** з вимогою зупинити проведення будь-яких робіт на території східного господарчого двору Свято-Успенської Києво-Печерської Лаври та на пам'ятці національного значення «Церква Різдва Богородиці».

Незважаючи на це, у 2018 році будівельні роботи на території східного господарського двору Свято-Успенської Києво-Печерської Лаври продовжувалися (облаштована підпірна стіна та капітальний фундамент будівельного об'єму, розпочато збір каркасу з металоконструкцій будівлі невідомого призначення).

Міністерством надіслано **припис** Наміснику Свято-Успенської Києво-Печерської Лаври Митрополиту Вишгородському і Чорнобильському Павлу з вимогою негайного припинення проведення будь-яких будівельних робіт на згаданій території, вжиття заходів із відновлення території східного господарчого двору Свято-Успенської Києво-Печерської Лаври до попереднього стану та приведення діяльності у відповідність із вимогами законодавства у сфері охорони культурної спадщини.

Міністерство культури України також звернулось до **Міністра внутрішніх справ України** Авакова А. Б. з проханням задіяти всі передбачені законодавством заходи з припинення будівництва на території східного господарчого двору Свято-Успенської Києво-Печерської Лаври й притягнути до передбаченої законодавством відповідальності замовника вищезгаданих незаконних робіт.

Міністерство звернулось до **Печерського управління поліції Головного управління Національної поліції у м. Києві** з заявою про вчинення кримінального правопорушення у зв'язку з проведенням будівельних робіт на території східного господарчого двору Свято-Успенської Києво-Печерської Лаври. Проте отримано відповідь, що підстав для внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, згідно зі статтею 214 Кримінального процесуального кодексу України, не встановлено.

Водночас Мінкультури **фінансові санкції** відповідно до статті 44 Закону 1805 за проведення будь-яких незаконних робіт, що можуть завдати або завдали шкоди пам'ятці, її території, до порушників **не застосовувались**.

До **адміністративної відповідальності** за невиконання законних вимог посадових осіб органів охорони культурної спадщини щодо усунення порушень відповідно до статті 46 Закону 1805 про охорону культурної спадщини винні особи не притягались.

Крім того, **без відповідних дозволів органу охорони культурної спадщини** на території Свято-Успенської Києво-Печерської Лаври (монастиря) **релігійними організаціями** проведено **36 новобудов (нових корпусів, приміщень, будівель, кіосків, монументів та інше)**.

Зазначене свідчить про бездіяльність посадових осіб Мінкультури, відповідальних за цей напрямок роботи.

Плани організації території заповідників (генеральні плани розвитку заповідників), що належать до сфери управління Мінкультури, **затверджено для 20-ти із 24-х заповідників** (відсутні у НІКЗ «Качанівка», НІМЗ «Поле Берестецької битви», НІАЗ «Кам'янець», ДІКЗ в місті Белзі).

НЗ «Софія Київська» керується робочим проектом «Коригування генерального плану території ансамблю Софійського собору НЗ «Софія Київська». План організації території НЗ «Софія Київська» в межах ансамблю споруд Софійського собору та його охоронної (буферної) зони заповідником не розроблено.

За відсутності належного контролю Мінкультури як органу управління майном, **право постійного користування земельними ділянками** керівниками заповідників НКПІКЗ (орієнтовно 32 га), «Кременецько-Почаївський» ДІАЗ (2,8809 га), Шевченківський НЗ (7,7 га), НІКЗ «Гетьманська столиця» (2,2917 га) **не оформлено**.

НІКЗ «Качанівка» з 1989 року не розглядається питання внесення змін до Державного земельного кадастру в частині зміни власника чи правового

врегулювання статусу земель площею 4,1 га, на яких розташовані будинки сторонніх користувачів.

Всупереч вимогам абзацу другого статті 3, абзаців другого, п'ятого, шостого статті 4 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав держави на нерухоме майно та їх обтяжень» НЗ «Хортиця» не здійснена реєстрація речових прав двох земельних ділянок загальною площею 7,89 га вартістю 1584,32 тис. грн, наданих заповіднику на праві постійного користування, 16 об'єктів нерухомого майна, розташованих на земельній ділянці, на суму 765 тис. грн, наданих заповіднику «Хортиця» в оперативне управління Міністерством культури України.

На час проведення аудиту законодавчо не врегульовано питання правового статусу земель Заповідника із сторонніми користувачами, яким відповідно до державного акта (серія ЯЯ № 110274) належить 705,294 га. Крім того, 25,9707 га землі належить іншим власникам майна без конкретно визначеного землекористувача. Не вирішено питання внесення змін до Державного земельного кадастру щодо 15 земельних ділянок загальною площею 1 646,156 га, які раніше на правах постійного користування використовувалися Запорізьким обласним управлінням лісового господарства і державним сільськогосподарським підприємством «Хортиця».

Відсутність державної реєстрації речових прав земельних ділянок НЗ «Хортиця» загальною площею 1 847,9331 га призвело до позбавлення можливості реалізовувати його Генеральний план розвитку, оскільки немає правових підстав для створення нових чи реконструкції наявних об'єктів Заповідника.

Отже, Мінкультури не виконало покладені на нього статтею 6 Закону України від 21.09.2006 № 185 «Про управління об'єктами державної власності» **повноваження щодо забезпечення оформлення прав на земельні ділянки, які перебувають у користуванні заповідників, чим створено ризики втрати цих земельних ділянок.**

На земельній ділянці НПКЗ «Гетьманська столиця» розташовано **новобудови**, які не є об'єктами культурної спадщини, але становлять невід'ємну складову заповідника і виконують музейну або експозиційну функцію: «Цитадель Батуриної фортеці» (комплекс споруд), два флігелі палацу К. Розумовського, каплиця Святого Миколая. Згідно з Планом розвитку території вказані об'єкти підлягають передаванню **на баланс заповідника** за умови введення в експлуатацію.

Зокрема, Цитадель Батуриної фортеці, на відтворення якої у 2007–2008 роках з державного бюджету **вже використано 44 774 тис. грн**²⁷, **перетворилася на довгобуд, який потребує додаткових фінансових**

²⁷ Постановою Кабінету Міністрів України від 17.08.2002 № 1123 затверджена Комплексна програма збереження пам'яток Державного історико-культурного заповідника «Гетьманська столиця» і розвитку соціальної та інженерно-транспортної інфраструктури смт Батурина, яку передбачалося виконати впродовж 2003–2009 років. Замовником Комплексної програми визначено Чернігівську облдержадміністрацію.

вкладень. Замовником є управління капітального будівництва Чернігівської обласної державної адміністрації (далі – Чернігівська ОДА).

Незважаючи на те, що Чернігівській ОДА передбачалася субвенція з державного бюджету на фінансування комплексу споруд Цитадель Батуриної фортеці в розмірі 750 тис. грн²⁸, кошти у 2017 році не виділялись.

На запит Рахункової палати Чернігівською ОДА повідомлено, що кошти на фінансування комплексу споруд Цитаделі Батуриної фортеці в розмірі 750 тис. грн неможливо використати в зв'язку з тим, що зазначений об'єкт не відноситься до комунальної власності. Проте, з метою здійснення заходів збереження комплексу споруд Цитаделі Батуриної фортеці, відповідно до «Програми розвитку туризму Чернігівської області на 2013–2020 роки» у 2018 році УКБ Чернігівської ОДА передбачено 800 тис. гривень.

У зв'язку з відсутністю ефективних управлінських рішень як з боку Мінкультури, так і з боку Чернігівської ОДА, розташовані на території НІКЗ «Гетьманська столиця» новобудови не введені в експлуатацію, не оформлені як державна власність і не перебувають на балансі заповідника, що суттєво ускладнює функціонування НІКЗ «Гетьманська столиця».

На території Шевченківського НЗ також є об'єкт незавершеного будівництва: реконструкція «Нижнього парку Шевченківського НЗ в м. Каневі» (2 черга), що не є об'єктом культурної спадщини, але є невід'ємною складовою Заповідника, розташований на його земельних ділянках. На реконструкцію об'єкта у 2013 році виділено з державного бюджету 9 300 тис. гривень. Замовником будівництва – Департаментом капітального будівництва Черкаської ОДА за чотири роки не забезпечено консервації об'єкта, що призводить до руйнування та становить реальну загрозу для відвідувачів меморіалу Тараса Шевченка.

За даними анкетування заповідників, аналогічні об'єкти незавершеного будівництва розташовано на територіях НІЕЗ «Переяслав», НІМЗ «Бабин Яр», НЗ «Замки Тернопілля», НІАЗ «Кам'яна Могила», НІМЗ «Поле Берестецької битви», НЗ «Софія Київська», НЗ «Хортиця», ДІКЗ «Хотинська фортеця», НІКЗ «Чигирин».

Відповідно до статті 17 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації»²⁹ (далі – Закон 987) релігійні організації мають право використовувати для своїх потреб будівлі і майно, що надаються їм на договірних засадах державними, громадськими організаціями або громадянами. Культурні будівлі і майно, які становлять державну власність,

---

²⁸ Розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.12.2017 № 861-р «Деякі питання розподілу у 2017 році субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій».

²⁹ Від 23.04.1991 № 987-ХІІ.

передаються організаціями, на балансі яких вони знаходяться, у безоплатне користування релігійним організаціям і використовуються ними з додержанням установлених правил охорони і використання пам'яток історії та культури.

Аудитом встановлено, що **Мінкультури та заповідниками не дотримувалися вимоги надання пам'яток у безоплатне користування**. В порушення вимог **Типового договору** про безоплатне користування релігійною організацією культовими будівлями та іншим майном, що є державною власністю³⁰, в НЗ «Софія Київська» передане майно користувачами належним чином не утримувалося, в НІЕЗ «Переяслав» представники заповідника не допускалися до перевірки майна, в НІКЗ «Качанівка» не створювалася комісія для передавання майна.

За загальної площі об'єктів НКПКЗ 71 304,35 кв. м **передано у безоплатне користування релігійним організаціям 33 903,35 кв. м (або 47,5 відсотка)**. Всупереч вимогам пункту 16 Типового договору **договори не містять кінцевого терміну дії**, акти приймання-передачі – балансової та залишкової вартості пам'яток. Охоронні договори з релігійними організаціями є **застарілими** та укладені відповідно до чинного на той момент Закону Української Радянської Соціалістичної Республіки від 13.07.1978 № 3600 «Про охорону і використання пам'яток історії та культури», який втратив чинність на підставі Закону 1805 від 08.06.2000.

Довідково. На виконання Розпорядження № 519-р НКПКЗ (в особі генерального директора Михайлини Л. П., з однієї сторони, та Свято-Успенської Києво-Печерської Лаври (чоловічий монастир) (далі – Користувач) в особі Намісника Митрополита Павла (гр. Лебідя Петра Дмитровича), з іншої сторони, укладено договір від 19.07.2013 № 2 про безоплатне користування релігійною організацією культовими будівлями та іншим майном, що є державною власністю, на передачу 79 об'єктів, за інвентарними номерами без зазначення їх вартості.

Пунктом 1 договору визначено, що Заповідник передає, а Користувач приймає у безоплатне користування культові будівлі і споруди, що є державною власністю і перебувають на балансі Заповідника, за адресою: м. Київ, вул. Лаврська, 15.

Склад і вартість майна, що передається Користувачу, визначені за даними інвентаризації майна Заповідника станом на 16.07.2013. Вартість майна становить 22863,4 тис. гривень.

Зазначений договір на цей час Заповідником вважається дійсним і фактично передані об'єкти знаходяться у безоплатному користуванні Свято-Успенської Києво-Печерської Лаври (чоловічий монастир).

Крім того, відповідно до статті 180.3 Господарського кодексу від 16.01.2003 № 436 при укладанні господарського договору сторони зобов'язані у будь-якому разі погодити предмет, ціну та строк дії договору.

На виконання умов пункту 1 Постанови 1699 (яким визначено, що набуття права користування майном виникає з моменту підписання сторонами акта приймання-передачі майна, який є невід'ємною частиною договору) наказом Мінкультури від 16.07.2013 № 651 затверджено акт приймання-передачі від 04.10.2013 про передачу у безоплатне користування об'єктів, розташованих по вул. Лаврській, 11, у м. Києві, зокрема: лікувальний корпус (інвентарний номер 103100130), лабораторний корпус

³⁰ Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29.10.2003 № 1699.

(інвентарний номер 103100128), матеріальний склад (інвентарний номер 103100131) без визначення вартості об'єктів.

Решта 46 об'єктів передано Користувачу актом приймання-передачі від 19.07.2013 № 1 також з визначенням тільки інвентарних номерів, без зазначення вартості.

Вказане свідчить про порушення умов Постанови 1699 (додатка до Типового договору), де встановлено, що склад і вартість майна передається згідно з актом приймання із зазначенням балансової та залишкової вартості переданого майна, та пункту 1.2 укладеного договору.

Отже, Заповідником передано в користування Свято-Успенській Києво-Печерській Лаврі (чоловічій монастир) об'єкти (майно) згідно з актом приймання-передачі без визначення вартості, тільки на підставі інвентаризаційних номерів, без визначення терміну дії договору.

Крім того, пунктом 5 договору від 19.07.2013 № 2, визначено, що у разі коли майно, що передається, є пам'яткою культурної спадщини, чи його частиною, Користувач зобов'язаний не пізніше ніж через один місяць з моменту отримання його у користування укласти охоронний договір з відповідними органами охорони культурної спадщини.

В порушення вимог статті 23 Закону 1805³¹, пункту 3 Порядку³², пункту 5 договору від 19.07.2013 № 2, на передані 44 об'єкти охоронні договори укладені між Заповідником та Користувачем ще у 1995–1998 роках, на передані чотири корпуси охоронні договори укладено між Заповідником та Мінкультури – 22.10.2014.

Отже, всупереч вимогам частини першої статті 23, частини третьої статті 25 Закону 1805, понад 18 років з набрання чинності Законом 1805 охоронні договори на користування релігійними організаціями пам'ятками НКПКЗ з органом охорони культурної спадщини не переукладені.

На виконання Закону України від 18.10.2018 № 2598 «Про особливості користування Андріївською церквою Національного заповідника «Софія Київська», згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 28.11.2018 № 1174 Андріївська церква (балансова вартість 14 млрд грн) передана в постійне безоплатне користування Представництву Подвір'я Вселенського патріархату в Україні. При цьому всі витрати з її утримання (обслуговування, ремонтні та реставраційні роботи тощо) покладено на державу, в особі НЗ «Софія Київська», що є додатковими витратами державного бюджету.

Крім того, всупереч пункту 10.4. Типового договору оренди індивідуально визначеного (нерухомого або іншого) майна, що належить до

---

³¹ Усі власники пам'яток зобов'язані укласти з відповідним органом охорони культурної спадщини охоронний договір.

³² Охоронний договір підписується органом охорони культурної спадщини, на території якого знаходиться пам'ятка, після погодження його з центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини.

державної власності³³, у договорах оренди нерухомого майна НКПКЗ, укладених між Регіональним відділенням Фонду державного майна України по м. Києву та орендарями, відсутні умови щодо оформлення додаткових угод. Зазначене надало можливість продовжувати термін дії договорів без їх нотаріального посвідчення та відповідно без реєстрації права користування нерухомим майном.

У порушення статті 17 Закону України від 10.04.1992 № 2269 «Про оренду державного та комунального майна» (далі – Закон № 2269) та пункту 10.4 Типового договору після закінчення терміну дії договорів оренди майна НКПКЗ, додатковий договір із Державною агенцією промоції культури України щодо продовження терміну дії договору оренди або новий договір «про внесення змін до договорів оренди нерухомого майна» з Міністерством культури **не укладено**. Як наслідок, **приміщення Заповідника використовуються без будь-яких юридичних підстав та зобов'язань**. До правоохоронних органів та до суду Заповідник **не звертався**.

Водночас, у порушення статті 127 Житлового кодексу Української РСР та пункту 1. 2 Договору оренди № 6809 та охоронного договору від 17.07.2006 б/н Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв **самостійно, без будь-яких юридичних підстав, утворила у нежитлових приміщеннях Заповідника, пам'ятках архітектури (корпус № 14) гуртожиток**.

Так, за загальної площі нерухомого майна Заповідника, переданого районним відділенням фонду державного майна в оренду – 16 087,71 кв. м, площа майна, за користування яким заповідник отримує дохід, становить 907,74 кв. м, або 5,6 відс., у т. ч. 4 кв. м клінкерного заощення території Соборної площі Верхньої Лаври та 5 кв. м гранітного заощення на території Верхньої Лаври.

Таким чином, за відсутності контролю Мінкультури за використанням переданого заповідникам в оперативне управління державного майна, керівництвом заповідників не дотримуються вимоги діючого законодавства при передаванні пам'яток у безоплатне користування релігійним організаціям: договори не містять кінцевого терміну дії, є застарілими, витрати за їх утримання балансоутримувачам не відшкодовуються. Як наслідок, існують ризики як втрати коштів державного бюджету, так і втрати пам'яток.

5.2. Стан збереження, обліку та використання предметів музейного фонду заповідників

Музейний фонд України³⁴ – сукупність окремих музейних предметів, музейних колекцій, музейних зібрань, які постійно зберігаються на території

---

³³ Затверджений наказом Фонду державного майна України від 23.08.2000 № 1774.

³⁴ Відповідно до статті 1 Закону 249.

України, незалежно від їх походження та форм власності, а також музейних предметів і музейних колекцій, що знаходяться за межами України і є власністю України або відповідно до міжнародних договорів підлягають поверненню в Україну. Музейний фонд є національним багатством України і невід'ємною складовою частиною її культурної спадщини³⁵.

Перелік музеїв і заповідників, в яких зберігаються музейні колекції та музейні предмети, що є державною власністю і належать до державної частини Музейного фонду України, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 02.02.2000 № 209 (далі – Перелік 209). Востаннє зміни до Переліку 209 вносилися у вересні 2005 року³⁶.

Всупереч вимогам пункту 2 Переліку 209 протягом 13 років **Мінкультури не узагальнювало відомості про новостворені музеї** міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської і Севастопольської міських державних адміністрацій, **для включення їх до Переліку 209 та відповідно не подавало на розгляд Кабінету Міністрів України.**

Як наслідок, із 24 заповідників, що віднесені до сфери управління **Мінкультури**, до Переліку 209 включено лише 17 заповідників. П'ять заповідників³⁷, що віднесені до сфери управління Мінкультури: НІМЗ «Бабин Яр», ДІКЗ у місті Бережани, ДІКЗ у місті Белзі, ДІАЗ «Хотинська фортеця», Кременецько-Почаївський ДІАЗ та в яких зберігаються 10,9 тис. предметів основного фонду і 2,5 тис. одиниць науково-допоміжного фонду³⁸, у Переліку 209 відсутні.

Незважаючи на те, що трьом заповідникам надано статус національних ще у 2001–2008 роках, їх назви у Переліку 209 не приведено у відповідність зі статусом. *Наприклад*, Державний історико-культурний заповідник «Качанівка» (Указ Президента від 27.02.2001 № 118); Державний історико-культурний заповідник «Гетьманська столиця» (Указ Президента від 16.11.2007 № 1102); Історико-археологічний музей-заповідник «Кам'яна Могила» (Указ Президента від 10.09.2008 № 815).

Крім цього, у Переліку 209 по трьох заповідниках сфери управління Мінкультури органи управління не відповідають чинним. *Наприклад*: орган управління ДІАЗ у м. Жовкві – Львівська облдержадміністрація, НАІЗ «Чернігів стародавній» – Держбуд. Водночас цілісні майнові комплекси вказаних заповідників передано до сфери управління

³⁵ Відповідно до пункту 3 Порядку 1147.

³⁶ Постанова Кабінету Міністрів України від 12.09.2005 № 889 «Про доповнення переліку музеїв, у яких зберігаються музейні колекції та музейні предмети, що є державною власністю і належать до державної частини Музейного фонду України».

³⁷ У Національному історико-меморіальному заповіднику «Биківнянські могили» та Державному архітектурно-історичному заповіднику «Стара Умань» музейні колекції та музейні предмети відсутні.

³⁸ Відповідно до даних «Звітів про діяльність музеїв за 2017 рік» форма № 8-нк, звіти за 2018 рік у відділі з питань музейної справи відсутні.

Мінкультури розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.10.2011 № 1032.

Аналогічно, орган управління НЗ «Софія Київська» – Держбуд, при тому, що за розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09.06.2011 № 552 НЗ «Софія Київська» передано до сфери управління Мінкультури.

Незважаючи на зауваження Рахункової палати (за результатами аудиту 2015 року), Державної аудиторської служби (за результатами аудиту 2017 року), Мінкультури відповідні управлінські рішення не було прийнято. Як наслідок, 10,9 тис. одиниць музейних предметів основного фонду, що закріплені на праві оперативного управління за п'ятьма заповідниками сфери управління Мінкультури, не належать до державної частини Музейного фонду України.

Вказане свідчить про бездіяльність посадових осіб Міністерства, відповідальних за цей напрямок роботи.

➤ Відповідно до статті 16 Закону 249, унікальні музейні предмети, музейні колекції, музейні зібрання Музейного фонду України та предмети музейного значення, що підлягають внесенню до Музейного фонду України і мають виняткове художнє, історичне, етнографічне та наукове значення, незалежно від форми власності і місця зберігання, вносяться центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах культури та мистецтв (Мінкультури), до Державного реєстру національного культурного надбання.

Незважаючи на вимоги статті 16 Закону 2778 та Порядку занесення унікальних пам'яток Музейного фонду України до Державного реєстру національного культурного надбання³⁹, **протягом 17 років Державний реєстр національного культурного надбання Міністерством не створено.**

Це унеможливило занесення унікальних пам'яток Музейного фонду України до Державного реєстру національного культурного надбання заповідниками сфери управління Мінкультури.

При цьому одним із основних завдань Експертно-фондової комісії Мінкультури є проведення експертної оцінки та надання пропозицій щодо включення унікальних музейних предметів, музейних колекцій, музейних зібрань Музейного фонду України та предметів музейного значення до Державного реєстру національного культурного надбання.

Водночас **заповідниками сфери управління Мінкультури**, в яких зберігаються музейні колекції та музейні предмети, що є державною власністю і належать до державної частини Музейного фонду України, **готуються переліки унікальних музейних предметів для включення до Державного реєстру національного культурного надбання.** Наприклад, НКПШЗ підготовлено науково-уніфіковані паспорти на 106 унікальних музейних предметів з фондів колекцій заповідника для внесення їх до Державного реєстру національного культурного надбання. Серед них перше

---

³⁹ Наказ Мінкультури від 25.10.2001 № 653.

друковане видання в Україні «Апостол» 1574 року, видане Іваном Федоровим у Львові; срібний позолочений карбований потир 1757 року київського майстра М. Наруновича; єгипетські старожитності IX ст. до н. е. у колекції археології; французька гравюра XVII ст. тощо.

Отже, вказане свідчить про бездіяльність посадових осіб Міністерства, відповідальних за цей напрямок роботи.

➤ **22 заповідники сфери управління Мінкультури зберігають 624,7 тис. музейних предметів⁴⁰, що становить майже 6 відс. загальної кількості державної частини Музейного фонду України⁴¹.** Найбільшу кількість музейних предметів основного фонду зберігають НІЕЗ «Переяслав» (185,6 тис. предметів); НЗ «Софія Київська» (80,6 тис. предметів); НКПКЗ (66,9 тис. предметів).

Незважаючи на вимоги наказу Мінкультури⁴², яким затверджено Інструкцію про порядок визначення оціночної та страхової вартості пам'яток Музейного фонду України, заповідниками сфери управління Мінкультури, в яких зберігаються музейні колекції та музейні предмети, що є державною власністю і належать до державної частини Музейного фонду України, **записи про оціночну вартість музейних предметів** в актах приймання на постійне зберігання, книгах надходжень, уніфікованих паспортах, інвентарних та спеціальних інвентарних книгах **не фіксуються**.

Інструкція з організації обліку музейних предметів, затверджена наказом Мінкультури від 21.07.2016 № 580⁴³ (далі – Інструкція 580), визначає порядок та основні вимоги до організації обліку музейних предметів державної частини Музейного фонду України, предметів музейного значення, предметів і матеріалів науково-допоміжного фонду⁴⁴ і поширюється на заповідники, в яких зберігається державна частина Музейного фонду України, **визначає лише кількісний облік – реєстрацію у фондово-обліковій документації (у тому числі в електронній формі) предметів за групами зберігання. При цьому вона не передбачає встановлення ціни музейного предмета та її відображення у фондово-обліковій документації.**

Порядком застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, затвердженим наказом Міністерства фінансів України

⁴⁰ За даними «Звіт про діяльність музеїв за 2017 рік» (форма № 8-нк).

⁴¹ За даними статистичного збірника «Заклади культури, фізичної культури і спорту України у 2017 році» Державної служби статистики України – 11 285 932 музейних предмети.

⁴² Наказ Мінкультури від 13.07.98 № 325.

⁴³ Зареєстрована в Міністерстві юстиції України 01.08.2016 за № 1129/29259.

⁴⁴ Згідно з пунктом 3 зазначеного наказу, вважати такими, що не застосовуються на території України, розділи I–III, окрім абзацу другого пункту 21, пунктів 34–74, додатки 1–20 і 24 «Инструкции по учету и хранению музейных ценностей, находящихся в государственных музеях СССР», затвердженої наказом Міністерства культури СРСР від 17.07.1985 № 290.

від 29.12.2015 № 1219, який зареєстровано в Міністерстві юстиції України 16.01.2016 за № 85/28215, передбачено, що на субрахунках 1111 (1121) «Музейні фонди» ведеться облік, зокрема, музейних цінностей (незалежно від вартості), крім предметів мистецтва та природознавства, старовини і народного побуту та експонатів наукового, історичного і технічного значення, які обліковуються у порядку, встановленому для обліку цих цінностей у державних музеях.

Як наслідок, **музейні предмети основного фонду заповідників сфери управління Мінкультури, в яких зберігаються музейні колекції та музейні предмети, що є державною власністю і належать до державної частини Музейного фонду України, у кількості 624,7 тис. од. зберігання за даними бухгалтерського обліку заповідників не рахуються та у фінансовій звітності не відображаються.**

➤ **Одним із джерел комплектування музейних фондів, зокрема і заповідників сфери управління Мінкультури, в яких зберігаються музейні колекції та музейні предмети, що є державною власністю і належать до державної частини Музейного фонду України, згідно із абзацом сьомим статті 18 Закону 249, є передавання предметів музейного значення, вилучених на митниці.**

Вирішення питань щодо безоплатного передавання вилучених або конфіскованих культурних цінностей, обернених відповідно до закону в дохід держави, для постійного зберігання в державну частину музейного, бібліотечного та архівного фондів або релігійним організаціям віднесено до повноважень Мінкультури (підпункт 82 пункту 4 Положення 495).

Для виконання цієї функції при Мінкультури діє Експертно-фондова рада з питань безоплатної передачі вилучених або конфіскованих культурних цінностей, обернених відповідно до закону в дохід держави (далі – Експертно-фондова рада)⁴⁵. За період, що підлягав аудиту, **вилучено на митницях і передано згідно з рішеннями Експертно-фондової ради для постійного зберігання семи заповідникам сфери управління Мінкультури 340 музейних предметів** (за 2017 рік – 172, за 2018 рік – 168).

При цьому механізм розподілу вилучених або конфіскованих культурних цінностей, обернених відповідно до закону в дохід держави, для постійного зберігання в державну частину музейного, бібліотечного та архівного фондів або релігійним організаціям, у Мінкультури відсутній. Передавання предметів музейного значення, вилучених на митниці для постійного зберігання, зокрема і заповідникам сфери управління Мінкультури, здійснюється без зазначення експертної оцінки вартості.

Як наслідок, **розподіл вилучених або конфіскованих культурних цінностей, зокрема і між заповідниками сфери управління Мінкультури,**

---

⁴⁵ Положення про Експертно-фондову раду затверджене наказом Мінкультури від 06.10.2017 № 1005 (зареєстровано у Міністерстві юстиції України 31.10.2017 за № 1332/31200).

здійснюється нерівномірно, передані музейні предмети на балансі заповідників не обліковуються.

Наприклад, найбільше предметів передано НКЗ «Чигирин» 159 од. (загалом у заповіднику зберігається 29 216 музейних предметів) та НІАЗ «Чернігів стародавній» 151 од. (де зберігається 66 204 музейних предмети); найменше – НКЗ «Качанівка» три од. (2 484) та НІМЗ «Бабин Яр» вісім од. (478 музейних предметів).

До повноважень Мінкультури, визначених підпунктом 80 пункту 4 Положення 495, віднесено видачу Свідоцтва на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей, яке Мінкультури здійснює для суб'єктів господарювання з 28.03.2016, для фізичних осіб – з 01.12.2018. У 2017–2018 роках клопотання від заповідників сфери управління Мінкультури стосовно оформлення свідоцтва на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей з території України не надходили.

➤ Через відсутність ефективних управлінських рішень з боку Мінкультури, **звіряння наявності предметів державної частини Музейного фонду України з фондово-обліковою документацією**, що є однією з форм контролю за збереженням предметів основного музейного фонду, **розпочате ще у 2003 році⁴⁶ і до цього часу не завершене**. На момент проведення аудиту матеріали звіряння не подано Шевченківським НЗ та НІЕЗ «Переяслав».

Узагальнена інформація наявності звірених музейних предметів державної частини Музейного фонду України, в тому числі в заповідниках сфери управління Мінкультури, в яких зберігаються музейні колекції та музейні предмети, що є державною власністю і належать до державної частини Музейного фонду України, в Мінкультури відсутня. Отже, маючи матеріали звірянь музеїв і заповідників (підсумкові акти з додатками), Мінкультури не володіє інформацією щодо наявності музейних предметів та музейних колекцій державної частини Музейного фонду України та реального стану ведення фондово-облікової документації.

Як наслідок, не проаналізовано, зокрема і за заповідниками, кількості загублених, викрадених, втрачених, вилучених музейних предметів, та причини їх відсутності; страхову вартість та заходи, які вжито за результатами розшуку викрадених музейних предметів; занесення відсутніх музейних предметів до Реєстру культурних цінностей, які знаходяться в національному розшуку⁴⁷, та розмір збитків від розкрадання, нестачі, знищення, псування музейних предметів.

---

⁴⁶ Наказ Мінкультури від 29.10.2003 № 681 «Про проведення повного звіряння наявності пам'яток державної частини Музейного фонду України з фондово-обліковою документацією».

⁴⁷ Затверджено наказом Мінкультури від 03.09.2013 № 819.

Наприклад, за результатами аудитів, проведених у заповідниках сфери управління Мінкультури, встановлено, що у НКЗ «Качанівка» у 2004 році з виставкової зали були викрадені шість предметів (п'ять картин, одна скульптура), у НКПКЗ понад 30 років втрачені 18 музейних предметів, з них чотири предмети з вмістом дорогоцінного металу 9 735,1 г (срібло 875°, 600°), які продовжують перебувати у фондово-обліковій документації заповідників.

До цього часу у фондово-обліковій документації НКПКЗ також перебуває 178 музейних предметів (фрагменти мармурових карнизів, стовпчиків, плит огорожі хорів), які ще у 1999–2000 роках вмонтовані, як елементи конструкцій, у вівтарну огорожу хорів Успенського собору і є невід'ємною частиною його внутрішнього оздоблення.

Вказане свідчить про бездіяльність посадових осіб Міністерства, відповідальних за цей напрямок роботи.

➤ У фондосховищах Заповідників, під які відведено 6 129,7 кв. м площ, перебуває майже 592 тис. музейних предметів.

Через безконтрольність Мінкультури керівництвом заповідників всупереч вимогам статті 21 Закону 249, Положення 1147 та Інструкції 290 не вирішується питання створення належних умов зберігання предметів музейного значення. Як наслідок, створено ризики втрати музейних предметів (далі – м. п.) з фондкових колекцій заповідників, складової державної частини Музейного фонду України, що фактично є бездіяльністю посадових осіб заповідників.

У трьох заповідниках сфери управління Мінкультури фондосховища взагалі відсутні: НІМЗ «Бабин Яр» (зберігається 478 м. п. основного фонду, 698 м. п. науково-допоміжного фонду), ДІКЗ у м. Белзі (197 м. п.), Кременецько-Почаївський ДІАЗ (44 м. п. основного фонду, 414 м. п. науково-допоміжного фонду). Відсутність у НІМЗ «Биківнянські могили» приміщень фондосховища, архівосховища, бібліотеки є причиною неможливості комплектування основних і допоміжних фондкових колекцій.

Перебувають у незадовільному технічному стані та потребують ремонту фондосховища НКЗ «Качанівка», НКЗ «Чигирин», НЗ «Хортиця», Шевченківського НЗ, ДІКЗ у місті Бережани, НКПКЗ.

Не забезпечується потреба в оснащенні заповідників сучасними системами вентиляції і кондиціонування повітря, автономними системами аварійного освітлення; не дотримується температурно-вологісний режим збереження музейних предметів у НЗ «Софія Київська», НЗ «Давній Галич», ДІКЗ у місті Бережани, НКЗ «Качанівка», НКПКЗ.

У зв'язку з недостатністю площ фондкових приміщень під фондосховища пристосовуються кабінети або інші приміщення заповідників, які не відповідають вимогам збереження музейних предметів. Здебільшого фондосховища переповнено: НКЗ «Чигирин», НЗ «Хортиця», НКЗ «Гетьманська столиця», НКПКЗ, НКЗ «Качанівка».

Усі ці фактори негативно впливають на стан збереження музейних предметів. У результаті **кількість предметів музейного фонду, що руйнується, у 17 заповідниках становить близько 34 тис. од.** (5,4 відс. загальної кількості предметів музейного фонду заповідників). Найбільше предметів, які потребують реставрації, знаходиться в НІЕЗ «Переяслав» (14 098 м. п.), НКПКЗ (11 940 м. п.), НЗ «Софія Київська» (3 683 м. п.) та НЗ «Хортиця» (2 004 м. п.). Найменше – у НІАЗ «Кам'янець» 3 м. п. та НЗ «Давній Галич» – чотири музейних предмети.

Всупереч вимогам статті 21 Закону 249, якою визначено, що з метою збереження музейних предметів, музейних колекцій, музейних зібрань та предметів музейного значення, власники або уповноважені ними органи зобов'язані здійснювати консервацію і реставрацію, взагалі **не проводили реставрацію** Шевченківський НЗ (за потреби в реставрації 800 м. п.), НЗ «Батьківщина Тараса Шевченка» (174 м. п.), НІКЗ «Качанівка» (158 м. п.), ДІАЗ у м. Жовкві (160 м. п.), НІМЗ «Поле Берестецької битви» (58 м. п.), НІАЗ «Кам'яна Могила» (16 м. п.). Десятьма заповідниками **проведено реставрацію лише 478 м. п., що становить 1 відс. від необхідного, чим створено ризики втрати предметів музейного фонду.**

Орієнтовні терміни виконання реставраційних та консерваційних робіт нормативно не врегульовано. Довготривала реставрація, відсутність належних умов зберігання та незадовільні темпи реставрації **створюють ризики втрати предметів музейного фонду, що зберігаються в заповідниках, та фактично є бездіяльністю посадових осіб заповідників.**

Отже, за безконтрольності Мінкультури, керівництвом заповідників не створено належних умов зберігання музейних предметів, у тому числі спеціального науково обґрунтованого режиму їх зберігання. Як наслідок, створено ризики втрати музейних предметів з фондів колекцій заповідників, що є складовою державної частини Музейного фонду України.

Згідно з пунктами 52, 53 Інструкції 290, до виконання реставраційних та консерваційних робіт можуть бути допущені тільки особи, які мають відповідну спеціальну освіту та атестовані у встановленому порядку. При цьому всупереч вимогам власного наказу⁴⁸, згідно з яким атестація організовується та проводиться не частіше ніж один раз на три роки, **остання атестація художників-реставраторів проводилась Комісією з атестації художників-реставраторів України у 2014 році.** Комісія діє при Міністерстві культури України, безпосереднє виконання організаційних

---

⁴⁸ Пункт 2.1 наказу Міністерства культури і туризму України від 16.07.2007 № 44 «Про затвердження Положення про проведення атестації працівників підприємств, установ, організацій та закладів галузі культури», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 03.09.2007 за № 1023/14290.

питань покладено на Національний науково-дослідний реставраційний центр України⁴⁹.

➤ Заповідники відвідало 2 113,4 тис. відвідувачів. Найбільше відвідувачів було у НКПКЗ – 400,4 тис. осіб, НІАЗ «Чернігів Стародавній» – 294,9 тис. осіб, НЗ «Софія Київська» – 248,9 тис. осіб, НІКЗ «Гетьманська столиця» – 175,3 тис. осіб. При цьому, **за відсутності достатньої кількості експозиційних площ, на сьогодні для відвідувачів заповідниками представляється лише 33 тис. м. п., або 5 відс. загальної їх кількості (624,7 тис. предметів), що не дає повної експозиції музейних предметів фондкових колекцій заповідників.**

Близько 600 тисяч культурних цінностей – об'єктів матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення, недоступні для відвідувачів і зберігаються у фондосховищах.

Загалом 21 заповідником проведено 358 виставок, з них 14 заповідників експонували музейні предмети поза межами заповідників на 41 виставці, у тому числі НКПКЗ проведено п'ять фотовиставок за межами України.

Фондово-закупівельними комісіями заповідників проводиться оцінка музейних предметів при їх експонуванні поза межами заповідників. *Наприклад*, НКПКЗ за період 1990–2018 років оцінено 2 118 предметів (3,2 відс. загальної кількості фондової збірки – 66 963 предметів основного фонду): оціночна вартість 2 051 предмета становить 126 715,9 тис. грн; оціночна вартість 67 предметів становить 3 570,2 тис. доларів США. НІКЗ «Качанівка» визначено оцінку 42 предметів (1,7 відс. загальної кількості фондової збірки – 2 541 предмет основного фонду) на суму 637 тис. гривень.

➤ Унаслідок відсутності централізованого обліку музейних предметів державної частини Музейного фонду України проблемним залишається питання переліку музейних предметів державної частини Музейного фонду України, що знаходяться в заповідниках сфери управління Мінкультури, розміщених на тимчасово окупованих територіях.

Так, на тимчасово окупованій території АР Крим у відділі «Музей «Судацька фортеця» НЗ «Софія Київська» перебувають 4537 од. зберігання основного фонду, що продовжують бути складовою державної частини Музейного фонду України, з яких 160 од. зберігання мають найбільшу наукову та експозиційну цінність, оскільки це музейні предмети, представлені у відкритій 2010 року у приміщенні «Храму з аркадою» постійній експозиції «Археологічні дослідження середньовічної Сугдеї-Солдаї». Крім того, у відділі «Музей «Судацька фортеця»

---

⁴⁹ У своїй роботі Комісія керується «Положенням про Комісію з атестації художників-реставраторів України», що затверджено наказом Міністерства культури України № 84 від 08.04.1993.

перебувають 1203 од. зб. науково-допоміжного фонду. Загальна кількість цих музейних предметів (5560 од. зб.) продовжує відображатися як кількісний склад фондового зібрання статистичної звітності НЗ «Софія Київська».

5.3. Оцінка охорони, охоронної сигналізації, стану систем пожежної сигналізації та пожежогасіння об'єктів культурної спадщини

Відповідно до Закону 1805 об'єкти культурної спадщини, які знаходяться на території України, охороняються державою. Охорона об'єктів культурної спадщини є одним із пріоритетних завдань органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Постановою Кабінету Міністрів України від 11.11.2015 № 937 «Щодо питання забезпечення охорони об'єктів державної та інших форм власності» (далі – Постанова 937) затверджено виключний перелік об'єктів державної та інших форм власності, охорона нерухомого майна (незалежно від цільового призначення) яких здійснюється виключно органами поліції охорони на договірних засадах. На сьогодні історико-культурні **заповідники не належать** до переліку об'єктів державної власності, охорона нерухомого майна яких має здійснюватись виключно органами поліції охорони. Інших правових обмежень щодо охорони об'єктів державної форми власності поліцією охорони Кабінетом Міністрів України не визначено.

Мінкультури, з недотриманням вимог пункту 2 Постанови 937 **не розроблено та не подано** на розгляд Кабінету Міністрів України **проект змін в частині визначення переліку заповідників**, охорона пам'яток архітектури та музейних фондів яких здійснюється виключно органами поліції охорони на договірних засадах.

Крім того, Мінкультури **не розроблено та не подано** на розгляд Кабінету Міністрів України (до 21.12.2018) **проект змін** до постанови Кабінету Міністрів України від 10.08.93 № 615 «Про заходи щодо вдосконалення охорони об'єктів державної та інших форм власності» стосовно Переліку об'єктів, що підлягають обов'язковій охороні підрозділами служби охорони при МВС України (далі – Постанова 615), в частині **визначення переліку заповідників**, охорона пам'яток архітектури та музейних фондів яких здійснюється виключно органами поліції охорони, які є правонаступниками відповідних територіальних відділів (управлінь) Державної служби охорони.

Постанова № 615 втратила чинність з 21.12.2018 на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 21.11.2018 № 975 «Про затвердження категорій об'єктів державної форми власності та сфер державного регулювання, які підлягають охороні органами поліції охорони на договірних засадах» (далі – Постанова № 975).

Пунктом 10 Постанови № 975 визначено, що до об'єктів державної форми власності та сфер державного регулювання, які підлягають охороні органами поліції охорони на договірних засадах, відносяться музейні заклади, в яких зберігаються музейні предмети державної частини

Музейного фонду України, внесені до Державного реєстру національного культурного надбання. На сьогодні історико-культурні **заповідники не належать** до категорій об'єктів державної форми власності та сфер державного регулювання, які підлягають охороні органами поліції охорони на договірних засадах.

Підпорядковані Мінкультури заклади культури, зокрема, і заповідники, що охороняються підрозділами Державної служби охорони, є бюджетними установами та повністю утримуються за рахунок коштів державного бюджету. Статтею 55 Бюджетного кодексу визначено, що **захищеними видатками бюджету** вважаються видатки загального фонду, зокрема на **оплату послуг з охорони державних (комунальних) закладів культури**.

Загалом у 2017–2018 роках на забезпечення охорони об'єктів 24 заповідників передбачено 44 129 тис. грн коштів загального фонду бюджету (2017 рік – 15 042 тис. грн, на 2018 рік – 29 087 тис. гривень), що становить **52,4 відс.** та **89,9 відс.** визначеної потреби, відповідно.

При цьому потреба в коштах на охорону заповідників у 2017 році задоволена Мінкультури **нерівномірно** (від 10,4 відс. до 110,6 відс.), у 2018 році (від 50,0 відс. до 100,2 відс.), зокрема, у 2017 році найменше, а саме 10,4 відс. НЗ «Софія Київська», 18,6 відс. ДІАЗ у м. Бережани, 20,6 відс. НІКЗ «Качанівка» та 30,2 відс. НЗ «Хортиця». Найбільший відсоток задоволення потреби – НІКЗ «Чигирин», ДІАЗ «Хотинська фортеця».

У 2018 році потреба в коштах найменше задоволена (50 відс.) у НЗ «Батьківщина Тараса Шевченка», стовідсотково – Шевченківський НЗ, ДІАЗ «Стара Умань», НІМЗ «Биківнянські могили», ДІАЗ у м. Жовкві, НІАЗ «Кам'янець», НІКЗ «Качанівка».

Крім того, протягом 2017–2018 років НЗ «Глухів» та ДІКЗ у м. Белзі, а також ДІАЗ у м. Жовкві (у 2017 році) потреба у видатках на послуги охорони взагалі **не визначалась** і кошторисами видатки на охорону **не затверджувалися**. Охорона здійснюється штатними працівниками заповідників.

Встановлено, що територія **Києво-Печерської Лаври, зокрема: Нижня Лавра**, яка використовується чоловічим монастирем – Свято-Успенською Києво-Печерською Лаврою, перебуває в безоплатному користуванні відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.07.2013 № 519-р) згідно з договором від 19.06.2013 № 2 «Про безоплатне користування релігійною організацією культовими будівлями та іншим майном, що є державною власністю», укладеним між Заповідником та Свято-Успенською Києво-Печерською Лаврою (чоловічий монастир). Цей договір охорону зазначеної території Заповідником не передбачає. **Тобто охорона території Нижньої Лаври Заповідником не здійснюється, договорами на надання послуг фізичної та технічної охорони також не передбачена.**

Крім того, встановлено, що чотири сторожі відділу внутрішньої безпеки забезпечують охорону гаража, огороженого окремим парканом, який

знаходиться на відокремленій території за межами основної території Заповідника та відповідно до договорів охорони не охороняється органами поліції охорони. Гараж має свій, окремий від заповідника, в'їзд та виїзд.

Отже, забезпечення Мінкультури потреби заповідників у видатках на послуги охорони в розмірах 52,4 відс. у 2017 році та 89,9 відс. у 2018 році створює ризики втрати пам'яток та музейних предметів і фактично є бездіяльністю посадових осіб Мінкультури.

Керівниками заповідників не забезпечено оснащення охоронною та пожежною сигналізацією пам'яток та умов збереження їх в належному стані, як наслідок, існує загроза їх втрати з будь-яких причин – пожежа, блискавка, крадіжка тощо.

Аудитом встановлені численні порушення та відхилення, що становлять небезпеку для збереження як пам'яток, так і фондів заповідників, зокрема відсутність пожежної сигналізації на таких пам'ятках:

- інтер'єри церков НКПШЗ: Троїцька надбрамна церква, Церква Всіх Святих, Трапезна церква, корпуси № 6 та № 81;

- три об'єкти Шевченківського НЗ: адміністративне приміщення (нижній парк), науково-дослідний відділ «Народне декоративне мистецтво Канівщини», науково-дослідний відділ «Канів від давнини до сучасності»;

- 14 пам'яток національного та місцевого значення Кременецько-Почаївського ДІАЗ;

- Дзвіниця, Спасо-Преображенська тепла церква, Келії з трапезною Батуринського Микола-Крупицького монастиря НІКЗ «Гетьманська столиця»;

- усіх 14 пам'ятках НІКЗ «Качанівка». Перезарядка (технічне обслуговування) вогнегасників не здійснювалася з березня 1998 року;

- перший поверх, підвал Трапезної церкви, перший поверх Софійського собору НЗ «Софія Київська».

Сучасне пожежне оповіщення відсутнє у Софійському соборі, Братському корпусі, Хлібній, Кирилівській церкві, система газового пожежогасіння у Будинку митрополита не введена у експлуатацію.

Таким чином, протягом 2017–2018 років Мінкультури не приділяло належної уваги збереженню пам'яток в частині пожежної та охоронної безпеки, як наслідок є суттєвий ризик їх втрати, що з огляду на події у Французькій Республіці досить ймовірно. Наявність проблем заповідників зумовлена значною мірою відсутністю належного фінансового, матеріально-технічного забезпечення Мінкультури для вирішення питань пожежної та охоронної безпеки.

ВИСНОВКИ

1. Міністерством культури України як головним розпорядником бюджетних коштів не забезпечено економного, продуктивного і результативного використання коштів державного бюджету, що виділялися на збереження історико-культурної та архітектурної

спадщини в національних і державних заповідниках, здійснення заходів з охорони культурної спадщини, паспортизації, інвентаризації та реставрації пам'яток архітектури, культури та світової спадщини ЮНЕСКО.

Відповідно до Законів України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» та «Про Державний бюджет України на 2018 рік» за бюджетною програмою КПКВК 1801490 Мінкультури на виконання заповідниками функцій із збереження історико-культурної та архітектурної спадщини в національних і державних заповідниках, здійснення заходів з охорони культурної спадщини, паспортизації, інвентаризації та реставрації пам'яток архітектури, культури та світової спадщини ЮНЕСКО доведено асигнування в обсязі 751 114,4 тис. грн, або 54 відс. від визначеної потреби, у тому числі за загальним фондом 669 410,6 тис. грн, за спеціальним фондом 81 703,8 тис. гривень. При цьому у загальному обсязі затверджених асигнувань видатки споживання становили 717 901,4 тис. грн, або майже 96 відс., а видатки розвитку – 23 841,7 тис. грн, або менше чотирьох відсотків.

Як наслідок, близько 40 відс. пам'яток заповідників сфери управління Мінкультури (292 одиниці) перебувають у незадовільному стані та потребують ремонтно-реставраційних робіт, з них 17 відс. (49 одиниць) перебувають в аварійному стані. Відсутність фінансового забезпечення видатків створює ризики втрат пам'яток культурної спадщини, зокрема унікальних комплексів, внесених до Списку об'єктів всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

На проведення ремонтно-реставраційних робіт на пам'ятках культурної спадщини у 2017–2018 роках за бюджетною програмою 1801490 спрямовано 13 762,9 тис. грн (за рахунок загального фонду – 7 871,4 тис. грн, спеціального – 5 891,5 тис. грн), що становить 1,7 відс. загального обсягу використаних заповідниками коштів за програмою. Через відсутність належного фінансування за бюджетною програмою 1801490 ремонтно-реставраційних робіт на пам'ятках культурної спадщини, Мінкультури позбавлено можливості забезпечення збереження унікальних пам'яток, які включено до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, та інших пам'яток.

2. Аудитом встановлено, що Мінкультури всупереч вимогам Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 № 228, визначено недостовірні обсяги бюджетних коштів при плануванні показників за бюджетною програмою КПКВК 1801490 у 2017–2018 роках на загальну суму 93 635,7 тис. грн, що згідно зі статтею 116 Бюджетного кодексу України є порушенням бюджетного законодавства. При цьому Мінкультури затверджувало у кошторисах показники, які не підтверджені

розрахунками та економічними обґрунтуваннями на суму 48 142,4 тис. гривень.

Міністерством не дотримано вимог частини сьомої статті 20 Бюджетного кодексу України, а саме, не розроблено **порядок використання коштів** державного бюджету за бюджетною програмою 1801490. Як наслідок, Мінкультури у 2017–2018 роках **самостійно** визначало напрями використання коштів за цією бюджетною програмою.

За відсутності належного контролю з боку Мінкультури як головного розпорядника, впродовж 2017–2018 років заповідниками використано кошти державного бюджету за КПКВК 1801490: з порушенням бюджетного законодавства – на суму 4 844,1 тис. грн, з порушенням іншого законодавства – на суму 3 872,8 тис. грн; нанесено збитків державному бюджету у розмірі 434,1 тис. грн; неекономно використано коштів у розмірі 4 380,2 тис. грн; непродуктивно – 19 647,6 тис. грн, нерезультативно – 54,2 тис. грн, а також допущено неефективне управління бюджетними коштами на суму 2 989,5 тис. гривень.

Мінкультури не створено дієвої системи внутрішнього контролю за плануванням та використанням бюджетних коштів, виділених на забезпечення збереження об'єктів культурної спадщини. Внутрішній аудит у 2017–2018 роках Мінкультури спрямовано на окремі питання фінансово-господарської діяльності лише чотирьох заповідників (із 24). При цьому **основні питання бюджетної програми 1801490 – збереження історико-культурної та архітектурної спадщини в національних і державних заповідниках, здійснення заходів з охорони культурної спадщини, паспортизації, інвентаризації та реставрації пам'яток архітектури, культури та світової спадщини ЮНЕСКО не охоплено внутрішнім аудитом Мінкультури.** Зазначене створює ризики порушень бюджетного законодавства при плануванні та використанні бюджетних коштів на збереження історико-культурної та архітектурної спадщини в заповідниках.

3. Мінкультури не приведено норми Закону України «Про охорону культурної спадщини» у відповідність із вимогами статті 4 Закону України «Про адміністративні послуги», внаслідок чого не визначено перелік послуг, які можуть надаватися на платній основі, що забезпечило б додаткові надходження до Державного бюджету України.

4. Внаслідок відсутності у 2017–2018 роках бюджетних призначень за бюджетною програмою 1801490 на проведення реставрації музейних предметів, **десятьма заповідниками сфери управління Мінкультури проведено реставрацію 478 музейних предметів, що становить 1 відс. від необхідного, чим не дотримано вимог статті 21 Закону України «Про музеї та музейну справу».** Взагалі **не проводили реставрацію Шевченківський НЗ** (за потреби в реставрації 800 музейних предметів), НЗ «Батьківщина Тараса Шевченка» (174), НІКЗ «Качанівка» (158), ДІАЗ у м. Жовкві (160),

НІМЗ «Поле Берестецької битви» (58), НІАЗ «Кам'яна Могила» (за потреби 16 музейних предметів).

На сьогодні орієнтовні терміни виконання реставраційних та консерваційних робіт музейних предметів нормативно не врегульовано. Довготривала реставрація, відсутність належних умов зберігання та незадовільні темпи реставрації створюють ризики втрати предметів музейного фонду, що зберігаються в заповідниках.

5. У зв'язку з недостатнім фінансовим забезпеченням, керівниками заповідників не створено належних умов зберігання музейних предметів, у тому числі не розроблено спеціального науково обґрунтованого режиму їх зберігання. У трьох заповідниках сфери управління Мінкультури фондосховища взагалі відсутні. Перебувають у незадовільному технічному стані та потребують ремонту фондосховища НІКЗ «Качанівка», НІКЗ «Чигирин», НЗ «Хортиця», Шевченківського НЗ, ДІКЗ у місті Бережани, НКПІКЗ. Не забезпечується потреба в оснащенні заповідників сучасними системами вентиляції і кондиціонування повітря, автономними системами аварійного освітлення; не дотримується температурно-вологісний режим. **Як наслідок, створено ризики втрати музейних предметів з фондів колекцій заповідників, що є складовою державної частини Музейного фонду України.**

Так, у 17 заповідниках кількість предметів музейного фонду, що руйнується, становить близько 34 тис. од. (5,4 відс. загальної кількості предметів музейного фонду заповідників).

6. Через відсутність достатньої кількості пристосованих експозиційних площ, для відвідувачів заповідниками представляється лише 33 тис. музейних предметів, або 5 відс. загальної кількості музейних предметів у заповідниках (624,7 тис. предметів), що не дає можливості повного представлення музейних предметів з фондів колекцій заповідників.

Близько 600 тисяч культурних цінностей – об'єктів матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення, недоступні для українського народу і постійно зберігаються у фондосховищах.

7. Керівниками заповідників не забезпечено умов для оснащення пам'яток пожежною сигналізацією. Відсутність пожежної сигналізації в інтер'єрах церков НКПІКЗ, на трьох об'єктах Шевченківського НЗ, 14 пам'ятках Кременецько-Почаївського ДІАЗ, трьох пам'ятках НІКЗ «Гетьманська столиця». У НІКЗ «Качанівка» пожежна сигналізація відсутня на всіх 14 пам'ятках, при цьому технічне обслуговування (перезарядка) вогнегасників не здійснювалося з березня 1998 року.

У НЗ «Софія Київська» пожежна сигналізація відсутня у Трапезній церкві (перший поверх, підвал), у Софійському соборі (перший поверх). Пожежне оповіщення відсутнє у Софійському соборі, Братському корпусі, Хлібній, Кирилівській церкві. У Будинку митрополита система газового

пожежогасіння не введена в експлуатацію. **Як наслідок, існує реальна загроза для пам'яток з будь-яких причин – пожежа, блискавка тощо.**

8. Аудитом встановлено, що у зонах охорони об'єктів всесвітньої спадщини ЮНЕСКО в порушення міжнародних норм, зокрема Конвенції про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини, прийнятої 16.11.72 та ратифікованої 04.10.88, відбуваються заходи, що призводять до заподіяння шкоди та руйнування пам'яток НЗ «Софія Київська». Так, проведення масових заходів на Софійській площі, під час яких значно перевищується рівень допустимого шумового навантаження, негативно впливає на стан пам'яток НЗ «Софія Київська».

В НКПІКЗ без відповідних дозволів органу охорони культурної спадщини проводяться будівельні та реставраційні роботи на території східного господарського двору Свято-Успенської Києво-Печерської Лаври та на пам'ятці національного значення «Церква Різдва Богородиці». На території монастиря релігійними організаціями проведено 36 новобудов (нових корпусів, приміщень, будівель, кіосків, монументів тощо). У зв'язку з відсутністю реагування компетентних органів державної влади, до відповідальності за невиконання законних вимог посадових осіб органів охорони культурної спадщини щодо усунення порушень вимог законодавства про охорону культурної спадщини винні особи не притягались.

9. У порушення вимог статті 32 Закону України «Про охорону культурної спадщини» 5 із 24 заповідників не визначено зони охорони пам'яток та режими їх використання. Відсутність зони охорони пам'яток створює ризики для захисту заповідника та характеру його середовища. Мінкультури не забезпечено покладених на нього статтею 6 Закону України від 21.09.2006 № 185 «Про управління об'єктами державної власності» повноважень щодо забезпечення оформлення прав на земельні ділянки площею близько 45 га, які перебувають у користуванні чотирьох заповідників, чим створено ризики втрати цих земельних ділянок.

За відсутності належного контролю з боку Мінкультури, НІКЗ «Качанівка» з 1989 року не розглядається питання внесення змін до Державного земельного кадастру в частині зміни власника чи правового врегулювання статусу земель площею 4,1 га, на яких розташовані будинки сторонніх користувачів.

До цього часу не упорядковано земельних відносин у НЗ «Хортиця». Не здійснена державна реєстрація речових прав двох земельних ділянок загальною площею 7,89 га, не врегульовано питання правового статусу земель заповідника із сторонніми користувачами, яким відповідно до державного акта належить 705,3 га. Крім того, 26 га землі рахується за іншими власниками майна без конкретно визначеного землекористувача. Мінкультури та Державним земельним кадастром України не вирішено питання відносно 15 земельних ділянок загальною площею 1 646,2 га, які

раніше на правах постійного користування використовувалися Запорізьким обласним управлінням лісового господарства і державним сільськогосподарським підприємством «Хортиця».

Внаслідок відсутності ефективних управлінських рішень з боку облдержадміністрацій та Мінкультури на територіях НІКЗ «Гетьманська столиця», Шевченківського НЗ, НІЕЗ «Переяслав», НІМЗ «Бабин Яр», НЗ «Замки Тернопілля», НІАЗ «Кам'яна могила», НІМЗ «Поле Берестецької битви», НЗ «Софія Київська», НЗ «Хортиця», ДІКЗ «Хотинська фортеця», НІКЗ «Чигирин» розташовано об'єкти незавершеного будівництва, які не введені в експлуатацію, не оформлені як державна власність і не передані на баланс заповідників, що суттєво ускладнює функціонування заповідників.

10. За відсутності контролю з боку Мінкультури за використанням переданого заповідникам в оперативне управління державного майна, керівництвом заповідників не дотримуються вимоги діючого законодавства при передаванні пам'яток у безоплатне користування релігійним організаціям: договори не містять кінцевого терміну дії, є застарілими, витрати щодо їх утримання балансоутримувачам не відшкодовуються.

НКПШЗ понад 18 років охоронні договори на користування пам'ятками з органом охорони культурної спадщини не переукладені. У договорах відсутні умови щодо оформлення додаткових угод, що надало можливість продовжувати термін дії договорів без їх нотаріального посвідчення та відповідно без реєстрації права користування нерухомим майном. Як наслідок, існують ризики як **втрати коштів державного бюджету так і недотримання режиму використання пам'яток.**

11. Бездіяльність посадових осіб Мінкультури призвела до неналежного виконання повноважень у сфері збереження історико-культурної та архітектурної спадщини в заповідниках його управління. Зокрема щодо: надання організаційно-методичної допомоги, узагальнення практики застосування законодавства, підготовки пропозицій стосовно можливості передачі в користування державного майна, що перебуває в оперативному управлінні заповідників, і пропозиції щодо умов такого передавання тощо.

11.1. Так, Міністерством не затверджено Типового положення про історико-культурну заповідну територію. Кожний шостий заповідник, який перебуває у сфері управління Міністерства, здійснює діяльність не маючи розробленого та затвердженого у встановленому порядку плану організації своєї території (генерального плану розвитку заповідника).

11.2. Призначення відповідних охоронних заходів щодо пам'яток національного значення та їхніх територій у разі виникнення загрози їх руйнування чи пошкодження в результаті дій природних факторів або проведення будь-яких робіт в заповідниках сфери управління Мінкультури не здійснювались.

Порядок визначення та затвердження меж і режимів використання зон охорони пам'яток та внесення змін до них, незважаючи на зауваження

проведеного у 2015 році попереднього аудиту Рахункової палати, всупереч вимогам статті 32 Закону України «Про охорону культурної спадщини», протягом 18,5 років **не розроблено**.

11.3. Мінкультури не володіє інформацією в частині заповідників сфери його управління **про кількість наданих погоджень**: на відчуження або передачу пам'яток національного значення їх власниками чи уповноваженими ними органами іншим особам у володіння, користування або управління; науково-проектної документації на виконання робіт із консервації, реставрації, реабілітації, музеєфікації, ремонту та пристосування пам'яток національного значення; на розміщення реклами на пам'ятках національного значення, в межах зон охорони пам'яток, історичних ареалів населених місць; документації із землеустрою в частині відповідності законодавству у сфері охорони культурної спадщини за період 2017–2018 років.

11.4. Мінкультури не брало участі у здійсненні державного контролю за використанням земель історико-культурного призначення; не забезпечило проведення експертизи з питань консервації, реставрації, реабілітації, музеєфікації, ремонту та пристосування нерухомих пам'яток; не організувало проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, спрямованих на збереження нерухомих пам'яток, традиційного характеру середовища та історичних ареалів населених місць в заповідниках сфери управління Міністерства.

11.5. Охоронні договори не укладено на 47 відс. пам'яток культурної спадщини, розташованих на території 24 заповідників сфери управління Мінкультури (на 350 пам'яток у 13 заповідниках). При цьому **Мінкультури не володіє інформацією щодо укладених (не укладених) в розрізі заповідників сфери його управління охоронних договорів**. **Заходи впливу до власників пам'яток чи уповноважених ними органів (осіб), які не уклали охоронні договори з відповідним органом охорони культурної спадщини, не застосовувались**, постанови про застосування фінансових санкцій відповідно до статті 44 Закону України «Про охорону культурної спадщини» не складались.

11.6. Забезпечення Мінкультури потреби заповідників у видатках на послуги охорони в розмірах 52,4 відс. у 2017 році та 89,9 відс. у 2018 році та нерівномірний розподіл асигнувань на охорону між заповідниками у 2017 році (від 10,4 до 100,0 відс.) створює ризики втрати пам'яток та музейних предметів заповідників сфери управління Мінкультури.

11.7. Робота з координації діяльності історико-культурних заповідників, віднесених до сфери управління Мінкультури, належним чином не здійснюється. Перспективи та пріоритетні напрями розвитку у сфері охорони культурної спадщини визначаються заповідниками сфери управління Мінкультури самостійно в програмах розвитку заповідників, спільно з місцевими органами виконавчої влади в рамках збереження

культурної спадщини міст, у співпраці з міжнародними пам'яткоохоронними інституціями.

11.8. Відсутність у Міністерстві електронного інформаційного ресурсу культурної спадщини і культурних цінностей, необхідність впровадження якого визначена Планом пріоритетних дій Уряду на 2017 рік та 2018 рік, вільного доступу до загальної інформації про об'єкти нерухомої культурної спадщини та відсутність оприлюднення відповідної публічної інформації у формі відкритих даних унеможливорює забезпечення належної охорони культурної спадщини та використання її економічного потенціалу для сталого розвитку держави та потребує реформування обліку нерухомої культурної спадщини.

На сьогодні Державний реєстр нерухомих пам'яток України – це таблиця у форматі документа WORD, а не єдина уніфікована державна система (інформаційна база даних) об'єктів культурної спадщини. Зазначене свідчить про недосконалість правової і методологічної бази ведення Державного реєстру нерухомих пам'яток України. Норма Закону України «Про охорону культурної спадщини» стосовно публікації Реєстру та внесених до нього змін у спеціалізованому періодичному виданні не виконується.

11.9. Мінкультури не забезпечило застосування Методики грошової оцінки пам'яток у зв'язку з вилученням з переліку облікової документації для занесення до Реєстру довідки про майнову цінність об'єкта культурної спадщини. Міністерство не володіє інформацією щодо кількості пам'яток, занесених до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, на які проведено грошову оцінку.

11.10. Відомості про заповідники сфери управління Мінкультури, в яких зберігаються музейні колекції та музейні предмети (Перелік 209), протягом 13 років Мінкультури не оновлювалися.

Положення про Державний реєстр національного культурного надбання протягом 17 років Мінкультури не оновлювалось та не відповідає вимогам статті 16 Закону 2778. **Заповідниками сфери управління Мінкультури, в яких зберігаються музейні колекції та музейні предмети, що є державною власністю і належать до державної частини Музейного фонду України, не подаються до занесення у Державний реєстр національного культурного надбання унікальні пам'ятки Музейного фонду України.**

11.11. Відсутність в Мінкультури механізму розподілу вилучених або конфіскованих культурних цінностей, обернених відповідно до закону в дохід держави, для постійного зберігання в державну частину музейного фонду, є причиною передавання предметів музейного значення, вилучених на митниці для постійного зберігання, зокрема і заповідникам сфери управління Мінкультури, без зазначення експертної оцінки вартості. Як наслідок, розподіл вилучених або конфіскованих культурних цінностей, зокрема і між заповідниками сфери управління Мінкультури, здійснюється нерівномірно, передані музейні предмети на балансі заповідників не обліковуються,

оскільки згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку у державному секторі субрахунок 1111 (1121) «Музейні фонди» не передбачає їх бухгалтерського обліку.

12. Мінкультури не забезпечило розроблення та внесення змін до низки нормативно-правових актів у сфері охорони культурної спадщини. Наявна нормативно-правова база у цій сфері містить недоліки, прогалини та є недосконалою. Розроблені Мінкультури у 2017–2018 роках проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про охорону культурної спадщини» та деяких інших законодавчих актів України щодо надання адміністративних послуг у сфері охорони культурної спадщини і запровадження єдиної державної інформаційної системи нерухомих об'єктів культурної спадщини», а також **понад 30 проектів нормативно-правових актів не затверджено**, зокрема: проект постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до порядку укладення охоронних договорів», «Про затвердження Концепції реформування у сфері охорони нерухомої культурної спадщини», «Про затвердження Порядку формування та діяльності кваліфікаційної ради з видачі кваліфікаційних документів»; проект наказу Міністерства культури України «Про затвердження Порядку визначення та затвердження меж і режимів використання зон охорони пам'яток та внесення змін до них» тощо.

13. Мінкультури не вжито дієвих заходів щодо врахування пропозицій Рахункової палати за результатами попереднього контрольного заходу. Із чотирнадцяти рекомендацій Рахункової палати виконано лише чотири.

Внаслідок незатвердження низки нормативно-правових актів (понад 30 проектів) **не врегульовано** статусу адміністрації історико-культурних заповідників та відносини, пов'язані з одержанням документів дозвільного характеру; не передбачено заборони несанкціонованої забудови; не запроваджено електронного обліку об'єктів культурної спадщини; **не затверджені** Положення про Державний реєстр нерухомих пам'яток України та форма Державного реєстру нерухомих пам'яток України. **Не розроблені і не затверджені** Порядок розроблення плану організації території історико-культурного заповідника та історико-культурної заповідної території, Порядок визначення та затвердження меж і режимів використання зон охорони пам'яток, а також Положення про історико-культурну заповідну територію.

За виявлені під час попереднього аудиту порушення жодна посадова особа Міністерства не була притягнена до відповідальності. Як результат, **порушення і недоліки набули системного характеру.**

ПРОПОЗИЦІЇ

1. Про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Міністерству культури України на збереження історико-культурної та архітектурної спадщини в національних і

державних заповідниках, здійснення заходів з охорони культурної спадщини, паспортизація, інвентаризація та реставрація пам'яток архітектури, культури та світової спадщини ЮНЕСКО, поінформувати Верховну Раду України.

2. Відомості про результати аудиту у формі рішення Рахункової палати надіслати Кабінету Міністрів України та рекомендувати:

- розглянути питання та ініціювати внесення змін до Закону України «Про охорону культурної спадщини» щодо платності послуг з видачі документів дозвільного характеру у сфері охорони культурної спадщини;

- доручити місцевим органам виконавчої влади вжити заходів щодо забезпечення виконання повноважень у сфері охорони культурної спадщини та щорічного звітування перед Мінкультури про стан збереження об'єктів культурної спадщини.

3. Рішення Рахункової палати та Звіт про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Міністерству культури України на збереження історико-культурної та архітектурної спадщини в національних і державних заповідниках, здійснення заходів з охорони культурної спадщини, паспортизація, інвентаризація та реставрація пам'яток архітектури, культури та світової спадщини ЮНЕСКО, надіслати Міністерству культури України і рекомендувати:

- розробити та внести на розгляд Кабінету Міністрів України: проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про охорону культурної спадщини» та деяких інших законодавчих актів України щодо надання адміністративних послуг у сфері охорони культурної спадщини та запровадження єдиної державної інформаційної системи нерухомих об'єктів культурної спадщини», проект постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до порядку укладення охоронних договорів», «Про затвердження Концепції реформування у сфері охорони нерухомої культурної спадщини», «Про затвердження Порядку формування та діяльності кваліфікаційної ради з видачі кваліфікаційних документів» тощо;

- впровадити в Міністерстві єдину уніфіковану державну систему обліку та збереження нерухомої культурної спадщини України, надання вільного доступу до загальної інформації про об'єкти нерухомої культурної спадщини та оприлюднення відповідної публічної інформації у формі відкритих даних;

- забезпечити ведення Державного реєстру нерухомих пам'яток України в Мінкультури, як єдиної уніфікованої інформаційно-телекомунікаційної системи обліку та збереження нерухомої культурної спадщини України;

- розробити Порядок використання коштів за бюджетною програмою за КПКВК 1801490 «Збереження історико-культурної та архітектурної спадщини в національних і державних заповідниках, здійснення заходів з охорони культурної спадщини, паспортизація, інвентаризація та реставрація пам'яток архітектури, культури та світової спадщини ЮНЕСКО»;

- розробити відповідний Порядок проведення Мінкультури дозвільної (погоджувальної) процедури, переоформлення та анулювання документів дозвільного характеру та основні вимоги до порядку видачі або відмови в їх видачі, переоформлення, анулювання документів дозвільного характеру;
- розробити Порядок розроблення плану організації території історико-культурного заповідника та історико-культурної заповідної території, Порядок визначення та затвердження меж і режимів використання зон охорони пам'яток; Положення про історико-культурну заповідну територію тощо;
- внести зміни до Інструкції з організації обліку музейних предметів, затвердженої наказом Мінкультури від 21.07.2016 № 580, у частині бухгалтерського обліку музейних предметів у кількісному та вартісному виразі та ініціювати внесення змін до Плану рахунків бухгалтерського обліку у державному секторі, в частині бухгалтерського обліку музейних предметів на субрахунку 1111 (1121) «Музейні фонди»;
- затвердити Типове положення про історико-культурну заповідну територію;
- розробити механізм розподілу вилучених або конфіскованих культурних цінностей, обернених відповідно до закону в дохід держави, для постійного зберігання в державній частині музейного фонду, та передавання предметів музейного значення, вилучених на митниці для постійного зберігання, на підставі експертної оцінки вартості;
- вжити заходів щодо притягнення до передбаченої чинним законодавством відповідальності осіб, винних у бездіяльності, та вжити заходів щодо усунення виявлених порушень і недоліків при виконанні бюджетної програми за КПКВК 1801490;
- визначити платність послуг з видачі документів дозвільного характеру у сфері охорони культурної спадщини;
- визначити перспективи та пріоритетні напрями розвитку у сфері охорони культурної спадщини заповідників сфери управління Мінкультури;
- провести конкурс на посаду генерального директора Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника;
- вжити заходів щодо розроблення та запровадження системи щорічної звітності органів охорони культурної спадщини;
- забезпечити оформлення прав на земельні ділянки, які перебувають у користуванні заповідників;
- забезпечити переукладання заповідниками охоронних договорів відповідно до вимог законодавства України;
- здійснити обстеження та дослідження нерухомих об'єктів культурної спадщини у випадку виникнення загрози їх руйнування чи пошкодження в результаті дій природних факторів або проведення будь-яких робіт в заповідниках;
- з'ясувати та розпочати ведення погоджень: на відчуження або передавання пам'яток національного значення їх власниками чи

уповноваженими ними органами іншим особам у володіння, користування або управління; науково-проектної документації на виконання робіт із консервації, реставрації, реабілітації, музеєфікації, ремонту та пристосування пам'яток національного значення; на розміщення реклами на пам'ятках національного значення, в межах зон охорони пам'яток, історичних ареалів населених місць; документації із землеустрою в частині відповідності законодавству у сфері охорони культурної спадщини;

- забезпечити переукладання договорів оренди нерухомого майна згідно із законодавством України;

- брати участь у здійсненні контролю за використанням земель історико-культурного призначення; експертизою з питань консервації, реставрації, реабілітації, музеєфікації, ремонту та пристосування нерухомих пам'яток, організацією проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, спрямованих на збереження нерухомих пам'яток, традиційного характеру середовища та історичних ареалів населених місць в заповідниках сфери управління Міністерства;

- забезпечити виконання повноважень у сфері охорони культурної спадщини щодо зон охорони пам'яток, буферних зон об'єктів всесвітньої спадщини, історичних ареалів населених місць;

- здійснювати застосування фінансових санкцій та притягнення до адміністративної відповідальності відповідно до статей 44, 46 Закону «Про охорону культурної спадщини» та статей 92, 188³³ Кодексу України про адміністративні правопорушення;

- створити Державний реєстр національного культурного надбання, в якому зберігаються музейні колекції та музейні предмети, що є державною власністю і належать до державної частини Музейного фонду України;

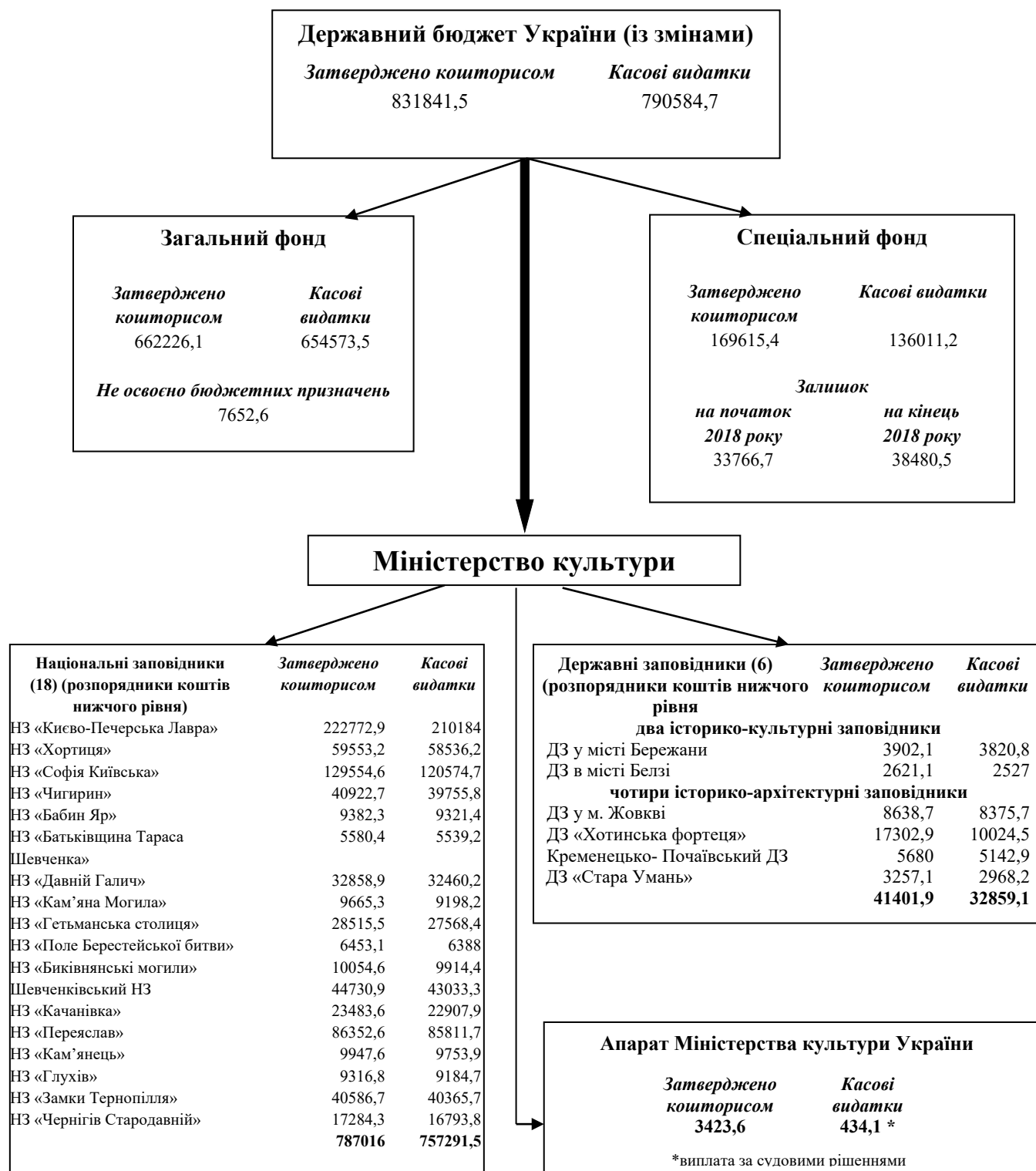
- провести внутрішній аудит використання заповідниками коштів за КПКВК 1801490 та детально проаналізувати причини виявлених Рахунковою палатою порушень і недоліків;

- у встановленому законодавством порядку інформувати Рахункову палату про стан виконання наданих за результатами аудиту рекомендацій.

4. Матеріали аудиту на підставі виявлених ознак кримінальних правопорушень надіслати до Національної поліції України для відповідного реагування.

Член Рахункової палати

А. М. Дідик

Схема. Рух коштів Державного бюджету України, виділених за КПКВК 1801490 «Збереження історико-культурної та архітектурної спадщини в національних і державних заповідниках, здійснення заходів з охорони культурної спадщини, паспортизація, інвентаризація та реставрація пам'яток архітектури, культури та світової спадщини ЮНЕСКО» протягом 2017–2018 років, тис. гривень

ІНФОРМАЦІЯ
про розподіл затверджених асигнувань на 2017 та 2018 роки за загальним фондом у
розрізі виконавців бюджетної програми, у тому числі апаратом Мінкультури

№ з/п	Назва відповідального виконавця бюджетної програми	тис. грн			
		Обсяги розподілених асигнувань на видатки споживання у 2017 році	Частка від загального обсягу асигнувань у відсотках	Обсяги розподілених асигнувань на видатки споживання у 2018 році	Частка від загального обсягу асигнувань у відсотках
1	НКЗ «Гетьманська столиця» із змінами на кінець року	8620	2,9	12163,6	3,5
		9812,1	3,4	12925,8	3,7
2	НЗ «Давній Галич» із змінами на кінець року	13119,3	4,5	15286,4	4,4
		13119,3	4,6	15906,3	4,6
3	«Шевченківський національний заповідник» із змінами на кінець року	19573,4	6,7	21681,1	6,2
		19557,6	6,8	22335,1	6,4
4	НЗ «Замки Тернопілля» із змінами	13851,7	4,7	19938,5	5,7
		14200,8	5,0	20332,6	5,8
5	НПЗ «Переяслав» із змінами на кінець року	27760	9,5	30253,3	8,7
		28826,7	10,1	33299,6	9,6
6	НКПКЗ із змінами на кінець року	73764,2	25,1	87646,7	25,2
		76928,6	26,8	88308,7	25,4
7	НЗ «Софія Київська» із змінами	35883,7	12,2	44257,9	12,7
		36173,5	12,6	44257,9	12,7
8	НКЗ «Качанівка» із змінами на кінець року	8606,6	2,9	10796,2	3,1
		8955,3	3,1	12174,3	3,5
9	НКЗ «Чигирин» із змінами	16908,8	5,8	21360,2	6,1
		17003,3	5,9	21009,5	6,0
10	НЗ «Хортиця» із змінами на кінець року	19046,8	6,5	26688,1	7,7
		19614,1	6,8	26938,9	7,7
11	ДІАЗ у м. Бережани із змінами на кінець року	1303,9	0,4	2164,2	0,6
		1340,5	0,5	2164,2	0,6
12	НЗ «Глухів» із змінами	3907,4	1,3	4432,3	1,3
		3914,9	1,4	4902,2	1,4
13	ДІАЗ «Стара Умань» із змінами на кінець року	1089,9	0,4	1276,0	0,4
		1098,9	0,4	1271,0	0,4
14	НІМЗ «Биківнянські могили» із змінами на кінець року	4063,5	1,4	5984,2	1,7
		4228,4	1,5	5775,9	1,7
15	ДІАЗ у м. Жовкві із змінами на кінець року	1477	0,5	2458,9	0,7
		1544,3	0,5	2653,8	0,8
16	НІМЗ «Бабин Яр» із змінами на кінець року	3089,1	1,1	4381,2	1,3
		4656,1	1,6	4726,2	1,4
17	ДІАЗ «Хотинська фортеця» із змінами на кінець року	1622,5	0,6	1856,1	0,5
		1622,5	0,6	1856,1	0,5
18	НІАЗ «Чернігів стародавній» із змінами на кінець року	6177,4	2,1	7258,2	2,1
		6470,4	2,3	7010,8	2,0
19	НІАЗ «Кам'янець» із змінами на кінець року	3867,5	1,3	4925,5	1,4
		3906	1,4	4925,5	1,4
20	НІАЗ «Кам'яна могила» із змінами на кінець року	3221,4	1,1	4376,9	1,3
		3240,1	1,1	4382,2	1,3
21	Кременецько-Почаївський ДІАЗ із змінами на кінець року	1860,2	0,6	2173,5	0,6
		1950,8	0,7	2173,5	0,6
22	НІМЗ «Поле Берестейської битви» із змінами	2722,9	0,9	3136,4	0,9
		2833,7	1,0	3176,4	0,9
23	НЗ «Батьківщина Т. Шевченка» із змінами на кінець року	2266,2	0,8	2707,8	0,8
		2321,3	0,8	2716,8	0,8
24	ДІКЗ у м. Белзі із змінами на кінець року	1010,4	0,3	1379,8	0,4
		1010,4	0,4	1379,8	0,4
Всього затверджених асигнувань по 24 заповідниках:		274813,9	93,6	338583	97,3
із змінами на кінець року:		284329,4	99,2	346603,1	99,7

Продовження додатка 2

№ з/п	Назва відповідального виконавця бюджетної програми	Обсяги розподілених асигнувань на видатки споживання у 2017 році	Частка від загального обсягу асигнувань у відсотках	Обсяги розподілених асигнувань на видатки споживання у 2018 році	Частка від загального обсягу асигнувань у відсотках
25	апарат МІНКУЛЬТУРИ із змінами на кінець року	18908,5 2208,4	6,4 0,8	9233,9 1213,8	2,7 0,3
ЗВЕДЕНИЙ КОШТОРИС:		293722,4	-	347816,9	-
із змінами на кінець року:		286537,8	-	347816,9	-
Обсяги розподілених асигнувань на видатки розвитку					
1	НІЕЗ «Переяслав» із змінами на кінець року	- -	- -	- 19998,6	- -
2	НКПКЗ із змінами на кінець року	7871 7871	- -	- -	- -
ЗВЕДЕНИЙ КОШТОРИС:		7871,4	-	20000	-
із змінами на кінець року:		7871,4	-	20000	-

ІНФОРМАЦІЯ
про обсяги касових видатків загального фонду в розрізі 24 заповідників та апарату
Мінкультури за 2017 та 2018 роки

(тис. грн)

Показники	Обсяги касових видатків загального фонду			
	у 2017 році	Частка у відсотках	у 2018 році	Частка у відсотках
Апарат Мінкультури, всього:	434,1	0,1	0,0	0,0
в тому числі: поточні	434,1	0,2	0,0	0,0
капітальні	0,0	0,0	0,0	0,0
НКПКЗ, всього:	83 510,70	28,8	88 080,30	24,2
в тому числі: поточні	75 639,30	26,8	88 080,30	25,6
капітальні	7 871,40	100,0	0	0,0
НЗ «Хортиця», всього:	19 477,90	6,7	26 772,00	7,3
в тому числі: поточні	19 477,90	6,9	26 772,00	7,8
капітальні	0,0	0,0	0,0	0,0
НЗ «Софія Київська», всього:	36 094,20	12,4	43 902,00	12,0
в тому числі: поточні	36 094,20	12,8	43 902,00	12,7
капітальні	0,0	0,0	0,0	0,0
НКЗ «Чигирин», всього:	16 900,30	5,8	20 887,70	5,7
в тому числі: поточні	16 900,30	6,0	20 887,70	6,1
капітальні	0,0	0,0	0,0	0,0
НІМЗ «Бабин Яр», всього:	4 627,10	1,6	4 694,30	1,3
в тому числі: поточні	4 627,10	1,6	4 694,30	1,4
капітальні	0,0	0,0	0,0	0,0
НЗ «Батьківщина Т. Шевченка», всього:	2 320,60	0,8	2 712,70	0,7
в тому числі: поточні	2 320,60	0,8	2 712,70	0,8
капітальні	0,0	0,0	0,0	0,0
НЗ «Давній Галич», всього:	13 084,60	4,5	15 620,80	4,3
в тому числі: поточні	13 084,60	4,6	15 620,80	4,5
капітальні	0,0	0,0	0,0	0,0
НІАЗ «Кам'яна могила», всього:	3 236,90	1,1	4 376,00	1,2
в тому числі: поточні	3 236,90	1,1	4 376,00	1,3
капітальні	0,0	0,0	0,0	0,0
НКЗ «Гетьманська столиця», всього:	9 736,50	3,4	12 916,10	3,5
в тому числі: поточні	9 736,50	3,4	12 916,10	3,8
капітальні	0,0	0,0	0,0	0,0
НІМЗ «Поле Берестейської битви», всього:	2 822,30	1,0	3 167,70	0,9
в тому числі: поточні	2 822,30	1,0	3 167,70	0,9
капітальні	0,0	0,0	0,0	0,0
НІМЗ «Биківнянські могили», всього:	4 213,00	1,5	5 651,40	1,6
в тому числі: поточні	4 213,00	1,5	5 651,40	1,6
капітальні	0,0	0,0	0,0	0,0
Шевченківський НЗ, всього:	19 080,60	6,6	21 779,30	6,0
в тому числі: поточні	19 080,60	6,8	21 779,30	6,3
капітальні	0,0	0,0	0,0	0,0
НКЗ «Качанівка», всього:	8 951,40	3,1	12 126,20	3,3
в тому числі: поточні	8 951,40	3,2	12 126,20	3,5
капітальні	0,0	0,0	0,0	0,0
НІЕЗ «Переяслав», всього:	28 737,90	9,9	53 230,70	14,6
в тому числі: поточні	28 737,90	10,2	33 241,30	9,7
капітальні	0,0	0,0	19 989,40	100,0
ДІКЗ у м. Белзі, всього:	1 003,50	0,3	1 376,70	0,4
в тому числі: поточні	1 003,50	0,4	1 376,70	0,4
капітальні	0,0	0,0	0,0	0,0
ДІАЗ у м. Жовкві, всього:	1 541,60	0,5	2 629,40	0,7

Показників	Обсяги касових витрат загального фонду			
	у 2017 році	Частка у відсотках	у 2018 році	Частка у відсотках
в тому числі: поточні	1 541,60	0,5	2 629,40	0,8
капітальні	0,0	0,0	0,0	0,0
НЗ «Глухів», всього:	3 914,90	1,3	4 892,50	1,3
в тому числі: поточні	3 914,90	1,4	4 892,50	1,4
капітальні	0,0	0,0	0,0	0,0
НЗ «Замки Тернопілля», всього:	14 193,80	4,9	20 211,50	5,5
в тому числі: поточні	14 193,80	5,0	20 211,50	5,9
капітальні	0,0	0,0	0,0	0,0
НІАЗ «Кам'янець», всього:	3 885,80	1,3	4 892,00	1,3
в тому числі: поточні	3 885,80	1,4	4 892,00	1,4
капітальні	0,0	0,0	0,0	0,0
ДІАЗ у м. Бережани, всього:	1 328,50	0,5	2 152,40	0,6
в тому числі: поточні	1 328,50	0,5	2 152,40	0,6
капітальні	0,0	0,0	0,0	0,0
ДІАЗ «Хотинська фортеця», всього:	1 622,20	0,6	1 855,70	0,5
в тому числі: поточні	1 622,20	0,6	1 855,70	0,5
капітальні	0,0	0,0	0,0	0,0
НАІЗ «Чернігів стародавній», всього:	6 468,00	2,2	6 975,20	1,9
в тому числі: поточні	6 468,00	2,3	6 975,20	2,0
капітальні	0,0	0,0	0,0	0,0
ДІАЗ «Стара Умань», всього:	1 094,30	0,4	1 270,00	0,3
в тому числі: поточні	1 094,30	0,4	1 270,00	0,4
капітальні	0,0	0,0	0,0	0,0
Кременецько-Почаївський ДІАЗ, всього:	1 949,20	0,7	2 171,10	0,6
в тому числі: поточні	1 949,20	0,7	2 171,10	0,6
капітальні	0,0	0,0	0,0	0,0
РАЗОМ :	290 229,80	-	364 343,70	-
в тому числі: поточні	282 358,40	-	344 354,40	-
капітальні	7 871,40	-	19 989,40	-

ІНФОРМАЦІЯ
про обсяги касових видатків спеціального фонду в розрізі 24 заповідників та апарату
Мінкультури за 2017 та 2018 роки

(тис. грн)

Показники касових видатків	Обсяги касових видатків спеціального фонду			
	у 2017 році	Частка у відсотках	у 2018 році	Частка у відсотках
Апарат Мінкультури, всього:	0,0	0,0	0,0	0,0
в тому числі: поточні	0,0	0,0	0,0	0,0
капітальні	0,0	0,0	0,0	0,0
НКПКЗ, всього:	16 676,00	29,3	21 917,10	27,7
в тому числі: поточні	16 544,80	35,0	19 039,20	32,2
капітальні	131,2	1,4	2 877,80	14,4
НЗ «Хортиця», всього:	6 814,10	12,0	5 472,30	6,9
в тому числі: поточні	3 840,90	8,1	3 828,20	6,5
капітальні	2 973,20	31,1	1 644,10	8,2
НЗ «Софія Київська», всього:	13 536,00	23,8	27 042,60	34,2
в тому числі: поточні	12 330,10	26,1	20 271,90	34,3
капітальні	1 206,00	12,6	6 770,70	33,9
НКЗ «Чигирин», всього:	967,6	1,7	1 000,20	1,3
в тому числі: поточні	927,6	2,0	979,9	1,7
капітальні	40	0,4	20,3	0,1
НІМЗ «Бабин Яр», всього:	0,0	0,0	0,0	0,0
в тому числі: поточні	0,0	0,0	0,0	0,0
капітальні	0,0	0,0	0,0	0,0
НЗ «Батьківщина Т. Шевченка», всього:	260,6	0,5	245,3	0,3
в тому числі: поточні	250,3	0,5	205,1	0,3
капітальні	10,3	0,1	40,2	0,2
НЗ «Давній Галич», всього:	1 680,80	3,0	2 074,00	2,6
в тому числі: поточні	205,2	0,4	304,7	0,5
капітальні	1 475,60	15,5	1 769,30	8,8
НІАЗ «Кам'яна могила», всього:	726,9	1,3	858,4	1,1
в тому числі: поточні	634,9	1,3	620,2	1,0
капітальні	92	1,0	238,2	1,2
НКЗ «Гетьманська столиця», всього:	1 842,70	3,2	3 073,10	3,9
в тому числі: поточні	1 733,60	3,7	2 295,40	3,9
капітальні	109,1	1,1	777,6	3,9
НІМЗ «Поле Берестейської битви» всього:	186,8	0,3	211,3	0,3
в тому числі: поточні	183,8	0,4	187,1	0,3
капітальні	3,0	0,0	24,2	0,1
НІМЗ «Биківнянські могили», всього:	29,6	0,1	20,4	0,0
в тому числі: поточні	25,1	0,1	10	0,0
капітальні	4,5	0,0	10,5	0,1
«Шевченківський НЗ», всього:	1 009,90	1,8	1 163,40	1,5
в тому числі: поточні	736,1	1,6	739,2	1,2
капітальні	273,9	2,9	424,2	2,1
НКЗ «Качанівка», всього:	984,2	1,7	846,1	1,1
в тому числі: поточні	934,3	2,0	796,1	1,3
капітальні	50,0	0,5	50,0	0,3
НІЕЗ «Переяслав», всього:	1 929,50	3,4	1 913,50	2,4
в тому числі: поточні	1 547,20	3,3	1 656,20	2,8
капітальні	382,3	4,0	257,3	1,3
ДІКЗ у м. Белзі, всього:	100,4	0,2	46,5	0,1
в тому числі: поточні	100,4	0,2	38,9	0,1
капітальні	0,0	0,0	7,6	0,0
ДІАЗ у м. Жовкві, всього:	340,7	0,6	3 864,00	4,9

Показники касових видатків	Обсяги касових видатків по спеціальному фонду			
	у 2017 році	Частка у відсотках	у 2018 році	Частка у відсотках
в тому числі: поточні	340,7	0,7	358,7	0,6
капітальні	0,0	0,0	3 505,30	17,5
НЗ «Глухів», всього:	164,7	0,3	212,6	0,3
в тому числі: поточні	155,7	0,3	204,1	0,3
капітальні	9,0	0,1	8,5	0,0
НЗ «Замки Тернопілля», всього:	2 677,90	4,7	3 282,60	4,1
в тому числі: поточні	1 628,50	3,4	2 128,60	3,6
капітальні	1 049,30	11,0	1 154,00	5,8
НАЗ «Кам'янець», всього:	299,6	0,5	676,5	0,9
в тому числі: поточні	243,2	0,5	632,5	1,1
капітальні	56,3	0,6	44	0,2
ДІАЗ у м. Бережани, всього:	178,8	0,3	161,1	0,2
в тому числі: поточні	164,6	0,3	152,1	0,3
капітальні	14,1	0,1	9,0	0,0
ДІАЗ «Хотинська фортеця», всього:	3 960,90	7,0	2 585,80	3,3
в тому числі: поточні	2 408,50	5,1	2 308,40	3,9
капітальні	1 552,40	16,3	277,4	1,4
НАІЗ «Чернігів стародавній», всього:	1 678,60	3,0	1 672,10	2,1
в тому числі: поточні	1 671,00	3,5	1 591,00	2,7
капітальні	7,5	0,1	81,1	0,4
ДІАЗ «Стара Умань», всього:	263,7	0,5	340,2	0,4
в тому числі: поточні	253,9	0,5	340,2	0,6
капітальні	9,8	0,1	0,0	0,0
Кременецько-Почаївський ДІАЗ, всього:	529,9	0,9	492,6	0,6
в тому числі: поточні	431,9	0,9	486,7	0,8
капітальні	98	1,0	5,9	0,0
РАЗОМ :	56 839,80	-	79 171,40	-
в тому числі: поточні	47 292,30	-	59 174,20	-
   капітальні	9 547,40	-	19 997,10	-

Склад контрольної групи:

Працівники департаменту контролю у сфері юстиції та запобігання корупції: керівник контрольного заходу – начальник відділу Горбач М. Л.; головні спеціалісти: Майстренко Н. І., Гаврищук О. М., Жеваго Д. О., Герасимук І. В., провідний спеціаліст Сарган Т. В., працівник департаменту контролю у сфері економіки, інфраструктури та управління об'єктами державної власності – головний спеціаліст Литвин Ю. О.

Трудовитрати:

На проведення аудиту та підготовку звіту витрачено 560 людино-днів.

Перевірку також проведено територіальними управліннями Рахункової палати по: м. Києву, Київській, Черкаській та Чернігівській областях (у м. Києві – 150 люд./днів); Дніпропетровській та Запорізькій областях (у м. Дніпропетровськ – 60 люд./днів); Львівській; Волинській, Рівненській; Тернопільській, Івано-Франківській та Закарпатській областях (у м. Львів – 60 люд./днів).

Юридичним департаментом на надання правового висновку витрачено 5 людино-днів. Департаментом стратегічного розвитку та методології на проведення аналізу та надання висновку витрачено 5 людино-днів.